

Alevîliğin Tarihi Seyri

Selçuk YILDIZ

Alevîlik hepimizin de bildiği gibi daha Hz. Ali (a.s) hayatta iken başlamıştır. Peygamberimiz Hz Muhammed'in Hz Ali'nin taraftarları ile ilgili hadisleri hadis kitaplarında yerini almıştır.

Peygamberimizin "Ali'nin dostu mümin, düşmanı münafıktır." şeklindeki hadisi de oldukça çarpıcıdır.

Bu gerçeklerden hareketle Alevîliğin tarih boyunca doğuşu, yayılışı ve çeşitli coğrafyalarda uğradığı sapmalarını kısaca ele alacağız.

Alevîliğin Anadolu Alevîliği, İran Alevîliği ya da Arap Alevîliği şeklinde millî (kavmî) esaslara göre ayrıldığını sananlar elbette yanılmışlardır. Alevî İslâm, bir bütün olup, esasları Allah'ın Kitabı Kur'an'a, Hz Muhammed'in sünnetine ve Peygamberimizin Ehl-i Beyti olan On İki İmam'ın Allah Resulü'nden istifade edip halka sundukları maarife dayanır. Bunların dışında çeşitli coğrafyalarda tarih boyunca meydana gelen sapmalar ve yanlış yorumlar Alevîliğe mal edilmemelidir. Alevîlik, ancak en eski Alevî kaynaklarına ve hadis kitaplarına dayanılarak ortaya konulup açıklanabilir. Hiçbir aslı olmayan ve dinî - tarihî kaynaklara dayandırılmayan görüş ve düşünceler Alevîlik değildir. Zaten akıl mantık sahibi, taassuptan uzak olan insanlar, bunu bilir ve anlarlar. Bu söylediğim bilimsel yönetime de uygundur.

Biz Türkiye'de yaşadığımız için, daha çok Anadolu Alevîliğinde meydana gelen bazı yanlışlıkları ele alacağız. Anadolu Alevîleri çoğunlukla Alevî-Bektaşî olarak adlandırılır. Kendilerine Caferî, Kızılbaş vb. isimler veren kesimler de vardır.

Alevîlik; dört halife devri çekişmeleri, ardından Hz Ali (a.s) ile Muaviye arasındaki savaşlar, Hz

Hüseyin ile Yezit arasındaki Kerbelâ faciasından sonra, İslâm'ın özü ve esası olarak şekillenmiş, bütün hak inanç esaslarını kendinde toplamıştır. On İki İmam'ın yaşadığı dönemlerde, çeşitli siyasî ve sosyal nedenlerden dolayı, bir kısım Alevîlerin On İki İmam'ın görüşlerini terk etmesiyle, günümüzde de taraftarları bulunan Zeydiye ve İsmailiye mezhepleri ortaya çıkmıştır.

Ancak bunlara tümüyle Alevî demek mümkün değildir. Çünkü On İki İmam'ın hepsine inanmamaktadırlar. Bunlar daha çok Yemen ve Pakistan taraflarında yaşamaktadırlar. Alevîlik içinde azınlığı oluşturan bu iki mezhep dışındaki çoğunluk On İki İmam'a inanmaktadır.

Yurdumuzda yaşayan Alevî-Bektaşî kesim ise aslen Alevî bir tarikat olan Bektaşîliğe dahil olup, geçmişi Horasan ve Türkistan'a dayanır. Bu tarikat, tasavvuf inancına inanan ve Horasan'da ortaya çıkan bazı sufî tarikatların Anadolu'daki uzantısıdır. Anadolu'da bu tarikata Bektaşî tarikatı da denir. Kurucusu Hacı Bektaş-i Veli'dir. Bu tarikat mensupları Alevî olup On İki İmam'a inanır. Kerbelâ matemini oruç tutarak gözetlerler. Muharremde tutulan bu oruca "On İki İmam Orucu" da derler. Ancak Osmanlı yöneticilerince üzerlerinde oynanan birtakım siyasî oyunlar sonucu yer yer On İki İmam'ın çizgisinden uzaklaşmalar olmuştur. Anadolu Alevîleri Osmanlı devletinin baskı ve zulmü altında zorla Sünnîleştirilmeye çalışılmıştır. Kendi mezheplerini öğrenme, araştırma ve yaşama hürriyetleri ellerinden alınmıştır. Gönüllerde ekilen Alevî düşmanlığı günümüzde de bazı art niyetli Sünnî din adamları tarafından gizliden gizliye körüklenerek alevlendirilmektedir. Bu yolla Alevî inancı baskı altında tutulmaya çalışılmaktadır. Bu yüzden Alevî-Bektaşîler On İki İmam'ın ortaya koyduğu ilkelere tam olarak ulaşamamış ve bazı hatalara düşmüşlerdir. Sünnîler tarafından sapık ve kâfir olarak adlandırılmışlardır. Günümüzde Alevîliği daha doğru bilen ve yaşayanlar kendilerini Caferî olarak adlandıran ve çoğunluğu İran, Irak, Pakistan, Hindistan, Bahreyn, Kuveyt, Suriye, Lübnan ve Azerbaycan'da yaşayan Alevîlerdir.

Bektaşîlik tarikatı tasavvufa inanan bazı Sünnî tarikatlar gibi içinde Alevî İslâm'a ters düşen bazı görüşleri zaman içinde benimsemek zorunda kalmıştır. Hatta bu sahte tasavvufçuların bir kısmı Hz Ali'ye ilâh ya da peygamber diyerek Alevîlikten sapmışlardır.

Eski Alevî kaynaklarından biri olan Sefinet'ül-Bihar'da On İki İmam'ın sekizincisi olan İmam Rıza (a.s) tasavvufa inanan ve aşırı giderek Alevî İslâm'ın dışına çıkan sufîler hakkında şöyle buyurmuştur: "Kimin yanında sufîler anılır da onları diliyle, gönlüyle inkâr etmezse, bizden değildir. Ama inkâr ederse, Resulullah'ın (s.a.a.s) safında savaşmış gibidir."

Tabîî kanaatimizce burada inkâr edilip uzak durulması gereken sufîler, Hacı Bektaş-i Veli, Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Mevlâna gibi İslâm'ın irfanî görüşünü benimseyip Kur'an'ın dışına çıkmayan sufîler değildir. Burada kastedilen Alevî İslâm'ın ve Kur'an'ın emirlerini dinlemeyen, onlara uymayan, Alevîlik dışı görüşler benimseyen ve bu görüşlerini de herhangi bir kaynağa akılcı bir şekilde dayandıramayan başı boş sufîlerdir. Bunların bir kısmı Hristiyanların Hz İsa (a.s)'a ilâh demesi gibi Hz Ali'ye ilâh demektedirler. Ayrıca Kur'an'ın hükümlerini önemsememekte ve uymamaktadırlar. Günümüzde Anadolu'da yaşayan bu tür yanlış görüşleri benimseyen, kendilerine Alevî diyen insanlar az da olsa bulunmaktadır. Bu tür görüşlerin Alevîlikle bir ilgisi yoktur. Bazı din dışı çevrelerce Alevîliğe kasıtlı olarak sokulmuştur.

Selamlar ve saygılar.

Hadis

HZ.İMAM ALİ (A.S)'DAN KIRK HADİS

Fahrettin ALTAN

Ben Bir Görevliyim Deme!

1- İmam (a.s) Malik Eşter'e yaptığı vasiyetinde şöyle buyurmuştur:

"...Halkın kusurlarını bağışlayınca pişman olma, onlara ceza verince de sevinme. Bir mazeret bulup da göz yumabileceğin bir cezayı vermekte acele etme. Ben bir buyruk verenin tayin ettiği görevliyim, emrime uyulması gerek demeye kalkışma. Çünkü bu çeşit düşünce gönlü bozar, dini gevşetir ve (insanı) fitneye yaklaştırır. Bedbahtlığa düşmekten Allah'a sığın. Eğer hükümdarlığın seni kendini beğenmeğe ve büyüklük taslamaya sevk eder ve kendin için azamet ve büyüklük taslarsan, başının üzerindeki Allah'ın mülkünün azametini ve O'nun, senin yapmadığın şeylere olan gücüne bak. Bu, baş kaldıran (serkeşlik eden) nefsinin yatıştırır; kibrini, gururunu giderir; dağılıp giden aklını başına getirir. Sakın Allah'ın azametiyle boy ölçüşmeye, kendi gücünü ve kuvvetini O'nun kudretine benzetmeye kalkışma. Çünkü Allah, her zorbayı zelil eder ve her kibirlenip büyüklük taslayanı alçaltır..."

2- “Yemek yerken Allah’ı çok anın, konuşmayın. Çünkü yemek, Allah’ın nimet ve rızklarından biridir; şükrü ve hamdı ise size farzdır. Nimet elinizden çıkmadan, ona iyi davranın (kadrini bilin, şükrünü yerine getirin); zira nimet (sahibinden) ayrılır ve sahibinin kendisine nasıl muamele ettiğine dair şahadet eder. Kim Allah’ın az rızkına razı olursa, Allah da onun az ameline razı olur.”

Kur’ân’la Beraber Olan..

3- “Kur’ân’la oturan bir kimse kalktığında mutlaka bir fazlalık veya bir eksiklikle kalkar; hidayeti fazlalaşır veya körlüğü azalır. Şunu da bilin ki, Kur’ân’la olan kimsenin bir ihtiyacı kalmaz, Kur’ân’dan ayrılanın ise bir zenginliği olmaz.”

Bir Fiile Razı Olan...

4- “Bir toplumun yaptığına razı olan, o işe katkısı olanlardan sayılır. Batıl işte bizzat bulunan kimsenin ise iki suçu vardır; o işi işlemek suçu, ve o işe razı olmak suçu.”

İman Dört Direk Üstünde Durur

5- İmandan sorduklarında şöyle buyurdu:

“İman dört direk üstünde durur: Sabır, yakın, adalet, cihat. Sabır dört kısımdır: Özlem, korku, çekinmek, hazırda durmak. Cenneti özleyen, nefsanî dileklerden vazgeçer; cehennemden korkan, haramlardan çekinir; dünyada çekinen, dünya musibetlerini hiçe sayar; ölüme karşı hazırda duransa, hayırlı işlere koşar.”

“Cihat da dört kısımdır: İyiliği emretmek, kötülüklerden sakındırmak, mücadele sahalarında doğruluk ile direnmek, hakka uymayanlara kin beslemek. İyiliği emretmek, müminlerin bellerini güçlendirir; kötülükten sakındırmak, kâfırların burunlarını toprağa sürer; mücadele sahalarında doğruluk ile direnen, kendi vazifesini yapar; hakka uymayanlara kin besleyen ve Allah için kızan ise öyle bir hâle (makama) erir ki, Allah onun için (onun düşmanlarına) kızar ve kıyamet günü

onu razı eder.”

Cennet Kapılarından Bir Kapı

6- “Cihat, cennetin kapılarından bir kapıdır; Allah onu ancak özel kullarının yüzüne açmıştır. Cihat; takva elbisesi, Allah’ın sağlam zırhı ve güvenilir kalkanıdır. Kim cihadı terk ederse Allah ona zillet elbisesini giydirebilir.”

Hakla Batılın Karışması

7- “Gerçekten de fitneler, heva ve heveslere uymakla ve Allah’ın Kitabı’na ters düşen hükümlerin bid’at olarak çıkarılmasıyla başlar. Bu işlerde insanlar, diğer insanlara Allah’ın dini dışında hüküm sürer. Batıl haktan tam ayrılıyorsa, arayanlara gizli kalmazdı. Hak da batıla karıştırılmaktan kurtulsaydı, düşmanların dili ondan kesilirdi. Fakat bundan (haktan) bir demet, ondan (batıldan) da bir demet alınıp sonra birbirine karıştırılıyor; böyle olunca da şeytan kendi dostlarına musallat oluyor; sadece Allah’ın önceden kendilerine bir lütufta bulunduğu kimseler kurtuluyor.”

Hakkı Tanı!

8- “Allah’ın dini kişilerle tanınmaz; hakkın nişaneleriyle tanınır. Öyleyse hakkı tanı, hakka uyanları tanırsın.”
Hür Yaratılmışsın!

9- “Sakin başkasının kölesi olma; çünkü Allah seni hür yaratmıştır.”
Adaletle Uygun Söz Söylemek

10- “İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak ne insanın ecelini yaklaştırır ve ne de rızkını azaltır; ama sevabı artırır ve mükâfatı çoğaltır. Bunlardan daha faziletli olan ise zalim bir yönetici karşısında adaletle uygun bir söz söylemektir.”

Güzel Ceza

11- “İyi ve yumuşak davranışla ıslâh olmayan kimseyi, güzel ceza ıslâh eder.”

12- “Belimi iki adam kırmıştır: Konuşmasını bilen fasık ile şuuruz abit. O diliyle fasıklığını örtüyor, bu da ibadetiyle cehaletini. Fasık alimler ile cahil abitlerden korkun! Aldananları bunlar aldatır. Ben Hz. Resulullah’tan duydum, şöyle buyuruyordu: ‘Ey Ali! Ümmetimin helâk oluşu, dilli münafıkların eliyledir.’ ”

İkisi Bir Olmamalıdır

13- “İyi insanla kötü insan senin yanında bir olmamalıdır. Çünkü bu, iyileri iyilik yapmaktan soğutur; kötüler de kötülük yapmaya özendirir.”

Dine Ait Bir Şeyi Terk Etmek

14- “İnsanlar dünyalarını düzene sokmak için dinlerine ait bir şeyi terk ettiler mi, Allah (dünyaları için) ondan daha zararlı olan bir şeyi onların yüzüne açar.”

Dünyanın Ötesini Görmek

15- “Dünya, körün gözünün işlediği son yerdir, ondan ötesini görmez; ama gözü sağlam olan bakışını ondan öteye vardırır ve ebedî yurdun onun ötesinde olduğunu anlar. Öyleyse gözü olan dünyaya göz dikmez, kör olan ona göz diker; gözü olan ondan azık toplar, kör olan onun için azık toplar.”

Kendini Ölçü Yap!

16- “Kendini, kendinle diğerleri arasındaki konularda ölçü yap; kendin için sevdiğini başkaları için de sev, kendin için sevmediğini başkaları için de sevme. Sana zulüm yapılmasını sevmediğin gibi sen de zulüm yapma; sana iyilik yapılmasını sevdiğin gibi sen de iyilik yap; diğerlerine kötü saydığın şeyleri kendine de kötü say; insanların senden olana razı olmasını istediğin gibi sen de onlardan olana razı ol; bilmediğini söyleme, hatta her bildiğini de söyleme; sana söylenmesini istemediğin şeyi diğerlerine söyleme.”

En İyi Arkadaş

17- “Ey oğlum, tefekkür nur, gaflet zulmet, cehalet ise sapıklıktır. Mutlu, başkalarından öğüt alan kimsedir. Edep en iyi mirastır. Güzel ahlâk en iyi arkadaştır. Akrabalarla ilişkiyi kesmekte bereket (bolluk) olmadığı gibi sapıklıkta da zenginlik olmaz.”

Çok Konuşmak

18- “Çok konuşan çok hata yapar. Çok hata yapanın hayâsı az olur. Hayâsı az olanın gûnahtan çekinişi azalır; gûnahtan az çekeninin kalbi ölür. Kalbi ölen ateşe girer.”

Söyleyene Bakma!

19- “Söyleyene bakma, söylediğine bak.”

Bütün Hayırlar...

20- “Bütün hayırlar üç şeyde toplanmıştır: Bakış, susma ve konuşma. İbret almak için olmayan her bakış boştur; fikirle birlikte olmayan her susma gaflettir; içerisinde zikir olmayan her konuşma faydasızdır. Ne mutlu bakışı ibret, susması fikir, konuşması zikir olan, hatalarına ağlayan ve eziyet etmeyeceğinden insanların emin oldukları kimseye.”

Oğul ve Baba Hakları

21- “Oğlun babanın boynunda hakkı vardır; babanın da oğlun boynunda hakkı vardır. Babanın oğlun boynundaki hakkı, Allah’a karşı günah olmayan her şeyde ona itaat etmesidir. Oğlun babanın boynundaki hakkı ise oğluna güzel isim koyması, onu iyi terbiye etmesi ve ona Kur’ân’ı öğretmesidir.”

Azık Toplanılacak Diyar

22- “Dünya, onunla doğru davranana doğruluk yurdudur; ondan bir şey anlayana kurtuluş evidir, ondan azık toplayana zenginlik diyarıdır. Dünya, Allah peygamberlerinin mescidi, vahyinin iniş yeri, meleklerinin namazgâhı, dostlarının ticaret yurdudur; orada rahmet elde eder ve cenneti kazanırlar. Dünya, ayrılacağını bildirdiği, uzaklaşacağını haber verdiği ve faniliğini anlattığı hâlde onu kınayan kimdir?! Dünya neşesiyle onları neşeye teşvik etmiştir, belâsıyla belâdan korkutmuştur. Bazen korkutmuş, bazen sakındırmıştır; bazen meyillendirmiş, bazen uyarmıştır. Öyleyse ey dünyayı kınayan ve dünyanın aldatmasına kapılan! Ne zaman dünya seni aldattı?!

Toprağa atıp çürüttüğü babalarının helâk oldukları yerlerle mi aldattı seni, yoksa yer altına gömdüğü analarının yattığı yerlerle mi kandırdı seni?!”

En Korkunç İki Şey

23- “Sizin için korktuğum şeylerin en korkuncu iki şeydir: Heva ve hevese uymak ve uzun arzulara kapılmak. Heva ve hevese uymak, insanı haktan alıkoyar, uzun arzulara kapılmak ise ahireti unutturur.”

Din İçin Çalışmak

24- “Kim gizlideki durumunu düzeltirse, Allah onun aşikârdaki durumunu düzeltir. Kim dini için çalışırsa, Allah dünyasını temin eder. Kim kendisiyle Allah arasında olanı güzelleştirirse, Allah onunla insanlar arasında olanı güzelleştirir.”

Ailen Allah’ın Dostlarıysa...

25- “Bütün işin, ailen ve çocukların için uğraşmak olmasın; çünkü ailen ve çocukların eğer Allah’ın dostlarıysa, Allah dostlarını ihmal etmez; eğer Allah’ın düşmanlarıysa, niçin Allah’ın düşmanları için bu kadar çalışıp durasın?”

Kim Bilmek İstiyorsa...

26- “Kim Allah katında makamının nasıl olduğunu bilmek istiyorsa, günah işlediği zaman Allah’ın kendi yanındaki makamının nasıl olduğuna baksın.”

Yüzünün Suyu Donuktur

27- “Yüzünün suyu donuktur; ancak bir şey istersen yumuşar, eriyip damlamaya başlar. Öyleyse kime yüzünün suyu döktüğüne dikkat et.”

Yakışır mı Hiç!

28- “İnsanoğluna kibirlenmek yakışır mı? Dün bir meni parçasıydı, yarın bir leş olacak...”

Gerçek Fakih

29- “Gerçek fakihin (din aliminin) kim olduğunu size söyleyeyim mi? Gerçek fakih, insanların Allah’a isyan etmesine müsaade etmeyen, onları Allah’ın rahmetinden ümitsizleştirmeyen, onları Allah’ın azabına karşı emin kılmayan ve Kur’ân’ı bırakıp başka şeylere yönelmeyen kimsedir.

Bilinçsiz ibadette, fikirsiz ilimde, tedebbür (dikkat ve tefekkür) edilmeyen kıraatte hayır yoktur.”

Maceralar Anlatmakla...

30- “Günlerinizi maceralar anlatmak, şöyle böyle yaptım demekle geçirmeyiniz. Çünkü amellerinizi koruyan muhafızlar sizinle bilirliktedir. Allah’ı her yerde anın. Peygamber’e ve Ehl-i Beyt’ine salâvat getirin. Zira Allah Teala, onu andığınızda ve ona saygı gösterdiğinizde duanızı kabul eder.”

Takvalı Kimseler

31- “Gerçekten takvalı kimseler, hem geçici dünyanın nimetlerinden yararlandılar, hem de ahirette verilecek nimetleri kazandılar; dünya ehlinin dünyasına ortak oldular, ama dünya ehli onların ahiretine ortak olamadılar.”

Yalanı Terk Etmedikçe...

32- “Bir insan, ciddî olsun, şaka olsun her türlü yalanı terk etmedikçe imanın tadını alamaz.”

Hem Dini Hem de Ahireti!

33- “Eğer dinini dünyana tâbi kıalarsan, hem dinini, hem de dünyanı bozar ve ahirette zarara uğrayanlardan olursun; ama eğer dünyanı dine tâbi kıalarsan, hem dinini, hem de dünyanı korur ve ahirette kurtuluşa erenlerden olursun.”

Yılana Benzer

34- “Dünya, insanın elinin altında yumuşak olan, ama içinde öldürücü zehir bulunan bir yılan benzer; aldanan bilgisiz ona meyleder, akıllı kişi ondan çekinir.”

İnsanlar Üç Kısımdır

35- “Ey Kumeyl, bu kalpler koruyucu kaplardır; bunların en iyisi daha geniş ve daha koruyucu olanıdır. Öyleyse söylediklerimi iyi koru. İnsanlar üç kısımdır: Ya rabbanî alimdir, ya kurtuluş için öğrenendir, ya da her sesin peşice giden ve her rüzgara kapılan beyinsiz kimselerdir ki, ne ilim nuruyla aydınlanmış, ne de sağlam bir temele dayanmışlardır.”

Bir Şeyi Elde Etmek İçin...

36- “Size beş şey vasiyet ediyorum ki, onları elde etmek için develere binip seferlere düşseniz, değer: Hiçbiriniz Rabbinden başkasından bir şey ummasın; günahından başka bir şeyden korkmasın; sizden birinize bilmediği bir şey sorulduğunda ‘bilmiyorum’ demeye utanmasın; hiçbiriniz bilmediği bir şeyi öğrenmekten çekinmesin ve sabredin; çünkü sabır imana nispetle cesetteki baş gibidir; başı olmayan bedende hayır olmadığı gibi sabrı olmayan imanda da hayır yoktur.”

Öyle Kaynaşın Ki...

37- “İnsanlarla öyle kaynaşın ki, öldüğünüzde size ağlasınlar; sağ kaldığınızda sizi özlesinler.”
Amelsiz Dua Eden...

38- “Amelsiz dua eden, yaysız ok atmak isteyen kişiye benzer.”
Amelle Kazanılır

39- “Cennet, amelle kazanılır; emelle değil.”
Horlanarak Cennete Girmek

40- “Müminin ayıpları ortaya çıkıp horlanarak cennete girmesi ne de kötüdür! İşlediğiniz günahlarınızın affedilmesi için kıyamet günü bizi size şefaate dileme zahmetine düşürmeyin. Kıyamet günü kendinizi düşmanlarınızın yanında utandırmayın. Allah katındaki makamınızı bırakıp bu değersiz dünyaya kapılarak kendinizi tekzip etmeyin.”

KAYNAKLAR

1- Tuhaf’ul-Ukul, s.239.

2- Tuhaf’ul-Ukul, s.189.

3- el-Hayat, c.2, s.101.

4- Nehc’ül-Belağa, Suphi Salih, s.499.

5- Nehc'ül-Belağa, Suphi Salih, s.473.

6- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.69.

7- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.88.

8- Bihar'ul-Envar, c.68, s.120.

9- Gurer'ul-Hikem, fasıl: 85, hadis: 219.

10- Gurer'ul-Hikem, fasıl: 8, hadis: 272.

11- Gurer'ul-Hikem, fasıl: 77, hadis: 547.

12- el-Hayat, c.2, s.337.

13- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.430.

14- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.487.

15- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.191.

16- Tuhaf'ul-Ukul, s.135.

17- Tuhaf'ul-Ukul, s.159.

18- Tuhaf'ul-Ukul, s.157.

19- Gurer'ul-Hikem, fasıl: 85, hadis: 40.

20- Tuhaf'ul-Ukul, s.421.

21- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.546.

22- Bihar'ul-Envar, c.77, s.418.

23- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.83

24- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.551.

25- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.536.

26- Tuhaf'ul-Ukul, s.189.

27- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.535.

28- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.555.

29- Bihar'ul-Envar, c.78, s.41.

30- Tuhaf'ul-Ukul, s.181.

31- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.383.

32- Usul-ü Kâfî, c.2, s.340.

33- Gurer'ul-Hikem, fasıl: 10, hadis: 44.

34- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.489.

35- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.495.

36- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.482.

37- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.470.

38- Nehc'ül-Belâğa, Suphi Salih, s.434.

39- Gurer'ul-Hikem, fasıl: 18, hadis: 119.

40- Tuhaful-Ukul, s.183.

Onlar Tevrat'ta"Şübber"ve"Şübeyir"İsimleriyle Anılmışlardır

Seyyid Seccad HÜSEYNÎ

Abdullah b. Abbas'tan rivayet edilmiştir; diyor ki:

Resulullah ile birlikteydik ki, Fatıma ağlayarak yanımıza geldi.

Resulullah; "Niye ağlıyorsun kızım?" dedi. Fatıma; "Babacığım" dedi, "Hasan ile Hüseyin bugün evden çıkmış ve bir daha eve dönmemişler. Onları aradım ama bulamadım. Şu anda nerede olduklarını bilemiyorum. Ali de evde yoktur. Beş gündür bostanı sulamak için su dolabına gidiyor. Onları senin evlerinde çok aradım, ama hiçbir izlerine rastlamadım."

Resulullah; "Ey Ebu Bekir! Kalk, benim gözümün ışıklarını ara!" dedi.

Sonra; "Ey Ömer! Sen de kalk onları ara! Ey Selman! Ey Ebuzer! Ey falan! Ey falan! Ey falan! Siz de kalkın, onları aramaya koyulun." diyerek tam yedi kişiyi onları aramakla görevlendirdi ve; "Bu işte ihmal etmeyin ve mutlaka onları bulmaya çalışın." diye de üsteledi.

Ancak onlar Hasan ile Hüseyin'i bulamadan geri döndüler. Peygamber çok üzüldü. Üzgün bir hâlde Mescid'in kapısında durdu ve; "Allah'ım, halilin (dostun) İbrahim hakkına, safiyyin (seçkin kıldığın) Adem'in hakkına, denize doğru veya karaya doğru nereye gitmişlerse, benim gözümün ışıklarını ve kalbimin meyvelerini koru! Onları sağ salim bize kavuştur!" diye yalvarmaya başladı.

Bu sırada Cebrail indi ve; "Ey Allah'ın Resulü!" dedi, "Allah sana selâm gönderiyor ve diyor ki: Üzülüp kederlenme! O iki çocuk dünyada da erdemlidirler, ahirette de erdemlidirler, yerleri de cennettir. uyudukları zaman da, kalktıkları zaman da bir meleği onları korumakla görevlendirmişim."

Bunun üzerine Resulullah çok sevindi ve sağında Cebrail, solunda Mikail, çevresinde de Müslümanlar olduğu hâlde yola koyularak Neccar Oğulları'nın ağılına gitti. Hasan ile Hüseyin oradaydılar. Peygamber onları korumakla görevli olan meleğe selâm verdikten sonra sevincinden dizleri üstünde havaya sıçradı.

Hasan, Hüseyin'i kucaklamış olduğu hâlde oracıkta uyumuşlardı. O melek de kanadının birini onların altına sermiş, ötekisiyle de üstlerini örtmüştü. Her birinin üzerinde kıldan veya yünden bir cübbe vardı. Dudaklarının üzerinde de hayvan gübresi... Peygamber, onların arasına uzanarak uyanmalarını bekledi. Uyandıklarında Peygamber Hasan'ı, Cebrail de Hüseyin'i kucağına aldı. Sonra Peygamber ağıldan çıktı.

İbn-i Abbas şöyle devam ediyor:

Hasan'ı Peygamber'in sağ kucağında, Hüseyin'i de sol kucağında gördük. Peygamber onları öpüyor ve şöyle diyordu:

"Kim siz ikinizi severse, Allah ve Resulü'nü sevmiştir. Kim siz ikinize düşmanlık duyarsa, Allah ve Resulü'ne düşmanlık duymuştur."

Ebu Bekir; "Ya Resulallah! Onlardan birini ver de ben taşıyayım." dedi. Peygamber; "Taşınanlar ne güzel taşınanlar! Altlarındaki binek de ne güzel binek!" diye cevap verdi.

Peygamber ağılın kapısına geldiğinde Ömer b. Hattap Peygamber'le karşılaştı ve Ebu Bekir'in söylediği sözü ona söyledi. Peygamber, Ebu Bekir'e verdiği cevabı ona da verdi.

Gördük ki Hüseyin Peygamber'in elbisesine bürünmüş, Peygamber'in de eli Hüseyin'in başının üzerindeydi. Böyle bir hâlde Peygamber Mescid'e girdi ve; "Bugün bu iki oğlumu şereflendireceğim, nasıl ki yüce Allah onları şereflendirmiştir." dedi ve ekledi:

"Ey Bilâl! İnsanları bana çağır."

Bilâl çağrı yaptı ve insanlar Mescid'de toplandılar.

Peygamber ashabına şöyle konuştu:

“Ashabım! Peygamberiniz Muhammed’i dinleyin: Bütün insanların içinde en iyi dede ve nineye sahip olanları size tanıtayım mı?”

- “Evet ya Resulallah!” dediler.

Peygamber; “Onlar, Hasan ile Hüseyin’dir. Dedeleri Allah’ın Resulü, nineleri ise cennet ehlinin kadınlarının hanımefendisi Huveylid kızı Hatice’dir.” dedi. Ardından şöyle ekledi:

“Ey insanlar! Bütün insanlar içinde en iyi anne ve babaya sahip olanları size tanıtayım mı?”

- “Evet ya Resulallah!” dediler.

- “Onlar Hasan ile Hüseyin’dir. Babaları Ebu Talip oğlu Ali’dir. Ali, o ikisinden daha iyidir; Allah’ı ve Resulünü sever, Allah ve Resulü de onu severler; İslâm’da oldukça faydalı ve erdemli biridir. Anneleri ise Resulullah’ın kızı ve cennet ehlinin kadınlarının hanımefendisi Fatıma’tüz-Zehra’dır.”

“Ey insanlar! İnsanların içinde en iyi amca ve halaya sahip kimseleri size tanıtayım mı?”

- “Evet ya Resulallah!” dediler.

- “Onlar Hasan ile Hüseyin’dir. Amcaları, iki kanadıyla cennette meleklerle birlikte uçan, iki kanat sahibi Cafer’dir. Halaları ise, Ebu Talip kızı Ümmü Hanî’dir.”

“Ey insanlar! İnsanlar içinde en iyi dayı ve teyzeye sahip kimseleri size tanıtayım mı?”

- “Evet ya Resulallah!” dediler.

- “Onlar Hasan ile Hüseyin’dir. Dayıları Muhammed’in oğlu Kasım’dır. Teyzeleri ise Allah Resulü’nün kızı Zeynep’tir.”

“Ey insanlar! Size bildiriyorum ki, o ikisinin dedeleri de cennettedir, nineleri de cennettedir, babaları ve anneleri de cennettedir, amcaları ve halaları da cennettedir, dayıları ve teyzeleri de cennettedir. Kim benim bu iki oğlum ile onların babaları ve annelerini severse, yarın bizimle

birlikte cennette olacaktır. Kim de bu ikisine karşı düşmanlık duyarsa, kesinlikle cehennemdedir.”

“Allah bu ikisine o kadar değer vermiş ki, Tevrat’ta da onlardan Şübber ve Şübeyir isimleriyle söz etmiştir.”[1]

[1]- Allâme Hillî, Nehc’ül-Hakk ve Keşf’üs-Sıdk, s.389, Harezmî’nin el-Menakıb adlı eserinden naklen.

İhkak’ul-Hakk, c.10, s. 722’de bu rivayetin şu kaynaklarda yer aldığı kaydedilir: Harezmî, el-Menakıb, s.191; İbn-i Hüsneviye, Bahr’ul-Menakıb; az bir ifade değişikliğiyle Yusuf b. Ahmed el-Yağmurî, Nur’ul-Kabes, s. 251.

Edebiyat

Yaşamış ve Yaşayan Alevî Bektaşî Ozanları

Tarık ÇİMEN

Altıncı imam-ı pak Cafer-i Sadık (a.s)’dan; “Belâgat nedir?” diye sorduklarında şöyle buyurdu:

“Kim bir şeyi iyi bilirse, onun hakkında az konuşur (çünkü uzun uzadıya konuşmak meseleyi iyice kavrayamamaktan ileri gelir). Bir kimseye belâgatli denilmesinin sebebi, kolay bir ifadeyle maksadını anlatabilmesidir.” Biz de çok söyleyip yormaktansa az söyleyip düşünmeye vesile olmak, insanın derinliklerinde saklı olan cevheri hatırlatıp uyandırmak, insanımızın insanî değerlerinin bozulduğu, aşkın, sevdanın, dostluğun ve kardeşliğin yerini hilekârlık, düzenbazlık ve kalleslikle yer değiştiği bir ortamda, insan-ı kâmil olmuş, yol - edep - erkan bilen, Anadolu’muzun bağrında derin izler bırakan şairlerimizin, ozanlarımızın şiirlerinden, deyişlerinden, hayat felsefelerinden öğreneceğiz. Onların dili aşkın, sevdanın, yüreğin, özgürlüğün, adaletin ve ilmin dili olmuştur. Onlar Hakk’a yakın iman etmiş ve dizelerinde O’nu demişlerdir. Unutturulan ve unuttuğumuz Ehl-i Beyt yolunu onların dizelerinden, sözlerinden hatırlamaya çalışacak, şiirlerini açıklamaya, unutulmuş isimlerini, hayatlarını, yaşam dizelerini, mücadelelerini kaleme almaya çalışacağız.

Bugün birazcıkta olsa insanî değer taşıyorsak, Alevî olarak kalabilmişsek, bunu onlara borçluyuz. Tarihin bir yerlerinde kalmış bu ozanların, Alevî - Bektaşî yolunun, erkânının doğru olarak öğrenilmesinde temel kaynak teşkil edeceği tartışma götürmez bir gerçektir. Allah, Peygamber, İmamet, Cennet, Cehennem, Vahdet-i Vücud, Fenafillah, Tarikat, İbadet ve benzeri konularda Alevîliğin ne dediğini, bu konudaki soruları nasıl cevaplandırıldığını da bu ozanların deyişlerinden bulabiliriz.

Bu yazı dizimizde sizlerin de katkı ve desteklerinizi esirgemeyeceğinize inanıyoruz. Bu güzel insanların deyişlerinden, hayatlarından edinebileceğiniz bilgileri bu yazı dizimizde yayınlayıp, bu kutsal görevde sizlerin de katkılarını görmek, bizi ve tüm canları mutlu kılacaktır.

Her fıkre açık olarak; her eleştiri (kendi ahlâkî sınırları içerisinde) kabulümüzdür. Düzeltmek ve düzelmek, yanlışımızdan vazgeçmek, yanlıştan vazgeçilmesine vesile olmak, doğruyu anlamak, insan-ı kâmil olmak temel gayemizdir.

AGÂHÎ

İlk ozanımız olarak, asıl adı Veli olan AGÂHÎ'yi kısaca tanımaya ve şiirlerine yer vermeye çalışacağız.

(-1921) Şarkışla'nın Kılıççı köyündendir. CEM erkânlarında yetişmiştir. Okuma yazma bilmemektedir.

Agâhî'nin şiirlerinde kullandığı dil Arapça ve Farsça kelimeler olmasına rağmen sade ve anlaşılır bir dildir. Konu olarak ALLAH, MUHAMMED, ALİ sevgisi, inancı ve onlara olan bağlılığın gerekliliği, bağlılığın getirdiği aşkın ve sorumluluğun hâlini yazmıştır şiirlerinde.

Agâhî Alakilise köyünden Üryan Hızır ocağına bağlıdır.

ALİ'NİN FAZLINI EVVEL HUDA'DAN SOR

Gel ey hoca, Ali'nin fazlını evvel Huda'dan sor

Ali'yi ibn-i Adem olmadan, ta iptidadan sor

Ali kimdir? Veli kimdir? Bilem dersen bu esrarı

Onu bir kimseden sorma, Muhammed Mustafa'dan sor

Ki yer gök su iken Cebrail'e rehber oldu Ali

Cihan halk olmadan evvel bu kevnin temeli oldu

O dem Musa ile bin bir kelim eden veli oldu

Dilersen lenteradan sor, dile Tur-u Sina'dan sor

Ali'dir damad-ı Ahmet, Ali'dir Mustafa'ya yar

Odur Hak rahine kurban veren evlâdını, ol Haydar

Onun ettiğin etti mi hiçbir peygamber

Dilersen evliyadan sor, dilersen enbiyadan sor

Çıkıp kürsüye ey vaiz, Ali'den söyle efendi

Ali'nin hakkında gökten yere yüz dört kitap indi

Ali'yi Kuran'da methetti, veçhim Hak dedi kendi

Dile Yasin u Tâhâ'dan sor, dilersen Hel Eta'dan sor

Ey bire zahid-i harkuş, ne zannettin Ali'yi sen

Ali'nin evlâdına buğuz eden kişi de Müslüman

Ne çektiler o mazlumlar, o zalim darb-i Yezit'ten

Dile arz u semadan sor, dilersen Kerbelâ'dan sor

Agâhi'yem, Alevîyem, Şiî mezhebim, Kızılbaş'ım

Hüseyn-i Kerbelâ'nın fırkatindendir akan yaşım

Hüseyn'in derdini bir kimseden sorma be kardaşım

Dile Zeynep Ana'dan sor, dile Zeynel Aba'dan sor

HAKK'IN EMRİ İLE CİHANE GELDİM

Hakk'ın emri ile cihane geldim

Muhammed'e kalu belâ diyerek

Ya Ali kapına kurbana geldim

Kabul et kulunun kulu diyerek

Yine sen bilirsin benim hâlimden

İnayet merhamet Sultan Balım'dan

Zikrin fikrin güzel oldu dilimden

Vird ederim Ali Ali diyerek

Nasıl sevmiyeyim şahım Hasan'ı

Hakk'ın Habibi'nin kurretul ayni

Severiz gönülden şahım Hüseyin'i

Bunlar Hasbahçe'nin Gülü diyerek

Aşkına düşeli mecnun daneyim

Yitirdim ben beni viran haneyim

Ne aklım başımda ne divaneyim

Şimdi del oldum deli diyerek

Niyazım kabul eyle İlâhî

Ki sen âlemin peşti penahi

Dilerim ki canın çıksın Agâhî

Hünkâr Hacı Bektaş Veli diyerek

KIZILBAŞ OLSAM

Acep olamam mı kabulü dergâh

Dergâh'a Ali'nin farraşı olsam

Ben kulluk etmezsem kul demez Allah

Kavmi kabilesi kardaşı olsam

Gidip söyle beni çok incitmesin

Aynelhak söylerim can acıtmasın

Varsın hiçbir millet kabul etmesin

Erenlerin bir abapuşu olsam

Çıkıp kürsüye ey vaiz ulema

Hadis-i müfteri söylüyor amma

Çekip kürsüden indiririm amma

Gerçi harabat-ı Bektaşî olsam

Silensem de defteri ümmetlikten

Yine olmam bu ehl-i cennetlikten

Dönmezem tarik-i harabatlıktan

Yezit ta'n edici Kızılbaş olsam

Ey hoca ben sana meyledip bakmam

Korkutma cehennem narından korkmam

Muhubb-i Ali'yi ateşe yakmam

Agâhî cehennem ateşi olsam

SOFU SEN KENDİNİ ARİF SANIRSIN

Sofu sen kendini arif sanırsın

Benden özge arif yok yok diyerek

Suret-i zahirde kafa sallarsın

Oturur kalkarsın hak hak diyerek

Gûş eyle pendimi ey sofı zade

Sen bu gönül ile kalırsın dağda

Senin gibi gezer leylek havada

Geçirir ömrünü lak lak diyerek

Onda körsün eğer bunda kör isen

Rah-i erenlerlerden bî haber isen

Yarın hakkın divanına varırsan

Kovarlar dışarı çık çık diyerek

Agâhî'nin bu sözünde durmazsan

Ebedi kör kalıp meydan görmezsen

Hacı Bektaş tarikine girmezsen

Sonra canın çıkar hık mık diyerek

İNSANA SEVGİ,HAKK'A SEVGİ DİYORUZ

BAYRAM ÖZDEN

Levh u kalemde Allah'ın varlığına inanan, insanı Hakk'ın halefi bileni severiz.

Aydın insan nurdur, güneşin nur olduğunu bileni severiz.

İnsanı seveni, insan hakkını arayanı, barışa gideni severiz.

Hakk'a niyaz, Hakk'a namaz, Hakk'ı gönlünde taşıyanı severiz.

Bizden değil, ama insandır, kızgın ateşte insan yakmayanı severiz.

Desinler için değil, Hak için ele, dile, bele sahip olanı severiz.

İnsan güldür, gül alıp gül satanı, gülü gül ile tartanı severiz.

Cennet de hak, cehennem de hak, hurî peşinde koşmayanı severiz.

İnsana iyilik yapanı, insan başına kakmayanı, helâl lokma vereni severiz.

İlmi bilip bilime çevireni, insan hizmetine sunanı severiz.

İnsanı karanlıktan çekip, aydınlığa çıkaran rehberi severiz.

Cihanda ne var, insanda aynısı var diyeni severiz.

Haksızın karşısında duran, haklının yanında yer alanı severiz.

Gönül kırmayan, gönül Hakk'ın mekânıdır diyebileni severiz.

Kulun kulda hakkı var, kul hakkını yemeyeni severiz.

Kerbelâ vak'asını bilen, matem ayında matem tutanı severiz.

Hak bendedir, ben Hak'tayım Ene'l-Hak diyeni severiz.

Erkeği kadını birdir, kadını gül bilip koklayanı severiz.

El ele, el Hakk'a, sabır kapısını dönüp açanı severiz.

Laf pazarında laf alıp laf satmayan, pâk olanı severiz.

Kusur pazarında gördüğünü örten, görmediğini söylemeyen severiz.

Can gözünü açan, dört kapı kırk makamı bileni severiz.

Muhammed Mustafa ilimdir, kapısı Ali'dir diyebileni severiz.

İlim deryadır, Kuran'da Musa'ya Hızır rehberdir diyebileni severiz.

Hesaba çekilmeden kendi kendini hesaba çeken severiz.

Ölüm bekleyen insan ölmeden evvel öleni severiz.

Büyüğe saygı, küçüğe sevgi veren canları severiz.

Bizimki iyi, sizinki iyi diyeni değil; iyiler iyidir diyeni severiz.

Bu yazdığımız hepsi atasözüdür, çok kişi söyler söz tutanı severiz.

Her milletin bayramı var, cihanda barış bayramı ilân edeni severiz.

Garip Bayram bunlar içinde bir insandır,

İnsanın Hakk'ın kulu olduğunu bileni severiz.

İKRAR OLDUĞU ZAMAN

Kavl-ü ikrar için canlar var oldu

Ol aşka bahri ummanlar kurdu

Bir damla mayi ile adem halk oldu

Muhammed, Ali ikrar olduğu zaman.

Gönül ile miraca vardı ol can

Cebrail Muhammed'e oldu mihman

Vardı Hak kapısına gördü aslan

Muhammed, Ali ikrar olduğu zaman.

Korku sardı görünce kapıda aslan

Vardı konağa eyledi bin bir kelâm

İçeri girdi bir miskin, gelendi Selman

Muhammed, Ali ikrar olduğu zaman.

Hakk'a gönül verenler işte meydan

Dört kitapla insana selâm salan

İkrardır Bayram'ı yola bağlayan

Muhammed, Ali ikrar olduğu zaman.

BÖYLE DEMEDİ Mİ?

Mevlâm'ın kelâmı sev insanı öldürme onu

Yoktur bu şerrin asla hiçbir zaman sonu

O! Mevlâm yarattı cihana ademoğlunu

Adem'in sulbünden doğan Şit böyle demedi mi?

Asi olur, bilmez insan başa belâ

Nefsini bilmeyen alır daima ceza

Selam olsun İbrahim oğullarına

İshak ile İsmail böyle demedi mi?

Kötülük ile anılır Firavun soyu

Yediğı haram, giydiğı yetim tüyü

Onun da kalmaz kesilir nesli soyu

Harun ile Musa böyle demedi mi?

Derde derman bulmak Mevlâ'nın işi

İlâcın dilini bilmek Lokman'ın işi

Sabır etmek Peygamber Yusuf'un işi

Ağlayan Yakup böyle demedi mi ?

Mevlâ'm asi kula elçi yolladı

Benlikten insan, hiç ayrılmadı

Meryem'e İsa'yı hak nasip eyledi

Çarmıha asılan İsa böyle demedi mi?

İncil'de yazılı Muhammed Ali'nin ismi

Hem evveli, hem de onlardır ahiri

Ali el-Murtaza'ya düldül ile Zülfıkar'ı

Okuduğun Kur'an böyle demedi mi?

Muhammed'in soyunu kesmeye yemin etti

Dünya ona kalmadı kahr oldu gitti

Yezid'e bütün cihan lânet eyledi

Kerbelâ şehidi Hüseyin böyle demedi mi?

Nice vak'alar oldu bu dünyada

Sorsalar ormana, dağ ile akan suya

Dara çekilen ol Hallac-ı Mansur'a

Derisini yazdıran Pir Nesimî böyle demedi mi?

Yetmedi destan yazdı tarih

Ne olur bilmem arsızın hâli

Yazarlar yazıyor zalim Yavuzları

Hünkâr Hacı Bektaş böyle demedi mi?

İnsanca andı aşıklar Pir Sultan'ı

Namertçe yaktılar otuz yedi canı

Gözünde kurudu yaş, kan ağladı anaları

Bayram bu destanı yazarım demedi mi?

DOST OLMAZSIN

Hâlin belli, neslin kin bağlayan

Dost olmazsın Ehl-i Beyt'e hiçbir zaman

Şehit ettiğin yetmiş iki can

Dost olmazsın Ehl-i Beyt'e hiçbir zaman

Muaviye vurdu Ehl-i Beyt'e, döküldü kan

Kini Mervan yaptı oldu düşman

Yezid'e yemin verdi bir zaman

Dost olmazsın Ehl-i Beyt'e hiçbir zaman

Kerbelâ denen zalim yerde

Suya çektin zırh ile perde

Ali Ekber şehit düştü derede

Dost olmazsın Ehl-i Beyt'e hiçbir zaman

Bayram ciğerin kavrulup yanmadan

Derindir yaran can bedenden ayrılmadan

Severim Ehl-i Beyt'i inanma yalandır yalan

Dost olmazsın Ehl-i Beyt'e hiçbir zaman

BAĞDA GÜL AÇTI

Deli gönöl gaflet uykusuna dalma

Seher yeli esti ruh geldi cana

Şafak söktü Hak nuru geldi cemale

Bağda gül açtı bülbül kaldı avare

Pâk eyle nefsinı şeytana uyma

Gece ibadet eyle gündüz rızkını ara

Sen Hakk’a aşık ol ki o da olsun sana

Bağda gül açtı, bülbül düştü zara

Dostu dinle Bayram, gafletten uyan

Güneş açtı, aydınlandı tüm cihan

Gerçek ol Hak olsun sana mihman

Bağda gül açtı, bülbül eder intizar

HU DİL ÇÖZÜLDÜ

Levh u kalemde okudu ismini Cebrail

Bir Allah, bir Muhammed, bir Ali

Nur cemalini gördü anne Fadıma’nın

Benzi soldu, hikmete daldı Cebrail

Ya Ali hu ya Hasan, medet ya Hüseyin

Dost Zeynelabidin, hu Muhammed Bâkır

Can Cafer-i Sadık, dost Musa-i Kâzım

Hu, dil çözüldü bir bir okudu Cebrail

Güzelliği sığmaz Arş-ı A'lâ'ya, nuru bir

Biri Hasan biri Hüseyin âleme oldu pir

On iki isim okundu tek tek bir de bir

Benzi soldu, hikmete daldı Cebrail

Yandım İmam Rıza, medet Muhammed Takî

Dost Ali'yyun-Nakî, hu Hasan'ul-Askerî

Âlem bekler, gel Muhammed Mehdi

Hu, dil çözüldü bir bir okudu Cebrail

Gönül aynasını pâk eyle miskin Bayram

Mihman gelsin sana Şah-ı Mir-i Sultan

Dâvâcıym, dâvâmı görsün ulu divan

Döndü Cebrail, geldi Azrail, ömrüm tamam

Hu, Ene'l-Hak diyen Hallac-ı Mansur

Dost derisini yüzdüren Pir Nesimî

Can Ahmet Yesevî, hu Hacı Bektaş Veli

Hu, dil çözüldü bir bir okudu Cebrail

VAR MI SÖYLE?

Cihan çemberi çarkıfelek

Döner dolaşır aheste aheste

Ehl-i Beyt'in gemisinden başka

Binecek gemi var mı söyle?

Felek döner dolaşır cihanda

Mevlâ'm yarattı Adem'i topraktan

Muhammed ile Ali'yi aynı nurdan

Güneş ile aydan başka nur var mı söyle?

İnsanı yarattı cihana Halık

Deryada yüzer canlı varlık

Yuttu onu kocaman bir balık

Yunus'tan başka kurtulan var mı söyle?

Hem oku Bayram, hem de söyle

Sen daima Kerbelâ'yı getir dile

Yezid'in elinden Şah Hüseyin gibi

Dünyada çile çeken var mı söyle?

Tarih

Müminlerin Emiri Hz. Ali (a.s)

Mehdi ÖNDER

Birinci Bölüm

Hz. Ali (a.s), Hicret'ten 23 yıl önce Recep ayının 13'ünde Kâbe'de dünyaya gelmiştir. Annesi, Esed kızı Fatıma; babası, Ebu Talip'dir. Hicrî 40 yılında da Kûfe şehrinde şehit edilmiştir. Pak türbesi, Necef-i Eşref şehrinde dir.

Hz. Ali (a.s)'ın Yaşantısı

İslâm tarih ve hadis kitapları, Hz. Ali (a.s)'ın, Peygamber (s.a.a)'ın bi'setinden 10 yıl önce doğduğunu, her zaman Resul-i Ekrem'in yanında olduğunu ve Allah Resulü'nün vefatından sonra 30 yıl yaşadığını açıklamışlardır. Bunlar göz önüne alındığında, Hz. Ali (a.s)'ın 63 yıl süren ömrünü beş döneme ayırmak gerekir:

- 1- Doğumundan İslâm Peygamberi (s.a.a)'ın bi'setine kadar.
 - 2- Bi'set'ten Medine'ye hicretine kadar.
 - 3- Hicret'ten İslâm Peygamberi (s.a.a)'ın vefatına kadar.
 - 4- İslâm Peygamberi (s.a.a)'ın vefatından kendi hilâfetine kadar.
 - 5- Hilâfet dönemi.
1. Dönem (Doğumundan Bi'set'te)

İşaret ettiğimiz gibi Hz. Ali (a.s)'ın hayatını beş döneme ayırırsak, birinci dönemi bi'setten önceki yaşantısı oluşturur. Hz. Ali (a.s) gözünü dünyaya açtığı zaman Peygamber (s.a.a) otuz yaşlarında idi. Peygamber (s.a.a) kırk yaşında peygamberliğe mebus olduğuna göre, Ali (a.s) o zaman takriben on yaşındaydı.

Hz. Ali (a.s), şahsiyetinin şekil aldığı ve ruhî yönden eğitildiği bu dönemi, Hz. Muhammed (s.a.a)'ın evinde ve onun terbiyesi altında geçirerek büyüdü. İslâm tarihçileri bu konuda şöyle yazmaktadırlar:

"Mekke'de büyük bir kıtlık oldu. O sırada Peygamber'in amcası Ebu Talib'in ailesi çok kalabalıktı; geçimlerini karşılamakta güçlük çekiyordu. Hz. Muhammed (s.a.a), Haşim Oğulları'nın en zenginlerinden biri olan amcası Abbas'a şöyle bir öneride bulundu:

"Her birimiz Ebu Talib'in bir çocuğunu kendi yanımıza alalım. Böylelikle maddî sıkıntısı biraz hafıflemiş olur." Abbas kabul etti. Beraberce Ebu Talib'in yanına gittiler. Konuyu ona açtılar. Ebu Talip öneriyi kabul etti. Sonuçta Abbas Cafer'i, Hz. Muhammed (s.a.a) de Ali'yi yanına aldı."

Peygamber (s.a.a), Ali'yi yanına aldıktan sonra şöyle buyurdu: "Allah'ın benim için seçtiği kişiyi seçtim." [1]

Hz. Ali (a.s), Hz. Muhammed (s.a.a)'ın evinde olduğu sırada Allah onu peygamberliğe seçti ve Ali (a.s) hemen onu tasdik edip ona tabi oldu. [2]

Hz. Muhammed (s.a.a), Abdulmuttalib'in ölümünden sonra amcası Ebu Talib'in evinde ve onun kefaleti altında büyümüştü. Bunun için, onun çocuklarından birisini yanına alıp büyütmele onun ve hanımı Esed kızı Fatıma'nın zahmetlerinin karşılığını vermek istiyordu. Çocuklarının içinden de Ali (a.s)'ı seçmesinde de ilâhî bir hikmet vardı.

Hz. Ali (a.s) Nehc'ül-Belâğa'da bulunan "Kasıa" hutbesinde bu döneme şöyle işaret ediyor:

"Sizler (Peygamber'in ashabi) Resulullah'a ne kadar yakın olduğumu, onun katında nasıl bir mertebeye ulaştığımı bilirsiniz. Çocuktum, o benim eğitimimi üstlendi. Beni yanına alır, bağrına basardı; vücudunun kokusunu duyardım; lokmayı çiğner, ağzıma koyardı..."

"Deve yavrusu nasıl annesinin ardından giderse, onun ardından giderdim. O, her gün bir huyunu bana öğretir, ona uymamı emrederdi." [3]

Ali(a.s)Hira Dağında

Hz. Muhammed (s.a.a), peygamberlikle görevlendirilmeden önce yılda bir ay Hira mağarasında ibadet ederdi. Bir ayı doldurunca ilk olarak Mescid-i Haram'a gider, yedi defa Allah'ın evini tavaf eder, sonra evine dönerdi. [4]

Rivayetlerden anlaşıldığı kadarıyla Hz. Muhammed (s.a.a), Hz. Ali'ye olan aşırı ilgisinden dolayı onu da beraberinde Hira'ya götürürdü. Vahiy Meleği, Hira mağarasında Hz. Muhammed (s.a.a)'e ilk kez nazil olduğu ve onu resul olarak görevlendirdiği zaman Ali (a.s) onun yanındaydı.

Hz.Ali(a.s) Kasıa" hutbesinde bunu şöyle beyan ediyor:

"... O, her yıl Hira dağında ibadete çekilirdi. Onu benden başka kimse görmezdi... Ona vahiy geldiğinde Şeytan'ın feryadını duydum; 'Ya Resulullah!' dedim, 'Bu feryat nedir?' 'Bu feryat eden, Şeytan'dır.' dedi,

'Kendisine kulluk edilmesinden ümidini kesti artık. Sen benim duyduğumu duyuyor, gördüğümü görüyorsun; ancak peygamber değilsin; fakat vezirsin ve hayır üzeresin.' " [5]

Her ne kadar bu sözlerin, Peygamber'in Hira'daki risalet sonrasına ilişkin olabileceği ihtimali varsa da, fakat elde olan ipuçları ve Peygamber'in Hira'daki ibadetlerinin genellikle risaletten önce olması,

bu sözlerin Peygamber (s.a.a)'in risaletinden önceki döneme ilişkin olduğunu gösteriyor. Her halükârda Ali (a.s)'in ruhunun paklığı ve Peygamber'in onu titiz bir şekilde eğitmesi, bu yaşlarda nurlu bir kalp, gören bir göz ve işiten bir kulağa sahip olmasını, halkın görmesi ve işitmesi mümkün olmayan şeyleri görmesini ve işitmesini sağlamıştı.

İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-i Nehc'ül-Belâğa'da şöyle yazıyor:

"Sahih kitaplarda rivayet edilmiştir ki, Cebrail ilk kez Peygamber'e nazil olduğu ve onu risalet makamına getirdiği zaman Ali, Peygamber'in yanında idi." [6]

İmam Sadık (a.s)'dan şöyle nakledilmiştir:

"Ali (a.s), Resulullah (s.a.a)'ın risaletinden önce onunla beraber nübüvvet nurunu görüyordu ve meleğin sesini işitiyordu. Resulullah (s.a.a) ona buyurdu ki: 'Eğer ben peygamberlerin sonuncusu olmasaydım, sen nübüvvet makamına lâayık idin; ancak sen benim vasi ve varisimsin; vasilerin başı, muttakilerin mevlâsısın.' "[7]

2.Dönem (Bi'set'ten Hicret'e)

Hz. Ali (a.s)'ın hayatının ikinci bölümünü, bi'set'ten Medine'ye hicrete kadar olan kısım oluşturuyor. İmam (a.s)'ın yaşantısının bu kısmı, İslâm'ın yayılması yollundaki parlak hizmetleri ve çabalarını, büyük ve önemli adımlarını kapsamaktadır. Bunlar, İslâm tarihinde kimseye nasip olmamıştır.

İlk Müslüman

Bu dönemde Ali (a.s)'ın ilk iftiharı, İslâm'ı kabul etmekte en önde yer almasıdır. Daha doğrusu, kendisinde olan İslâm'ı izhar etmesi ve açıklamasıdır. Çünkü Ali (a.s), küçüklükten beri muvahhit idi ve hiçbir zaman putperestliğe bulaşmamıştı. [8] Dolayısıyla onun İslâm'ı kabul etmesi putperestlikten çıkmak anlamında değildir.

İslâm'ı kabul etmede ön adım olmak, Kur'an-ı Kerim'in çok önem verdiği bir konudur. Kur'an açıkça bildirmiştir ki, İslâm'ı kabul etmede öncü olanlar, Allah katında çok büyük bir değere sahiptirler: "Önde olan birinciler, onlar, yakınlaştırılmış olanlardır."

Allah Teala'nın "İslâm'a girmede önce olma" konusuna verdiği önem o kadar fazladır ki, Mekke'nin fethinden önce iman getirip canını ve malını Allah yoluna adayanları,

Mekke'nin fethinden sonra iman edip cihat edenlerden üstün tutmuştur. Böylelikle Hicret'ten önce İslâm'ın zuhurunun ilk yıllarında Müslüman olanların ne kadar üstün olduğu ortaya çıkıyor.

Kur'an-ı Kerim şöyle buyuruyor:

"... Sizden (Mekke'nin) fethinden önce infak eden ve savaşanlar, sonra infak eden ve savaşanlardan daha üstündürler. Allah, hepsine de iyiliği vaat etmiştir."[9]

Fetihten önce Müslüman olanların imanlarının daha değerli olmasının sebebi, Arap Yarımadası'nda putperestlerin karargâhı durumuna gelmiş olan Mekke'nin henüz sağlam bir kale olarak yerinde kaldığı ve Müslümanların canının ve malının tehlike altında olduğu bir zamanda iman etmiş olmalarıdır.

Medine'ye hicretten sonra Evs, Hazreç ve Medine'nin etrafındaki kabilelerin de Müslüman olmasıyla Müslümanlar nispi bir emniyete kavuştular; ancak tehlike henüz tamamen ortadan kalkmamıştı.

Böyle şartlarda bile İslâm'a girmek, canını, malını ortaya koymak, özel bir değere sahipse, Peygamber'in davetinin başlarında Kureyş'ten ve putperestlerden başka bir gücün hâkim olmadığı bir ortamda iman ve İslâm'ı izhar etmek, tabii ki daha değerli olacaktır. Bundan dolayı daha önce Müslüman olmak, Resulullah'ın ashâbı arasında büyük bir iftihar sayılıyordu.

Bu ölçü ile Ali (a.s)'ın ilk Müslüman olmasının değerinin büyüklüğü ortaya çıkmaktadır.

Ali (a.s)'ın İlk Müslüman Olduğunun Delilleri

Ali (a.s)'ın ilk Müslüman olduğuna dair deliller ve şahitler İslâmî metinlerde o kadar fazladır ki, onların hepsini burada beyan etmemizin imkânı yoktur. Ancak örnek olarak onlardan birkaçını zikrediyoruz:

a) Bu konuyu herkesten önce Peygamber (s.a.a), ashâbından bir kısmına açıkça buyurmuştur:

"(Kevser) Havuzun(un) başına ilk gelecek olanınız, ilk iman edeniniz Ali ibn-i Ebî Talip'tir."[10]

b) Alimler ve hadisçiler şöyle naklediyorlar:

"Hz. Muhammed (s.a.a) pazartesi günü peygamberliğe mebus oldu, Ali (a.s) bir gün sonra onunla beraber namaz kıldı."[11]

c) Hz.Ali (a.s) "Kasıa" adlı hutbesinde şöyle buyuruyor:

"O gün İslâm, Resulullah (s.a.a) ve Hatice'nin evinin dışında hiçbir evde yoktu ve ben de onların üçüncüsüydim. Vahyin ve risaletin nurunu görüyor, nübüvvetin kokusunu alıyordum."[12]

d) Hz.Ali (a.s) başka bir yerde de şöyle buyuruyor:

"Allah'ım, ben sana dönüp yönelen, işitip icabet eden ilk kişiyim. Benden önce Resulullah'tan başka hiç kimse namaz kılmadı."[13]

e) Yine şöyle buyuruyor:

"Ben Allah'ın kulu, Resulü'nün kardeşi ve Sıddık-ı Ekber'im (en büyük doğru konuşan). Bu sözü benden sonra yalancı ve iftiracıdan başkası söylemez. Ben insanlardan önce yedi yıl Resulullah ile birlikte namaz kıldım."[14]

f) Ufeyl b. Kays-i Kindî şöyle diyor:

"Ben cahiliye döneminde ıtır (güzel koku) ticareti yapardım. Ticarî seferlerimden birinde Mekke'ye geldim ve Abbas'ın misafiri oldum. Günlerin birinde Mescid-i Haram'da Abbas'ın yanına oturmuştum.

Güneşin tam tepeye ulaştığı sırada, yüzü dolunay gibi nuranî olan bir genç Mescid'e geldi; gökyüzüne baktı, sonra Kâbe'ye doğru durdu ve namaz kılmaya başladı.

Biraz sonra güzel yüzlü bir çocuk onun sağ tarafında durarak ona bağlandı. Sonra kendisini örtmüş olan bir kadın geldi ve o ikisinin arkasında durdu. Üçü beraber namaz kılıp, rükû ve secde ediyorlardı. Ben (putperestlerin merkezinde, üç kişinin değişik bir şekilde ibadet ettikleri bu sahneyi görünce) çok şaşırdım. Abbas'a;

- Büyük bir olay! dedim.

O da bu cümleyi tekrar etti ve ekledi:

- Bu üç kişiyi tanıyor musun?

- Hayır, dedim.

- İlk olarak gelen, öbür ikisinin önünde duran yeğenim Muhammed b. Abdullah, ikincisi diğer yeğenim Ali b. Ebî Talip, üçüncüsü de Muhammed'in eşidir. O, kendi dininin Allah tarafından indiğini iddia ediyor. Şu anda dünyada bu üç kişiden başka hiç kimse bu dini yaşamıyor."[15]

Bu rivayet açıkça gösteriyor ki, Peygamber-i Ekrem (s.a.a)'in davetinin başlangıcında, eşi Hatice'nin dışında sadece Ali (a.s) onun dinini kabul etmişti.

Peygamber (s.a.a)'in Hamisi ve Halifesi

İslâm Peygamberi, üç yıl boyunca açık davetten sakınıyordu. Sadece kabul etme durumunda olduğunu hissettiği kişileri, özel görüşmeler ile İslâm'a davet ediyordu.

Üç yıldan sonra Vahiy Meleği nazil oldu ve Allah'ın emrini ona ilettiler. Peygamber, artık açık davete başlamalıydı. Buna akrabaları ile başlaması emrolunmuştu. Emir şöyleydi:

"Yakın akrabalarını korkut; sana tâbi olan müminleri kanatlarının altına al; sana baş kaldırırlarsa, 'Sizin yaptıklarınızdan uzağım.' de."[16]

Açık davete yakın akrabalarından başlamasının sebebi şudur: İlâhî ya da beşerî bir liderin akrabaları ona tâbi olamadıkları müddetçe, onun daveti diğerleri üzerinde tesir bırakmaz. Çünkü yakınları onun sırlarını,

iyi ya da kötü huylarını daha iyi bilirler. Bundan dolayı onların iman etmeleri, peygamberlik iddiasında bulunan kişinin doğruluğunu gösterir. Onların çoğunun yüz çevirmesi de, iddia sahibinin ihlâs, temizlik ve doğruluktan uzak olduğunun bir göstergesidir.

Bu yüzden Resulullah (s.a.a), Ali (a.s)'dan bir öğlen yemeği için Haşim Oğulları'nın büyüklerinden kırk beş kişiyi davet etmesini ve etli bir yemek hazırlamasını istedi.

Misafirlerin hepsi belirlenen vakitte Peygamber'in huzuruna geldiler. Yemekten sonra Resulullah'ın amcası Ebu Lehep seviyesiz sözleriyle toplantıyı karıştırdı ve sözü açmak ve hedefi takip etmek için uygun olan ortamı ortadan kaldırdı.

Toplantıdan bir sonuç alınmadan misafirler Resulullah'ın evini terk ettiler. Resulullah bir gün sonra da ziyafet vermeye ve Ebu Lehep dışında onların hepsini davet etmeye karar verdi.

Ali (a.s), yine Resulullah (s.a.a)'in emriyle yemek ve süt hazırladı ve Haşim Oğulları'nın büyüklerini öğlen yemeğine çağırdı. Davetlilerin hepsi yine davet edilen yere geldiler. Resulullah (s.a.a) yemekten sonra sözlerine şöyle başladı:

"İnsanlardan hiç kimse, benim size getirdiğimi kendi yakınlarına getirmemiştir. Ben dünya ve ahiretin hayrını size getirdim. Allah, sizi O'nun birliğine ve benim de O'nun peygamberi olduğuma davet etmemi istedi benden. Bu yolda bana sizden kim yardım ederse, benim kardeşim, vasim ve sizin aranızdaki halifem olacaktır."

Bu sözleri söyledi ve kimin ona olumlu cevap vereceğini görmek için biraz bekledi. Toplantıyı bir sessizlik sarmıştı. Hepsi başını aşağı eğmiş, düşünüyordu.

Aniden (yaşı on beşi geçmemiş olan) Ali (a.s) sessizliği bozdu; ayağa kalktı, Resulullah'a yöneldi ve şöyle söyledi:

"Ey Allah'ın elçisi! Ben bu yolda sana yardım ederim."

Sonra ahdetmek için elini Resulullah'a doğru uzattı. Ancak Resulullah (s.a.a), Ali (a.s)'a oturmasını emretti. Resulullah bir kez daha sözlerini tekrarladı. Yine Ali ayağa kalkarak kendisinin bu ahdi kabul etmeye hazır olduğunu ilân etti. Bu defa da Peygamber ona oturmasını emretti. Aynı olay üçüncü kez de tekrarlanınca, Peygamber (s.a.a), Ali (a.s)'ın elini tuttu ve Haşim Oğulları'nın büyüklerinin olduğu bu toplantıda şu cümleyi beyan etti:

"Ey aşiretim ve yakın akrabalarım! Bilin ki, Ali benim kardeşim, vasim ve sizin aranızdaki halifemdir." [17]

Böylece İslâm Peygamberi'nin ilk vasisi, Allah'ın son elçisinin vasıtasıyla, peygamberliğinin

ilânın başlarında, henüz onun dinine birkaç kişiden fazla kimsenin girmedığı bir zamanda tayin edilmiş oldu.

Resulullah'ın aynı günde hem kendi peygamberliğini, hem de Ali'nin imametini ilân etmesi, akrabalarına "Ben, Allah'ın elçisi ve peygamberiyim." dediği günde "Ali, benim vasim ve halifemdir." demesi, "imamet"in İslâm'daki yerini ve önemini, aynı zamanda bu iki makamın birbirinden ayrı olmadığını, imamet her zaman nübüvvetin tamamlayıcısı olduğunu açık bir şekilde göstermektedir.

Büyük Bir Fedakârlık

Bi'set'in 13. yılı, zilhicce ayının 13. gecesi, Resulullah (s.a.a) ile Yesripliler (Medineliler) arasındaki İkinci Akabe Antlaşması'ndan sonra, Kureyş'in başları, İslâm'ın gelişmesi için Yesrip'te yeni bir karargâhın oluştuğunu anladılar. (Bu antlaşma gereğince Yesrip halkı Peygamber'i bu şehre davet ettiler ve onu koruyacaklarına söz verdiler.

O geceden sonra Mekke Müslümanları tedricen Yesrib'e hicret etmeye başladılar.) Bu durumdan tedirgin olan Kureyş'in başları, Peygamber'e ve onun taraftarlarına yaptıkları eziyetlerden dolayı onların intikam alacaklarından ve Kureyş'in Yesrip'ten geçip Şam'a giden kervanlarının tehlikeye girmesinden korktular. Bu tehlikeyi önlemek için,

Bi'set'in 14. yılının safer ayının sonlarında Dar'un-Nedve'de toplandılar. Çare üzerinde tartışmaya koyuldular. Bu şûrada bazıları Resulullah'ın sürgüne gönderilmesi veya zindana atılmasını önerdiler; fakat kabul edilmedi. Sonuçta onu öldürmeye karar verdiler. Ancak Peygamber'i öldürmek kolay bir iş değildi. Çünkü Haşim Oğulları,

onun öldürülmesi durumunda sessiz kalmayacak, onun kanını almaya kalkışacaklardı. Sonunda, her kabileden bir gencin katılımıyla gece yarısı hep beraber Hz. Muhammed (s.a.a)'e hücum ederek onu parça parça etme kararı aldılar.

Böylece katil, bir kişi olmayacak ve Haşim Oğulları da bütün kabileler ile savaşmaya cesaret edemeyecek, kan parasına razı olacaklardı. Böylece olay burada bitecekti. Kureyşliler, yaptıkları bu plânı uygulamak için rebiyülevvel ayının ilk gecesini seçtiler.

Sonraları Allah onların bu üç plânını hatırlatarak şöyle buyurmuştur: "Hatırla; kâfirler seni hapsedmek, öldürmek ya da sürmek için düzen kuruyorlardı. Onlar düzen kurarken, Allah da düzenlerini bozuyordu. Allah düzen yapanların en iyisidir." [18]

Kureyş'in bu kararının ardından Vahiy Meleği, Resulullah'ı onların bu plânlarından haberdar etti ve Mekke'yi terk ederek Yesrib'e doğru hareket etmesi gerektiğini bildiren ilâhî emri ona ilettiler.

Düşmanın bu plânını bozmak için, hareketini gizli tutup izini kaybetmeliydi. Ancak böylece şehri terk edebilirdi. Bunun için fedakâr birinin gece Peygamber'in yatağında yatması gerekiyordu.

Böylece onlar evi kontrol ettiklerinde Peygamber'in henüz evde olduğunu zannedeceklerdi.

Sonra da onların dikkati sadece evde olacak, yolları kontrol etmeyi düşünmeyeceklerdi. Bu fedakâr insan, Ali (a.s)'dan başkası değildi. Resulullah (s.a.a), Kureyş'in plânını Ali (a.s)'a anlattı ve buyurdu:

"Bu gece benim yatağında yatacak ve benim her gece üzerime örttüğüm yeşil örtüyü üzerine örteceksin. Böylece onlar, benim yatakta yattığımı zannedecekler."

Ali (a.s), bu emri aynen yerine getirdi. Kureyş'in memurları gecenin ilk saatlerinden itibaren evi sardılar. Sabaha doğru kılıçlarla hücum ettiler. Ali (a.s) yataktan kalktı. Onlar, plânlarının yüzde yüz gerçekleştiğini zannederken,

Ali'yi karşılarında görünce çok sinirlendiler. "Muhammed nerede?!" diye sordular. Ali buyurdu: "Onu bana teslim etmişsiniz de şimdi benden mi istiyorsunuz?! Onu siz mecbur ettiniz de evini terk etti."

Ali (a.s)'a saldırdılar ve Taberî'nin nakline göre de onu dövdüler ve Mescid-i Haram'a doğru sürüklediler. Kısa bir süre orada tuttuktan sonra serbest bıraktılar. Medine'ye doğru Resulullah'ı aramaya koyuldular. Peygamber Sevr mağarasında saklanmıştı. [19] Kur'an-ı Mecid, Ali (a.s)'ın bu büyük fedakârlık örneğinden övgüyle söz etmektedir:

"İnsanlar arasında, Allah'ın rızasını kazanmak için canını satanlar vardır. Allah kullarına karşı şefkatlidir." [20]

Müfessirler, bu ayetin Ali (a.s)'ın Leylet'ül-Mebit'te (Resulullah'ın yerinde yattığı gecede) yaptığı büyük fedakârlık hakkında nazil olduğunu söylemişlerdir.[21]

Hz. Ali (a.s)'ın kendisi de, Ömer'in, halife seçimi için tayin ettiği altı kişilik şûrada bu büyük fedakârlığı hüccet olarak göstererek şöyle buyuruyor: "Allah aşkına söyleyin: Resulullah'ın Sevr mağarasına gittiği o tehlikeli gecede onun yatağında yatan ve kendisini belâya kalkan eden ben değil miydim?"

Hepsi; "O, senden başkası değildi." dediler.[22]

[1]- Eb'ul-Ferec İsfahanî, Makatil'ut-Talibiyyin, Necef-i Eşref, el-Mektebet'ül-Haydariyye.

[2]- İbn-i Esir, el-Kâmil Fi't-Tarih, c.2, s.58, Beyrut, Daru Sadır, Hicrî 1399; İbn-i Hişam, es-Siret'ün-Nebeviyye, c.1, s.262, Tahkik: Mustafa Sakka, İbrahim Ebyarî ve Abdulhafız Şilbî,

Kahire, Mektebetü Mustafa Babî el-Halebî, Hicrî 1355; Muhammed b. Cerir Taberî, Tarih'ul-Ümem ve'l-Mülûk, c.2, s.213, Beyrut, Dar'ul-Kamus'il-Hadis (Bita); İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-i Nehc'ül-Belâğa, c.13, s.119, Tahkik: Muhammed Ebulfazl İbrahim, 1. baskı, Kahire, Daru İhya'il-Kütüb'il-Arabiyye, Hicrî 1378.

[3]- Nehc'ül-Belâğa, Subhî Salih, 192. Hutbe.

[4]- İbn-i Hişam, es-Siret'ün-Nebeviyye, c.1, s.252.

[5]- Nehc'ül-Belâğa, Subhî Salih, 192. Hutbe.

[6]- İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-i Nehc'ül-Belâğa, c.13, s.208, Daru İhya'il-Kütüb'il-Arabiyye, Kahire, Hicrî 1378.

[7]- İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-i Nehc'ül-Belâğa, c.13, s.208, Daru İhya'il-Kütüb'il-Arabiyye, Kahire, Hicrî 1378.

[8]- Ahteb-i Harezm, El-Menakıb, s.18, Hayderiyye Matbaası, Necef, H. 1385.

[9]- Hadid Suresi/10.

[10]- İbn-i Abdulbir, el-İstîab Fî Marifet'il-Ashab, c.3, s.28, birinci baskı, Beyrut, Daru İhyai't-Turas'il-Arabî, Hicrî 1328; İbni Ebi'l-Hadid, Şerh-i Nehc'ül-Belâğa, c.13, s.119, Tahkik:

Muhammed Ebulfazl İbrahim, birinci baskı, Kahire, Daru İhya'il-Kütüb'il-Arabî, Hicrî 1378; Hâkim Nişaburî, el-Müstedrek Ale's-Sahihayn, c.3, s.17, Tahkik: Abdurrahman Mer'aşî, birinci baskı, Beyrut, Dar'ul-Marife, Hicrî 1406.

[11]- İbn-i Abdulbir, el-İstîab Fî Marifet'il-Ashab, c.3, s.32, birinci baskı, Beyrut, Daru İhyai't-Turas'il-Arabî, Hicrî 1328; İbn-i Esir, el-Kâmil Fi't-Tarih, c.2, s.57, Daru Sadır, Hicrî 1399; Hâkim Nişaburî, el-Müstedrek Ale's-Sahihayn, c.3, s.122, Tahkik: Abdurrahman Mer'aşî, birinci baskı, Beyrut, Dar'ul-Marife, Hicrî 1406.

[12]- Nehc'ül-Belâğa, Subhî Salih, 192. hutbe.

[13]- Nehc'ül-Belâğa, Subhî Salih, 131. hutbe.

[14]- Taberî, Muhammed b. Cerir, Tarih'ul-Ümem ve'l-Mülûk, c.2, s.312, Beyrut, Dar'ul-Kamus'il-Hadis; İbn-i Esir, el-Kâmil Fi't-Tarih, c.2, s.57, Beyrut, Daru Sadır,

Hicrî 1399; Buna yakın ibareler ile, Hâkim Nişaburî, el-Müstedrek Ale's-Sahihayn, c.3, s.112, Tahkik: Abdurrahman Mer'aşî, birinci baskı, Beyrut, Dar'ul-Marife, Hicrî 1406.

[15]- İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-i Nehc'ül-Belâğa, c.13 s.226, Tahkik: Muhammed Ebulfazl İbrahim, birinci baskı, Kahire, Daru İhya'il-Kütüb'il-Arabiyye, Hicrî 1378; Muhammed b. Cerir Taberî,

Tarih'ul-Ümem ve'l-Mülûk, c.2, s.212, Beyrut, Dar'ul-Kamus'il-Hadis (biraz farklılıkla). İbn-i Ebi'l-Hadid, zikredilen kitapta bu olayı Abdullah b. Mes'ud'dan da nakletmiştir. O da Mekke'ye seferi sırasında böyle bir sahneye şahit olmuştur.

[16]- Şuara Suresi/214-216.

[17]- Muhammed b. Cerir Taberî, Tarih'ul-Ümem ve'l-Mülûk, c.2, s.217, Beyrut, Dar'ul-Kamus'il-Hadis; İbn-i Esir, el-Kâmil Fi't-Tarih, c.2, s 63, Beyrut, Daru Sadır, Hicrî 1399; İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-i Nehc'ül-Belâğa, c.13, s.211, Tahkik: Muhammed Ebulfazl İbrahim, birinci baskı, Kahire, Daru İhya'il-Kütübî'l Arabiyye, Hicrî

[18]- Enfal Suresi/30.

[19]- İbn-i Hişam, es-Siret'ün-Nebeviyye, c.2, s.124-128, Tahkik: Mustafa Sakka, İbrahim Ebyarî ve Abulhafız Şilbî, Kahire, Mektebetü Mustafa Babî el-Halebî, Hicrî 1355; İbn-i Esir, el-Kâmil Fi't-Tarih, c.2, s.102,

Beyrut, Daru Sadır, Hicrî 1399; Muhammed b. Sa'd, et-Tabakat'ul-Kubra, c.1, s.128, Beyrut, Daru Sadır; Şeyh Müfid, el-İrşad, Kum, Mektebetü Basiretî, s.30; Hâkim Nişaburî,

el-Müstedrek Ale's-Sahihayn, c.3, s.4, Tahkik: Abdurrahman Mer'aşî, birinci baskı, Beyrut, Dar'ul-Marife, Hicrî 1406; Muhammed b. Cerir Taberî, Tarih'ul-Ümem ve'l-Mülûk, c.2, s.244, Beyrut, Dar'ul-Kamus'il-Hadis.

[20]- Bakara Suresi/207.

[21]- İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-i Nehc'ül-Belâğa, c.13, s.262, birinci baskı, Kahire, Daru İhya'il-Kütüb'il-Arabiyye, Hicrî 1378; Muhammed Hasan Muzaffer, Delailü's-Sıka, c.2, s.80,

ikinci baskı, Kum, Mektebetü Basiretî, Hicrî 1395. Merhum Muzaffer, Ehl-i Sünnet'in Sa'lebî, Kunduzî, Hâkim gibi büyük müfessir ve alimlerinden, bu ayetin Ali (a.s) hakkında indiğini söylediklerini nakleder.

[22]- Şeyh Saduk, Muhammed b. Babeveyh, el-Hısal, c.2, s.560, Tashih ve tahkik: Ali Ekber Gaffarî, Kum, Müesseset'ün-Neşr'il-İslâmî, Hicrî 1402; Tabersî, el-İhticac, c.1, s.75, Necef, Matbaat'ul-Murtazaviyye, Hicrî 1350.

Hız. Fatıma'nın Çileli Hayatı

Galiba kutsal insanlara çile çektirmek dünya hayatının özünde vardır. Elbette cihan kadınlarının serveri olan Hz. Fatıma da bundan müstesna değildir. Hz. Fatıma'nın kısa hayatına bir göz atılınca o hazretin çile çekenlerin başında geldiğini söylemennin hiç de mubalığa olmadı anlaşılmaktadır.

Bizim o hazretin bu çileli yaşamını tasvir etmemiz imkansızdır. Ancak şunu söylemeliyiz ki, babasının vefatı üzerine yaslı Fatıma selâmullah aleyha'nın çektiği acıları, Fatıma'nın "Beyt'ül-Ahzan"ındaki figanlarıyla sessiz gözyaşlarından başka hiçbir şey daha güzel tasvir edemez!

Fatıma'sını duvarlarla kapı arasında görüp, onun pâk naaşını yıkarken, yediği tokat izinin morarttığı yüzüyle ezilmiş kolunu müşahede eden Ali aleyhisselâm'ın o sırada çektiği acı

ve duyduğu ıstırabı ve onun alnındaki kırışiklarda şekillenen "insanoğlunun derdinin büyüklüğü"nü anlatabilecek ve tasavvurlara sığdırabilecek hangi yanık ağıt, hangi arifane ve sanatkârane mersiye var, bizzat Ali'nin sessizce süzülen kurban olunası o pâk gözyaşlarından başka?!

Cennet gençlerinin efendisi olan biricik ağabeyinin sevgili başını kanlı mızrakların ucunda gördüğü sırada Zeyneb'in çektiği o dayanılmaz acıyı, yine Zeyneb'in alnından süzülen kan damlalarından başka kim hakkıyla tasvir edebilmiştir şimdiye değin sahi?!

Eğer Zeynep selâmullah aleyha, uğruna canlar feda olunası sevgili ağabeyi Hüseyin'in kesik başını gördüğü zaman takat getirip de alnını tahtirevanın direğine vurmamış olsaydı, yaratılış âleminin elemelerini, hüznlerini ve acılarını hakkıyla yorumlayabilecek birisi çıkar mıydı acaba?!

İnsanlık duygusu taşıyorsa eğer, yazanını yakıp kavuracak; yeryüzündeki bütün ağaçların sayısınca da olsa, yazan kalemleri kül edecek ve yeryüzü genişliğindeki bir defteri mahşere değin yakıp duracak dertlerdir bunlar...

Fatıma'nın gözyaşlarındaki dayanılmaz acı ve hüznü, onun "Beyt'ül-Ahzan"ında ariflerin takatini bugün bile kesmekte, "Ebrar"ın belini bükmekte ve "Evliyaullah"ın yüreğini kasıp kavurmaktadır hâlâ...

Fatıma'sının pâk naaşını yıkarken Ali'nin bağı taşı, gözü yaşlı hâlini satırlara dökülebilmek,
"Allah'ın Aslanı"nın o andaki hâlini kelimelerle ifade edebilmek mümkün müdür acaba?!

Nerede Esmâ? Ondan sorun...

Sorun ondan; o sırada Ali'nin gözpınarlarından süzülen sessiz gözyaşlarına teberrüken
dokunmak isteyen meleklerin kolları kanatları tutuşuverip yanmamış mıydı?!

Şia tarihinin alnına böylesi derin kırışıklar düşüren bu tür dertlerdir işte... Bu dertler ki, yazılası
değil, söylenesi değil, tasvir ve tasavvur edilesi değil...

Dert çok acı olursa yaraya benzetilir halk dilinde; yaranın en can yakıcı olanıysa ateşe... Yirmi
beş yıl boyunca "gözünde diken, boğazında kemik kalmışçasına bir sükut"a tahammül eden
Aliyy-i Murtaza'nın dertli yüreğinin acılarını hangi ateşe teşbih etmeli peki?!

Bu tür dertler "teşbih edilebilir" değil, bizzat "teşbihe kıstas"tırlar.

Ve Ehl-i Beyt'in mazlum tarihi bu tür dertlerle doludur.

Kerbela'nın mazlum âlemdarı, yiğit sancaktarı, vefakâr kardeş Ebulfazl'ıl-Abbas'ın -uğruna
canlar feda- şahadeti karşısında ağabeyi Hüseyin'in dayanılmaz derdi gibi tıpkı...

Ve canlar feda olunası o Abbas'ın, oklanan su tulumu karşısında yüreğinin oklanır gibi olması...
Fazilet, mertlik ve vefâkârlık timsali Abbas... Ve nihayet Kerbelâ'da; bir yandan gözleri önünde
azizlerinin kanlar içinde teker teker kızgın kumlara düşüşünü seyrederken,

bir yandan da susuzluktan yanıp kavrulan Resulullah ailesinin masum yavrucaklarının umutla
beklediği kahraman kardeş, kahraman amca, kahraman baba, vefakâr Abbas'ın; kollarına inen
kılıç darbelerini unutup o masum yavrucaklara taşıdığı su tulumunun oklanmasına ağlaması...

Canlar feda olunası Hüseyin'in; yine canlar feda olunası biricik ağabeyi Hasan'ın ciğerlerinin
sinesinden parça parça, katre katre sökülüşüne şahit olup, bu tarifi imkânsız derdi sessizce
bağrında tutabilmesi...

Ve, babasının mazlumane şahadeti karşısında Seccad aleyhisselâm'ın duyduğu tarifi imkânsız
acı...

Ve art arda gelen dertler yığını... Bir yara kapanmadan diğerinin açılması... Bir kan gölü
kurumadan diğerinin dolmaya başlaması...

Şia beldesinde, tarihi, kanın yazmakta olduğunu sanırsın! Kanun mazlumiyetinin...

Ve bu naçiz kalemin elinden gelebilecek tek şey; söz konusu mazlumiyet kitabının metnini
yorumlayıp tanıtmak şöyle dursun, onun alfabesini bile okuyup sökebilme konusundaki aczini
itiraftan başka bir şey değildir.

Evet bu yazı dizisinde o hazretin bu çileli yaşamından kesitler bulacaksınız. Bu hususta pek
fazla bir söz söylemeye gerek bulmuyorum. Bölümler halinde sunacağımız bu yazı dizisinin Hz.
Resulullah'ın diliyle kaleme alınan birinci bölümüyle siz aziz okurları başbaşa bırakıyorum.

1.Bölüm

Çok acayip bir devran bu, kızım!.. Hele dünya, çok daha acayip!..

Bu nasıl bir dünya ki, Allah Resulü'nün kızını barındıramaz olmuş kendisinde?!

Bu nasıl bir devran ki, "kadının yaratılış sırrı"na takat getirememekte?!

Ne oluyor şu kâinata böyle; Allah'ın biricik incisini kendisinden uzaklaştırmakta?!

Çok garip bir devrandayız kızım!.. Hele dünya, çok daha garip!..

Senin yerin değil orası... Hayır; dünya hiçbir zaman senin yerin olamaz ve olmadı da! Gel kızım,
gel; sen hiçbir zaman dünyalı değildin zaten... Sen cennetten gelmiştin oraya; cennetten
gönderilmiştin sen!

Hira'da Rabb'imle halvete çekildiğim o şirin günlerden biriydi... Cebrail; aşıkla maşuk arasında

gidip gelen o güzel haberci, kulla Rabb'i arasında irtibat sağlayan o hoş haberci;

o pâk, iyi ve samimî melek; benimle Allah Teala arasındaki sırların emini; yeni bir mesajla gelerek "Rabb'in senin kırk gün kırk gece boyunca aralıksız halvete çekilmeni buyuruyor" dedi...

İlâhî mesajlara canı gönülden amade olan ve ilâhî nefesi alınca hasretle yanıp tutuşan ben, bu mesaj üzerine Rabb'ul-âlemîn, olanca büyüklüğüyle sırf benim olmuşçasına şevke kapıldım, sevinçten iki kanat çıkarıp uçacak gibiydim. O muazzam sevgilinin mesajını yana yakıla, hasretle, özlemle bekler oldum.

Evet, canım kızım... Allah, Cebrail ve senin kocandan başka kim bilebilir "Hira"nın ne olduğunu?! Allah'la halvete çekilmenin ne olduğunu?!

Ama... Ama şu dünyada birisi vardı ki çok severdim onu; Rabb'im de daima sevsin onu. Onun hassas kalbini kırmak, merak ve endişe duymasına sebep olmak istemiyordum.

Kimden söz ettiğimi anladın değil mi? Hani şu zor günlerimde bana sığınak olan, yoksul anlarımda yoksulluğumu gideren, düşmanların kınama ve tahkirlerine karşı beni tasdik edip destek olan... Evet, annenden söz ediyorum, Hatice'den...

Rabb'ul-âlemîn de onu sıkıntılı ve endişeli hâlde görmek istemiyordu. O şirin ve tatlı ilâhî mesajda, kendisinden kırk gün ayrı kalacağımı Hatice'ye de bildirmem isteniyordu.

Bildirdim; Ammar'ı, o vefakâr dostu Hatice'ye gönderdim, "git ona şöyle de" dedim:

"Hatice'm! Can yoldaşım! Senden uzak kalmış olmam incindiğim, rahatsız olduğum ya da herhangi bir şeye üzülmüş olduğum için değil asla! Rabb'im de seviyor seni,

ben de! Allah Teala, ikimizin de can yoldaşı olan o yüceler yücesi sevgili, her gün meleklerine seni gösterip "onunla övünüyorum" demekte. Ben de övünüyorum seninle Hatice...

Rabb'imle kırk günlük özel bir görüşmem ve ahdim var... Senden uzak durmamı isteyen de yine O... Şu kırk günü sabır ve huzurla geçir; kimseye, açma evimizin kapısını bu kırk gün, kırk gece boyunca.

Ben, Fatıma bint-i Esed'in evinde kırk gece iftar edeceğim; kırkıncı geceden sonra ilâhî vaat gerçekleşecek ve o zaman tekrar görüşeceğiz inşaallah, bu firak ancak o zaman sona erecek."

Annen Hatice bu mesajımı alınca gözleri dolu dolu olmuş, kırkıncı gecenin sonuna kadar kapımızın demir halkasından ayıramamış gözlerini... Kırk gece sonra o demir halkayı tutup çaldığımda Hatice'nin hüznü ama sıcak sesi yükseldi:

— Muhammed'den başkasının çalmaya hakkı olmadığı o kapıyı çalan kim?

— Ben! Muhammed!

Annenle görüşmemiz çok duygulandırıcıydı; gözlerinden sevinç gözyaşları dökülüyordu, bahar yağmuru gibi. O gece iftarlığımı cennetten getirmişlerdi... Gurup vaktine doğru Cebrail,

o sevgili melek elinde bir tepsiyle gelip yanıma oturdu. Allah Zü'l-Celâl'in canlara can katan selâmını bana ilettikten sonra "Görüşmenizin bu son akşamında iftarlığını o yüce sevgili dostun -celle ve alâ- cennetten armağan gönderdi" dedi.

Cebrail'in ardından Mikail'le İsrail de geldiler. Allah her ikisinden de razı olsun. Cebrail cennetten getirdiği bir ibrikle elime su dökerken Mikail ellerimi yıkıyor, İsrail de kendisine verilen cennet havlusuyla ellerimi kurutuyordu.

Evet kızım! Canım yavrum benim! Bütün bunlar, senin dünyaya gelişin için gerekli hazırlıklardı...

Evet, senin dünyaya gelişin için gerekli bütün hazırlıklar cennet armağanlarıyla tamamlanmadaydı.

Bu arada yeri gelmişken şunu da hemen söyleyeyim sana; cennete girecek ilk kişisin sen!

Cennetin kapısını cennet ehline sen açacaksın kızım!

Vefasız dünyadan ayrılmak üzere olduğun şu sıralarda söylediğimi sanma bunu... Ölüm giysilerini hazırlaması için Esmâ'yı çağırdığın bu sırada söylemiyorum sadece bunu...

Ölüm guslü almakta olduğun bu sırada da söylüyor değilim. Hayır, her zaman söylemişimdir, "Fatıma'dan cennetin kokusunu alıyorum ben" diye...

Bir defasında Ayşe dayanamayıp “Fatıma’yı neden böyle kokluyorsun sen? Niçin onu öpüp koklamaktan bunca zevk alıyorsun? Fatıma’yı görünce ne oluyor sana öyle?!” diye sordu.

“Sus!” dedim Ayşe’ye, “Neler diyorsun sen?! Fatıma cennetimdir benim, Fatıma Kevser’imdir benim! Ondan cennet kokusu gelir bana. Fatıma cennetin tâ kendisi, cennete giriş iznidir.

Benim rıza ve hoşnutluğum Fatıma’nın rıza ve hoşnutluğundadır. Fatıma’nın gazabı Allah’ın cehennemi, rıza ve hoşnutluğuysa Allah’ın cennetidir!”

Fatıma’m benim! Seni bunca seviyor olmam, sırf kızım olduğun için değil elbet! Sen dünya kadınlarının seyyidesi, dünya kadınlarının en üstünüsün. Seni Allah seçti bu makama, Allah Teala sevmekte seni bunca.

Bunu kendimden söylemediğimi de bilirsin. Ben şimdiye değin kendiliğimden bir tek söz söylemiş değilim ki...[1]

Miraca gittiğim o gece gürdüm ki cennetin kapısına fevkalâde güzel bir yazıyla şöyle yazılı:

“La ilâhe illallah. Muhammedun Resulullah... Allah’tan başka ilâh yoktur. Muhammed, Allah’ın elçisidir. Ali, Allah’ın sevgilisidir. Fatıma, Hasan ve Hüseyin Allah’ın seçtiği insanlardır. Allah’ın bu sevgili kullarına kin besleyene, onlara düşmanlık edene lânet olsun!”

Senin ebedî âleme göçüş guslû almakta olduğun şu sırada söylüyor değilim sadece bunu...

Hatırlarsın... Hani çadırda oturmuş, bir Arap yayına yaslanmıştım...

Ali, sen ve gözümün nuru, gönlümün çırağı Hasan’la Hüseyin de oradaydınız. Kim bilir kaçınıcı kez, Müslümanlara şöyle duyurdum:

“Ey Müslümanlar! Şunu biliniz ki, kim bunlarla -sizi göstermiştim o sırada- barışık olursa ben de onunla barışığım; kim de bunlarla savaşır cedelleşirse ben de onunla savaşır, cedelleşirim. Ancak bunları seveni severim ben. Ve bunları ancak ‘tıyneti ve hamuru temiz olanlar’ sever; keza bunlara ancak ‘kötüler’ ve ‘mayası bozuk olanlar’ düşmanlık eder.”

Fatıma'm benim! Gel! Seni ne kadar özlediğimi bilemezsin. Gel! Dünya senin yerin yurdun değil,
buraya gel; cennet sensiz cennet olmuyor asla!

Sahi! Esmâ'ya söyle: Cennetten benim için getirilen kâfur tozu vardı... Üçte birini kendim için
kullanmış, üçte ikisini seninle Ali'ye ayırmıştım ya hani... Onu sana versin.

O özel cennet kâfuruyla vücudunu ıtırlandır kızım; doğumun cennetlik olduğu gibi, vefatın da
cennetliktir senin. Selâm olsun sana dünyaya geldiğin gün; selâm olsun sana yaşadığın iki gün,
selâm olsun sana şimdi buraya gelmekte olduğun bu sırada; ve selâm olsun sana yeniden
dirileceğin o gün...

[1]- Necm Suresi: 3-4.

Alevilik Kavramının Tarihçesi

Odkan ERDENAY

İslâm Peygamberi Resul-i Ekrem (s.a.a) hayatta iken 'Alevîlik' denen bir kavram ortada yoktu.
Her ne kadar İmam Ali (a.s)'ın sadık taraftarları -mesela Mikdad, Ammar, Ebuzer- vardiysa da
onlar hakkında kullanılan taraftar anlamına gelen 'Şia' kelimesi idi. Rivayet edildiğine göre üç
yüz kadar sahabî 'Ali Şiası' adı ile ün salmıştı.

Çünkü İmam Ali (a.s) birçok defa Resul-i Ekrem (s.a.a) tarafından halifeliğe atanmış,[1] halktan
bir grup onun etrafında toplanmıştı. Hatta Resul-i Ekrem (s.a.a)'ın kendisi bile bu insanları
övmüş, bunlar hakkında 'Ali Şiası'

ve 'Ehl-i Beyt Şiası' kavramlarını kullanmıştı.[2] 'Şiîlik' kavramı bundan sonra kesintisiz şekilde
İmam Ali (a.s)'ın (ve daha geniş anlamda On İki İmam (a.s)'ın) taraftarlarını ifade etmek için
kullanıldı. İmam Ali'nin şahadetinden sonra soyundan gelenler için de Alevî kavramı
kullanılmaya başlandı.

On İki İmam (a.s)'ın altıncısı olan İmam Sadık (a.s)'ın imamet döneminde iki yeni kavram ortaya çıktı. Bunlardan birincisi 'Zeydîlik'tir ki, İmam Zeynelabidin (a.s)'dan sonra oğlu Zeyd'in imametini kabul ettiler.

Bunlar bir başka fırka oluşturarak On iki İmam çizgisinden ayrıldılar.[3] İkinci kavram ise 'Caferîlik'tir.[4] Siyasî çalkantılardan faydalanan İmam Sadık (a.s)'ın Şîî inanç ve öğretilerini açıklaması ve bilimsel harekete hızlı bir ivme kazandırmasına binaen

'On İki İmamcı Şia'ya 'Caferîlik' adı verildi.[5] İmam Sadık (a.s)'ın adı olan 'Cafer'e mensubiyeti bildiren bu kavram her zaman 'Şîîlik' kavramı ile bir arada kullanıldı.

İmam Sadık (a.s) şehid edildikten sonra yeni imamın kim olacağına dair yeni tartışmalar ortaya çıktı. Bir grup Şia, İmam Sadık (a.s)'dan önce vefat eden oğlu İsmail'i imam tanıdı.

Böylece Şia'dan ikinci kopuş gerçekleşti. Bunlara ise 'İsmailî' adı verildi ve bunlar da On İki İmam çizgisinden ayrıldılar.[6] Şîîlik içerisinde belirtilen bu kopmalar ve kavramlar dışında önemsenecek başkaları olmadı.

On beşinci yüzyılın son yarısında Şah İsmail'in babası Şeyh Haydar'ın halifeleri için yeni bir kavram kullanıldı. Bu kavram 'Kızılbaşlık'tı. Çünkü Şeyh Haydar'ın halifeleri başlarına kırmızı bir sarık sarıyorlardı.

Bu kavram özellikle Anadolu'da ve İran'da yayıldı. Artık bu coğrafyada Şîîlik ve Caferîlik'le birlikte yeni bir kavram kullanılıyordu: Kızılbaşlık...

Bir taraftan Osmanlılar ve Safevîler arasındaki mücadeleler, diğer taraftan Anadolu'daki Şîî/Kızılbaş ayaklanmaları birçok Şîî/Kızılbaş'ın katledilmesi ile sonuçlandı.

Çaldıran savaşından sonra Anadolu'daki Şîîler ile İran'daki Şîîler arasındaki bağlar gevşedi ve İran'da Safevîler'in yönetimden alaşağı edilmeleri ile koptu.

Osmanlı da bu arada boş durmadı. Katliamlarla bu insan kaynağını bitiremeyeceğini anlayınca Anadolu'daki Şîî/Kızılbaş tekke ve medreselerine el attı. Hacı Bektaş Tekkesi'ne bile kendi adamlarını yerleştirdi. Sünnîliği yaymaya çalıştı.

Bu ocaklarda “Ehl-i Beyt ilmi” öldürüldü. Hurufîler, Masonlar ve bunlar gibi birçok sapık inançlar buralarda yer etti. On altıncı yüzyılın ikinci yarısından itibaren yeni bir kavram ortaya çıkmıştı: Bektaşîlik...[7]

Bu tarihten sonra Bektaşîlik genelde şehirde yaşayan ve Osmanlı’ya yakın Şiîler için, Kızılbaşlık ise kırsal kesimde yaşayan Şiîler için kullanıldı. Dünyanın her yerinde ise –Anadolu da dahil– Alevî kelimesi İmam Ali (a.s)’ın soyundan gelen insanlar için kullanılıyordu.[8]

Ancak, ne olduysa oldu ve Alevî kavramı on dokuzuncu yüzyılın başında Kızılbaş toplulukları ifade etmek için kullanıldı.[9] Kısa bir süre sonra Alevîlik kavramı Bektaşîlik de dahil, Şiîlik eğilimleri gösteren bütün topluluklar için kullanılmaya başladı.[10] Günümüzde de bu kavram aynı anlamda kullanılmaktadır.[11]

[1]- İlgili deliller için bkz. Allâme Tabatabaî, İslâm’da Şia, s.28 vd., Kevser Yay. 1993.

[2]- ed-Dürr’ül-Mensur, 1/379; Gayet’ül-Meram, s.326.

[3]- Doğal olarak bunların Alevîlik’le alakası yok.

[4]- Günümüzde Alevîler arasında Caferîlik kimliği yaygındır.

[5]- Caferîlik ismi İmam Cafer Sadık (a.s)’ın ismine izafeten verilmiştir. Ama Caferîlik isminin İmam Sadık (a.s)’ın zamanında mı, yoksa daha sonraki zamanlarda mı ortaya çıktığına dair bir bilginiz yok.

[6]- Dolayısı ile bunların da Alevîlik ile bir alakası yok.

[7]- Hurufî ve Mason sızmaları, Bektaşîlik kavramının ortaya çıkmasından sonradır.

[8]- Baki Öz, bir kitabında Alevîliğin 16. yy. Anadolu’sunda Hz. Ali yanlılarının genel adı olduğunu söylerse de getirdiği delillerin hepsi zorlamadır. Daha çok Alevîlik ile Şiîliği ayırıştırma amacı güder.

Baki Öz, Alevîlik Nedir, s.176-177, Der Yay, 1996.

[9]- İriene Melikof, Uyur İdik Uyurdular, s.25 vd., Cem Yay, 1993.

[10]- Bu konular üzerinde ayrıntılı olarak durulacak.

[11]- 1980'li yıllara kadar Alevîliğin Şiîlik'le olan ilişkileri inkâr edilmiyordu. Ancak 1980'den sonra bu durum değişti.

Hz.Ali (a.s) Hilâfetten Nasıl Uzaklaştırıldı?

Hidayet KOŞACA

Hz. Ali (a.s) Allah'ın emriyle ve Hz. Resulullah (s.a.a)'in açık beyan ve tebliğiyle Gadir-i Hum günü halifelik makamına atanmış, ama daha sonra gelişen olaylarda ümmet, Allah ve Resulünün emrini uygulamamışlardı.

Hz. Resulullah (s.a.a)'in Gadir-i Hum günü açıkça irat buyurduğu hutbe henüz bütün Müslümanların kulağında çınlamaktayken, böyle bir şeyin nasıl ve niçin meydana geldiğine şaşırmamak gerçekten mümkün değildir.

Konunu biraz olsun aydınlığa kavuşması için burada tarihin bir dilimine kısaca değinmek, şu "Sakîfe Hadisesi"nin niçin ve nasıl vuku bulduğunu özetle incelemek durumundayız:

1- Tarihî belgelerin de sarihden ortaya koyduğu üzere Kureyşliler öteden beri Haşimîlere karşı düşmanlık besliyorlardı. Hatta Hz. Resulullah (s.a.a)'in sağlığında bile çeşitli yollarla bu kinlerini defalarca kusmuşlardı. Süleyman Belhî bu konuda çokça rivayet nakletmiştir.[1]

Hatta iş öyle bir hadde varmıştı ki, Hz. Resulullah (s.a.a); "Bazıları, Ehl-i Beytim konusunda bana eziyet ediyorlar." diye buyurmuş ve bunu duyan Ensar derhal silahlanıp savaşa hazır hâlde Peygamber-i Ekrem (s.a.a)'in huzuruna vararak savaşma izni talep etmişlerdi. Muhibbuddin Taberî ve Bezzaz'dan gelen bir rivayette,

Kureyşlilerin bir gün Benî Haşim'e küstahça çatarak; "Çiçek (Hz. Peygamber), bazen de bataklıkta yeşerir." dedikleri ve Hz. Resul-i Ekrem'in bu sözden pek rahatsız olduğu geçer.[2]

Kısacası Kureyşliler, halifeliğin Haşimîlere kalmasından yana değiller ve bu makamı Haşimîlerin elinden almaya çalışıyorlardı.[3]

Yakubî, İbn-i Abbas ile Ömer arasında geçen bir konuşmayı aktarırken Ömer'in; "Ey İbn-i Abbas! Allah'a yemin ederim ki, hakikaten amcan oğlu Ali, hilâfete en lâîk olan kimsedir! Ama Kureyşliler onu görmeye bile tahammül edemiyorlar!..."[4] dediğini yazar.

Buna benzer başka bir rivayette de İbn-i Esir aynı sözleri aktarır.[5]

İbn-i Ebi'l-Hadid, İbn-i Abbas'tan naklettiği bir rivayette Ömer'in şöyle dediğini yazar: "Ben Ali'nin mazlum olduğuna kesinlikle inanıyorum. Muhacirler, sırf yaşça genç olduğu için Ali'yi istemedi."[6]

Aynı anlamdaki cümleleri Taberî de Ömer'den aktarmaktadır.[7] el-Gadir'de, Ömer'in sözleri kelimesi kelimesine aktarılmaktadır.[8]

Abdulfettah Abdülmaksud "el-İmam Ali" adlı kitabında; "Kureyşliler, Hz. Peygamber'e besledikleri hıncı Hz. Ali'den çıkardılar." der ve; "Hz. Resulullah (s.a.a)'e ne yaptılarsa, Ali'ye de aynısını yaptılar." diye ekler!

Büreyde olayında, Hz. Resulullah (s.a.a)'in yanında, onu Hz. Ali (a.s)'dan şikâyetle bulunmaya zorladıkları ve böylece Resulullah'ın Ali'ye olan sevgisinin azalacağını umdukları yazılır.[9]

Hz. Resulullah (s.a.a) Ehl-i Beytinin geleceğinden hep endişe duyar ve; "Benim ölümünden sonra Ehl-i Beytim bu ümmetin elinden pek çok perişanlıklar çekecek ve ümmetim tarafından öldürüleceklerdir."[10] buyururdu.

Hz. Ali (a.s) şöyle der: "Kureyşliler Hz. Peygamber'e (s.a.a) besledikleri kin ve düşmanlığı bana karşı sürdürdüler ve benim evlâtlarıma da aynı şeyi yapacaklar. Benim Kureyş'le bir alıp veremediğim yoktu; ben Allah ve Resulü'nün (s.a.a) emri gereğince onlarla savaşıyordum."[11]

Bütün bunlardan da anlaşılacağı üzere "Muhacirler" olarak tanınan Kureyşliler, Hz. Ali (a.s) ve diğer Haşim Oğullarına düşmanlık ve kin güdüyorlardı. Her fırsatta dilleriyle veya kinayelerle bu düşmanlıklarını belirtmekte ve huzursuzluk çıkarmaktaydılar.

2- Kalbinde hastalık olanlar, bilhassa bazı Muhacirler, Hz. Ali'nin İslâm ahkâmını uygulama hususunda kimseye en ufak bir müsamaha göstermeyeceğini, bu hususta uzlaşma ve yumuşamasının imkânsız olduğunu,

buna göre böyle birinin işbaşına geçmesi hâlinde kendi durumlarının bir hayli zorlaşacağını -en azından umdukları refah ve mevkilere ulaşamayacaklarını- biliyorlardı. Ömer'in kendisi bunu bizzat vurgulayarak şöyle der:

"Vallahi eğer Ali, Müslümanların başına geçerse onları doğru yola sokacaktır. Gerektiğinde haklı olarak onlara çatacak, hesaba çekecek ve azarlayacaktır ki, bu da insanlara hoş gelmeyecek ve ona karşı kıyam ve isyan edeceklerdir!"

3- Mekke'nin fethiyle İslâm'ı kabul etmek zorunda kalan Ümeyye Oğulları ve bilhassa Muaviye ile babası, kardeşi ve diğer bir grup, kendi dostlarından, İslâm'ın merkezinde esrarengiz bir Emevî örgütü oluşturarak halifeliği Haşim Oğullarına kaptırmamak için işe koyuldular.

Bu tür bir plânın asıl müsebbiplerini bulabilmek için neticede kimin kârlı çıktığına ve sonuç olarak umulan makamları kimlerin elde ettiğine bakmak gerekir.

Nitekim, Hz. Ali'nin Ebu Bekir'e biat için zorla götürüldüğü gün, orada bulunan Ömer'e dönüp; "Bu sütü iyi sağ sen; yarısı sana düşecek nasılsa! Bugün Ebu Bekir için biat topluyorsun ki, yarın halifelik postunu sana devretsin!" diyerek çıkıştığı bilinmektedir.[12]

Gerçekten de Ebu Bekir ne şûra, ne de seçim yoluna gitmeksizin kendisinden sonra halifeliği Ömer'e bırakmış, bununla ilgili "yazı"yı, o sırada orada bulunan "Osman" yazmış, üstelik bu yazı da,

her nedense Ebu Bekir'in koma hâlinde olduğu ve sürekli baygınlık geçirip sayıkladığı son dakikalarında yazılmış ve Ömer tarafından oluşturulan altı kişilik "Şûra" da "Ali'nin seçilemeyeceği bir şekilde" tasarlanıp hazırlanmıştı!

Yine mevcut belgelere göre Hz. Ali'nin Ömer'in evinden çıkarken, orada bulunan amcası Abbas'a dönüp halifeliğin yine kendisine bırakılmayacağını söylediği bilinmektedir.

Bütün bunlardan da anlaşılacağı üzere Sakîfe'de noktalanan "halife tayini" olayı önceden hesaplanıp plâni çizilmişti.

Önceden hesaplanmış ve kararlaştırılmış bu olayın nasıl gerçekleştirildiğinin ve hangi yöntemlerle uygulama safhasına getirildiğinin açıklığa kavuşması için Sakîfe hadisesini ana kaynaklarda nakledildiği üzere adım adım ve özetle incelemek faydalı olacaktır:

"Hz. Resulullah (s.a.a) dünyadan göçmüştü. Başlarında Hz. Ali (a.s)'ın bulunduğu Haşimîlerle diğer bir grup sahabe, Allah Resulünün (s.a.a) pâk naaşının gusûl ve kefen işleriyle meşguldü.[13]

Muhacirlerin çoğuyla Üseyd bin Hazîre, Benî Abdüleşhel, Evs kabilesinden bir grup[14] ve Zeyd bin Sabit ile Beşir bin Sa'd gibi "Ensar"dan müteşekkil bir grup Ebu Bekir'in etrafına toplanarak aceleyle Benî Saide Sakîfesi'ne doğru hareket ettiler.[15]

Bir grup Ensar da, Sa'd bin Ubade'nin etrafında toplanmıştı. Konuşmalar başladı. Her kafadan bir ses çıkmaya başlayınca ortada hiçbir sözbirliği yokken Ömer kimseye danışmaksızın Ebu Bekir'in eline sarıldı; nezaketli ifadelerle birbirlerini halife olmaya davet ettiler.[16]

Derken, Ömer Ebu Bekir'e biat etti. Beşir bin Sa'd ile Zeyd bin Sabit de konuşma yaparak Ebu Bekir'e biat konusunda Ensar'ı ikna etmeye çalıştılar. Muhacirlerle Ensar'ın çoğunluğunun biati sağlandı ve halife tayini işi böylece gerçekleşmiş oldu.

Burada dikkatle üzerinde durulması gereken birkaç nokta söz konusudur:

Hz. Resulullah (s.a.a)'ın ölüm döşeğinde iken verdiği "Üsame" komutasındaki ordunun hemen yola çıkması, ayrıca Ebu Bekir, Ömer ve Osman'ın da bu ordunun birer askeri olarak Medine'yi mutlaka terk etmeleri gerekliliği yolundaki kesin ve ısrarlı emrine rağmen Ebu Bekir,

Ömer ve Osman'ın -şu veya bu sebeple- Resulullah (s.a.a)'ın emrine itaat etmeyip Medine'den çıkmadıkları,[17] Hz. Ali'nin (a.s) Muhacirlere yönelerek; "Allah aşkına ey Muhacirler! Hz.

Resulullah (s.a.a)'in hükûmetine, Ehl-i Beytinin hakkı olan bu makama sahiplenmeyin!"[18]
demesi;

Fazl bin Abbas'ın bu konuda konuşurken sadece Kureyşlileri muhatap alması:[19]

Mikdad'ın da "Şûra" günü sadece Kureyş'i muhatap alıp "Hilâfeti Hz. Resulullah (s.a.a)'in Ehl-i Beytinin elinden çekip alan şu Kureyş'in yaptığına şaşırıp kalmamak mümkün değil! Allah'a yemin ederim ki,

Allah rızası için yapmadılar bunu; dünyayı ahirete tercih ettiler, işin aslı bu!" demesi[20]... vb. karineler bu işi yapanların -birkaç kişi dışında- Ensar olmadığını ve Kureyş'in bu işi plânlayıp uygulayan tek taraf olduğunu apaçık gözler önüne sermektedir. Kureyş'in kimi zaman "Ali'nin yaşça küçük olması"nı bahane ettiği, kimi zaman da "halifelikle peygamberlik aynı ailede olmamalı" dediği bilinmektedir.

Demek ki meselenin aslı, Ömer'in de dediği gibi, "Kureyşlilerin Ali (a.s)'ı halife olarak görmeye tahammül edemeyecekleri"dir.[21]

Nitekim aynı şahıslar, bazen de "Gadir-i Hum" nassına rağmen içtihadı kalkışmakta ve bir yerde Ömer'in de açıkça ifade ettiği gibi, "İş öyle icap etti..." ve "maslahat öyle gerektiriyordu." [22] diyerek konuyu kapatmaya çalışmaktaydı.

Tabî ki halife tayin etme işinin kolayca olup bitmediği de bilinmelidir. Sırf bu yüzden Hz. Resulullah (s.a.a)'in mübarek naaşı defnedilmeyerek kendi evlerinde üç gün boyunca bekletilmiştir..."[23]

Evet... Meselenin çok acı boyutları var...

Hazret-i Resulullah (s.a.a)'in irtihalinin pazartesi günü olduğu, pâk naaşlarının ancak çarşamba gecesi toprağa verildiği kayıtlarda geçmektedir. Komşu evler, ancak çarşamba gecesi evden gelen kazma kürek seslerini duyunca, Hz. Resulullah (s.a.a)'in pâk bedeninin toprağa verilmekte olduğunu anlamışlardı.[24]

Sakîfe'de olan tartışmalarda Habbab bin Münzir-i Ensarî'nin ağzına toprak doldurulmuş,

tekmeler altında ezilmekten güç belâ kurtarılmıştı. Sa'd ve oğlu Kays ile orada bulunanlar arasında çirkin münakaşalar olmuş, şairler Kureyş ve Ensar adına şiirler söylemiş, birbirlerini hicivlerle yermiş ve sert ifadeler kullanarak suçlamışlardı.

Ama sonunda Ensar yaptıkları bu işe pek pişman olmuş ve bu oldubittiden sonra kendi aralarındaki konuşmalarda sürekli Ali (a.s)'in hilâfete daha lâayık olduğunu belirtmiş ve durum giderek değişerek Ebu Bekir'in düşmesi an meselesi hâline gelmişti.[25]

Ancak Muhacirler ne yapıp edip, halifeliği Hz. Resulullah (s.a.a)'in Ehl-i Beytinin elinden almayı başarmıştı. Bu arada mevcut şartların, onların lehine gelişmiş olduğunu da hatırlatmak gerekir. Yemame, Yemen ve Bahreyn'de ortaya çıkan mürtetler olayı,

İslâm toplumunu tehdit eden ciddî bir tehlikeye dönüşmüş ve bu tehlikenin boyutlarının farkına varan Hz. Ali (a.s) ve Şia'sı olan sahabîler, bu iç ihtilâfa -kendi haklarının çiğnenmesi pahasına da olsa- hemen son verilmesi gerektiği noktasında karar almışlardı. Çünkü iç ihtilâfın farkına varan İslâm düşmanlarının Medine'ye saldırıp İslâm'ı tarihten silmeleri çok ciddî bir tehlike olarak ortada dolaşmaktaydı.

Öte yandan Haşimîlerin, bu bozuk ortamda direnip kargaşayı bastırarak duruma hâkim olabilecek güçleri de yoktu. Bu kargaşa sonucu gelişen olaylar her ne kadar belli bir grubun işine yaramış olsa da,

bu durumun doğurduğu sonuçlar bütün İslâm ümmetini olumsuz yönde etkilemiş birtakım çarpıklıkların doğmasına ve bu çarpıklıkların günümüze kadar devam etmesine sebep olmuştur.

HZ.ALİ (A.S)'İN TARAFTARI OLAN BAZI SAHABÎLERİN SAKÎFE OLAYINA İTİRAZLARI

Hz. Ali (a.s) ile onu izleyen bir avuç sadık sahabî, Hz. Resulullah (s.a.a)'in mutahhar bedeninin gusûl ve kefen işleriyle uğraşırken, çoğunluk denilebilecek kalabalık bir grup, biraz ötede, hilâfeti ele geçirebilmek için münakaşalar başlatmış ihtilâfa düşmüşlerdi.

Bu olaylar neticesinde "oldubitti"yle karşı karşıya bırakılan Hz. Ali'yle Şia'sı (onu izleyenler), söz konusu çoğunluğa karşı gerekli mücadele imkânlarına sahip olmadıklarından İslâm dünyasını tehdit etmeye başlayan mevcut şartların bir iç ihtilâfa hiç mi hiç izin vermeyen böylesine bir

ortamda meseleyi karşılıklı görüşmeler

ve tebliğ yoluyla halletmeyi tercih edip Müslümanları "aceleci ve zamansız eylem"leri noktasında uyararak bu yaptıklarının ileride çok kötü sonuçlar doğuracağına dair nasihatlerde bulundular.

HZ.ALİ (A.S)'IN TAVRI

İbn-i Kuteybe (Ö: H. 270) "el-İmâme ve's-Siyase" adlı kitabının "Ali'nin Ebu Bekir'e biat etmemesi" başlıklı bölümünde Ali (a.s)'ın Ebu Bekir'e biat etmemesinin nedenlerini anlatan konuşmasını aktardıktan sonra Ali (a.s)'ın orada bulunan Muhacirleri muhatap alarak şöyle dediğini nakleder: "...Allah aşkına ey Muhacirler, Muhammed (s.a.a)'ın kurduğu hükûmeti onun Ehl-i Beytinden almayın, Ehl-i Beyti, hakkı olan bu makamdan uzak tutmaya çalışmayın. Ey Muhacirler (Kureyş),

Allah'a yemin ederim ki biz, insanlar içinde hilâfete en lâyük olanlarız! Çünkü biz Ehl-i Beytiz! Siz de bilirsiniz ki, Kur'an okuyan, Allah'ın dininde fakih olan, Allah Resulünün (s.a.a) sünnet ve yöntemini en iyi bilen, halkın işlerine vâkıf, bütün zulüm ve haksızlıklara karşı halkın haklarını müdafaa eden ve beytûlmali eşit şekilde dağıtan,

bu Ehl-i Beytin arasındadır. İşte bundan dolayıdır ki liyakat ve hak sahibi biziz. Ve yine Allah'a andolsun ki böyle biri, biz Ehl-i Beytin arasındadır şu anda. Heva ve heveslerinize, nefsanî arzularınıza kapılmayın; yoksa Allah'tan uzaklaşır, Hak'tan kopup gidersiniz..."[26]

Tarih, Hz. Ali (a.s)'ın Hz. Fatıma (a.s)'ı bir bineğe bindirerek akşamları teker teker sahabenin kapısını çaldığını ve onlardan yardım istediğini, onlarınsa Hz. Fatıma (a.s)'a şu cevabı verdiklerini yazar:

"Ey Resulullah (s.a.a)'in kızı! Biz Ebu Bekir ile biat etmiş bulunmaktayız artık. Eğer Ali ondan önce gelip biat isteseydi, elbette ki Ali'ye biat ederdik." Bu cevap üzerine Hz. Ali; "Ben Hz. Resulullah (s.a.a)'in cenazesini ortada bırakıp hilâfet için biat toplama derdine düşmezdim." diyordu.[27]

Fedek meselesi için camiye gelmiş olan Hz. Fatıma (a.s), Fedek meselesini ele alarak oldukça düşündürücü ve çarpıcı bir konuşma yapmış ve hilâfet konusuna da değinerek şöyle demişti:

"Allah Teala, Resulünü yüce cennetlerinde peygamberlerin bulunduğu yere götürüp onu sizden ayırınca, sizde nifak kinleri görünmeye başladı ve Hz. Peygamber (s.a.a)'ın zamanında konuşmaya cesaret edemeyen "sapmışların sözcüsü"nın dili söyler oldu, cahillerle yalancılar belli oldu. Şeytan sizi çağırdı, ona icabet ettiniz; başkasına ait deveye binip başkalarına ait bir pınara yöneldiniz."[28]

Hz. Fatıma-ı Zehra (a.s)'ın bu hutbesi epey tafsilâtlıdır; dileyenler, bu hutbeyi içeren eserlere bakabilirler.

Hz. Fatıma-ı Zehra (a.s) ölüm döşeğindeyken Ensar ve Muhacirlerin hanımlarından kendisini ziyarete gelen bir gruba şöyle dediler: "...Müslümanlar Ali'de ne hata buldular ki, halifeliği onun elinden alıp başkasına verdiler?! Allah'a yemin ederim ki, Ali'nin keskin kılıcı, azimli ve yolundan dönmez adımları ve uygulamada hiçbir müsamaha ve ayrıcalık tanımaması,

ilâhi ahkâm konusundaki bilgisi, Müslümanlara hoş gelmedi. Ama Allah'a andolsun, Hz. Resulullah (s.a.a)'ın Müslümanların idaresini kendisinden sonra ona bıraktığı gibi onlar da ona bıraksaydı, Ali İslâm ümmetini ifrat ve tefrite düşmeksizin idare ederdi. Çünkü Ali risaletin dayanağı, nübüvvetin desteği ve dinle dünya işlerinin bilgesidir.

Şunu bilin ki, İslâm ümmeti bu işte apaçık kendi zararına olacak şekilde davrandı. Allah'a yemin ederim ki, Müslümanlar Ali'nin yöneteceği bir hilâfette eziyete uğramaz, sıkıntıya düşmezlerdi. Ali onları adalet ve bilgi pınarına doğru götürür ve doyasıya susuzluklarını giderirdi (herkes Hz. Ali'nin ilminden faydalanmış olurdu). Yerin ve göğün bereketleri Müslümanlara açılıverirdi o zaman!"

"Sözlerime iyi kulak verin ve bu duyduklarınızı sakın unutmayın. Daha nice şaşırtıcı şeyler göreceksiniz! Bekleyin hele!... Bu işte hangi delil ve karineyle davrandı onlar? Neye dayanarak yaptılar bunu? Cesur ve iş bilir bir uzmanı bırakıp korkak ve iş bilmez birine sarıldılar."

"Yolu bilip de diğerlerine de doğru yolu gösterenin mi, yoksa yolu bilmeyen ve kılavuzluğa ihtiyacı olanın mı halkı yönetmeye daha lâîyk olduğunu bilmeyen şu gürüha yazıklar olsun!"

"Ne oldu sizlere böyle?! Nasıl vardınız bu hükme?! Evet; Müslümanların yaptığı bu iş, tıpkı gebe devenin durumu gibidir![29]... Bekleyin hele, yakında doğuracak! O zaman süt yerine kâse kâse kan ve öldürücü zehir sağacaksınız! İşte o zaman kötüler zararlı çıkar, gelecek nesiller geçmiş nesillerin düzüp koştığı uğursuz temellerin sebep olduğu sonuçları görürler... O hâlde kesinlikle sizi saracak olan fitne ve fesadı bekleyedurun!"

"Keskin bir kılıç, her yeri sarıp kuşatacak; daimî bir kargaşa ve zalimlerin diktatörlük ve zorbalığıdır bundan böyle sizi bekleyen... Varınızı yoğunuzu yağmalayacak, olgunlaşmış buğday başakları gibi tırpanlayıp biçecekler sizi!"

Bu uğursuz işin nelere yol açacağı şu anda belli değildir sizlerce... Ne de zavallıdır bunlar! Sizin kendiniz biat etmeye gelmedikçe biz Ehl-i Beyt, sizi zorlayamayız!"[30]

Hız. Fatıma'nın (a.s) bu konuşmasını dinleyenler içinde sağ kalıp Harre hadisesini gözleriyle görenler; Medinelilerin nasıl üç gün boyunca acımasızca katledildiğini, Kureyş ile Ensar'dan 700, sahabeden 70 ve diğerlerinden de on bin kişinin öldürüldüğüne bizzat şahit olmuşlardı.[31]

Tarih'ul-Hulefa'da, bu hadisede 1000'e yakın Medineli bakire kızın tecavüze uğradığı yazılmıştır.

Hız.HASAN BİN ALİ (A.S) NE DEDİ?

İmam Hasan (a.s) Mescid'ün-Nebi'ye girdi. Ebu Bekir'i minberde görür görmez; "Babamın yerinden in!" dedi.[32]

Aynı olay Ömer döneminde de olmuş ve bu defa da İmam Hüseyin (a.s) aynı şeyi Ömer'e söylemişti!

İmam Hasan (a.s) babasının şahadetinden sonra -o gün- minbere çıkarak şöyle buyurdu: "Biz, Allah'ın galip gelecek olan hizbiyiz. Hız. Resul-i Ekrem (s.a.a)'in mutahhar soyu, onun pâk ve tertemiz Ehl-i Beytiyiz. Hız. Peygamber (s.a.a) bu ümmet arasında iki ağır ve paha biçilmez

emanet bıraktı; birincisi Allah'ın Kitabı,

ikincisi ise biz Ehl-i Beyt! O hâlde biz Kur'an'ın tefsiri hususunda ümmetin -başvurması gereken- mercileriyiz. Kur'an'ın hakikatlerini bilen beyan edicileriz; o hâlde emrimize itaat edin!

Bize itaat etmeniz farzdır; bu, Allah ve Resulü'nün emrine itaattir."[33]

İmam Hasan (a.s) Muaviye'ye yazdığı bir mektupta şöyle buyurur:

"Allah Teala, Peygamberini ümmetin arasından alınca Araplar onun yerine geçme hususunda birbirleriyle tartışıp çekişmeye düştüler. Kureyşliler; "Biz Peygamber'in akrabası ve vârisiyiz, onun hilâfeti hususunda bizimle tartışmayın." dediler.

Araplar, Kureyş'in bu istidlâlini kabul etti, ama Kureyşliler bizim aynı konudaki -akrabalık- delilimizi kabul etmediler! Ne yazık ki Kureyşliler, Araplara kabul ettirdikleri şeyi, bizim hakkımızda kendileri kabul etmemekle haksızlık ettiler!"[34]

HZ.SELMAN'IN İTİRAZI

Sakîfe günü Selman şöyle demişti: "Hz. Peygamber (s.a.a)'in Ehl-i Beytinden sapıp bir ihtiyara biat ettiniz. Halifeliği Ehl-i Beyte bıraksaydınız, kimse karşı çıkmaz, muhalefet etmezdi, nimetlerle dolu şerefli bir hayat sürdürürdünüz. Ama siz yapacağınızı yaptınız ve yapmanız gerekeni yapmadınız!"[35]

HZ.EBUZER'İN GÖRÜŞÜ

O gün Ebuzer Medine dışındaydı. Medine'ye geldiğinde Ebu Bekir'in halife olduğunu görünce şöyle dedi: "Kılıcı aldınız, ama kınını unuttunuz (halifeliği kabullendiniz, ama gerçek halifenin yerini bilemediniz). Bu halifeliği Hz. Resulullah (s.a.a)'in Ehl-i Bet'ine bıraksaydınız, kimsenin itirazı olmazdı."[36]

Yakubî şöyle yazar: "Ebuzer Mescid'ün-Nebi'de bir konuşma yaparak şöyle dedi: 'Muhammed, Âdem'in ilminin vârisi olup bütün peygamberlerin faziletlerini kendisinde toplamıştır.

Ali de Hz. Peygmaber'in vasisi ve ilminin vârisidir. Ey ne yapacağını bilemeyen şaşkın ümmet! Eğer Allah'ın öncelik tanıdığına öncelik tanır, Allah'ın geride bıraktıklarını geride bırakır, halifeliği gerçek hak sahibi olan kendi peygamberinizin Ehl-i Beytine verseydiniz, dört bir yandan nimetler gelirdi sizlere ve kimse de muhalefet etmezdi.' "[37]

Yakubî, kitabının 2. cildinde Muaviye'nin biat meclisinde Kays'ın söylediklerini nakleder:

"Tarihte de kaydedilmiş olduğu üzere Ehl-i Beyt taraftarı sahabîler, imkânları ölçüsünde gayret gösterdiler, ellerinden geleni yaptılar, bilhassa altı kişilik şûra oluşturulduğu gün durumu düzeltmek için çok çaba sarf ettiler; ancak ümmet kendi durumunu değiştirmedii."

İbn-i Ebi'l-Hadid şöyle yazar: "Ammar Mescid'ün-Nebi'de ayağa kalkıp bir konuşma yaptı. Cemaat dört bir taraftan bağırarak susup yerine oturması için uyardılar; hatta bazıları; 'Halifelik işinden sana ne?!' gibi laflar ettiler. Ammar yerine oturup; 'Allah'a şükürler olsun; haktan yana olanlar her zaman mazlum olmuşlardır.' dedi." [38]

KARŞI ÇIKANLAR KİMLERDİ?

Halifelik olayında Hz. Ali (a.s)'in etrafında toplanıp çoğunluğun yapmış olduğuna ilk itiraz edenler, yani ilk Ehl-i Beyt takipçileri, ne adı sanı belli olmayan, ne de heva ve heveslerine kapılıp dünyalarına uyan kimselerdi.

Bilakis, bunların tamamı sahabe-i kiramdan olup Hz. Resulullah (s.a.a)'in yüce öğretisinde yetişmiş, bildiklerini ondan öğrenmiş zahit, abid, bilinçli, alim, siyaset bilimine vâkıf,

basiretli ve ileri görüşlü dürüst kimselerdi. Her biri, İslâm tarihinde asırlarca anılacak türden hizmet ve fedakârlıklarda bulunmuş, seçkin birer sahabî olan bu Müslümanlar, sıradan insanlar değildi.

Şia'nın önde gelenleri Ammar, Ebuzer, Mikdad ve Selman gibi sahabîlerin Allah ve Resulü katında ne yüce makamlara sahip oldukları herkesçe bilinmektedir.

Bu büyük sahabîlerin kim oldukları ve neler yaptıklarını anlamak için Ebu Nuaym İsfahanî'nin

Hulyet'ül-Evliya'sına, Hatib'in Tarih-i Bağdad'ına, İbn-i Asakir'in Tarih'ine, İbn'ül-Cevzî'nin Safvat'ul-Safve'sine, Hâkim'in Müstedrek'ine Müslim'in Sahih'ine, İbn-i Esir'in Üsd'ül-Gabe'sine, İbn-i Hacer'in el-İsabe'sine, Ebu Ömer'in İstiab'ına bakmak gerekir.

Bu kaynaklarda adı geçen sahabîlerin üstün özellikleri anlatılmış ve her biri hakkında Hz. Resulullah (s.a.a)'ın buyurduğu vasıf ve övgüler aktarılmıştır ki Taberî,

Kâmil ve Yakubî'nin Tarih'leriyle Belâzurî'nin Fütuh'ul-Büldan, Vakıdî'nin Fütuh'uş-Şam ve İbn-i Hişam'la Halebî ve Zeynî Dehlân'ın siyer ve tarih kitaplarında bu yüce sahabîlerin İslâm uğrunda katlandıkları zorluklar, katıldıkları savaşlar, gösterdikleri fedakârlıklar, başarılar... vb. seçkin hasletleri ayrıntılarıyla anlatılmaktadır.

[1]- Yenabî'ul-Mevedde, s. 156-220.

[2]- Aynı kaynak.

[3]- İbn-i Ebi'l-Hadid, c.3, s.283 ve Yenabî'ul-Mevedde, s.373.

[4]- Yakubî Tarihi, c.2, s.173.

[5]- el-Kâmil, İbni Esir, c.3, s.24-25.

[6]- İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.18.

[7]- Taberî Tarihi, c.3, s.288-289.

[8]- el-Gadir, c.7, s.79-80.

[9]- Yenabî'ul-Mevedde, s.226-253.

[10]- en-Nasâih'ul-Kâfiye, s.111, Yenabî'ul-Mevedde, s.111.

[11]- Yenabî'ul-Mevedde, s.111.

[12]- el-İmame ve's-Siyase, c.2, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.5.

[13]- İbn-i Hişam Siyeri, c.4, s.336 ve el-Gadir, c.7.

[14]- Halebiye Siyeri, c.3, s.394.

[15]- İbn-i Hişam Siyeri, c.4, s.338; Taberî Tarihi, c.2, s.446 ve Tarih'ul-Hulefâ, s.45 ve el-Kâmil, İbn-i Esir, c.2, s.124.

[16]- el-Kâmil, İbn-i Esir, c.2, s.126, Tarih-i Taberî, c.2, s.458-446 ve Halebiye Siyeri, c.3, s.395 ve el-İmame ve's-Siyase, c.1, s.6 ve İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.3.

[17]- İbn-i Hişam Siyeri, c.4 s.338 ve el-Kâmil, c.2, s.120-121 ve Yakubî, c.2, s.92.

[18]- el-İmame ve's-Siyase, c.1, s.12.

[19]- Yakubî Tarihi, c.2, s.103 ve İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.8.

[20]- Yakubî Tarihi, c.2, s.140.

[21]- Aynı kaynak, c.2, s.137.

[22]- el-Kâmil, İbn-i Esir, c.3, s.24.

[23]- el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.5, s.271 ve İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.191-192, Tarih-i Taberî, c.2, s.450.

[24]- Taberî Tarihi, c.2, s.452-455.

[25]- İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.2 ve 20, el-Gadir, c.7.

[26]- el-İmame ve's-Siyase, c.1, s.12.

[27]- el-Gadir, c.7, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.5, el-İmame ve's-Siyase, c.1, s.12-13.

[28]- Hz. Fatıma-ı Zehra selânullahi aleyha, bu muazzam hutbesinde birçok meseleye dolaylı olarak değinmekte, fevkalâde çarpıcı bir üslupla kendine has ima, deyim ve teşbihlerle beyan etmiştir ki,

okuyucuların bu çarpıcı hutbenin tamamını açıklama ve şerhiyle birlikte mütalâa etmesini tavsiye ederiz. Biz burada bir kısmının tercümesiyle yetinmek zorunda kaldık.

İbn-i Ebi'l-Hadid, c.4; Tezkire, Sibte İbn'ül-Cevzî, s.367; Şâfî, Seyyid Murtaza.

[29]- İbn-i Ebi'l-Hadid, c.4, s.87; İhticac-ı Tabersî, Meani'l-Ahbar, Keşf'ul-Gumme ve Emâlî-i Şehy Tusî ve et-Taaccub, Keracikî.

[30]- el-İmame ve's-Siyase, c.1, s.171-981; Tarih-i Hulefa, s.139; el-Kâmil, c.4, s.45-48; Tarih-i Taberî ve Tarih-i Yakubî.

[31]- Yenabî'ul-Mevedde, s.255, Bombay bas.

[32]- Müruc'uz-Zeheb, o hazretten vecizeler ve Yenabî'ul-Mevedde, s.18 ve 152.

[33]- İbn-i Ebi'l-Hadid, c.4, s.9 ve Keşf'ul-Gumme ve aynı içerikli bir diğer mektup da Makatil'ut-Talibiyyin, s.37 ve Şerh-i İbn-i Ebi'l-Hadid, c.4 s.12'de geçer.

[34]- İbn-i Ebi'l-Hadid, c.2, s.17.

[35]- Aynı kaynak, c.2, s.5.

[36]- Yakubî, c.2, s.148 ve İbn-i Ebi'l-Hadid, c.1, s.8. Aynı nutkun bir benzeri de Mescid-i Haram'da Ebuzer'den nakledilir.

Mes'udî, Müruc'uz-Zeheb'inde Osman'ın hilâfetiyle ilgili bölümünde ve İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-i Nehc'ül-Belâga'sında, c.2, s.400 ve 412'de ve c.3, s.182'de ve Yakubî, Tarih'inde, c.2, s.140'de Mikdad ile Ammar'ın konuşmalarını naklederler.

el-Gadir, c.1, s.209'da Ammar'ın Sıffîn savaşında Amr bin As'la konuşması ve Kays bin Sa'd'ın

Medine'de Muaviye'yle konuşmasını ve İbn-i Abbas'la Abdullâh bin Cafer'in Muaviye'nin meclisindeki sözlerini aktarılmaktadır.

[37]- Şerh-i İbn-i Ebî'l-Hadid, c.3, s.72.

[38]- Sahih-i Müslim, c.7, s.108-192.

İmamet Üzerine

Hasan YURTSEVEN

Ehl-i Beyt mektebinde imamet, itikadî esaslardan biri olup tevhid, nübüvvet ve mead inançları ile aynı derecede öneme sahiptir. Caferî inancında imamet makamı, nübüvvet makamının uzantısı ve tamamlayıcısı olarak kabul edilir. İmamet makamına sahip olan zatın, Peygamberin sahip olduğu ilâhî vahye muhatap olma dışında, Peygamberin taşıdığı bütün misyon ve sorumlulukları üzerine aldığına ve bu hususta gerekli icraatı yapmakla yetkili olduğuna inanılır.

İmametın Tanımı

Caferî mezhebine göre imamet, dinin korunması, açıklanması, icra edilmesi, liyakatli insanların manevî hidayete kavuşturulması ve İslâm yurdunun düşmanlara karşı muhafaza edilmesinde İslâm Peygamberine (s.a.a) halife olma makamıdır. Bir başka deyişle Caferî mezhebine göre imam, İslâm toplumunun bütün dini ve dünyevi işlerine rehberlik ve yol göstericilik yapması için, bizzat Allah ve Resulü tarafından tayin edilen kimsedir.

İmamı Tanımının Zarureti

İslâm açısından imamı tanımak en başta gelen görevlerdendir. Bu hususta Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Kim boynunda biat olmadan (başka bir hadiste ise -Kim zamanının imamını tanımadan-) ölürse, cahiliye ölümüyle ölmüştür." [1] Bu hadis çeşitli tabirlerle ve güvenilir senetlerle Ehl-i Beyt ve Ehl-i Sünnet hadis kitaplarında yer almıştır.

Hz. Peygamber (s.a.a)'e risalet verilmeden önceki dönemin cahiliye dönemi olarak adlandırıldığı

dikkate alınırsa, cahiliye ölümünden kastedilen şeyin, iman etmeksizin, yani küfür üzerine olan bir ölüm olduğu gerçeği anlaşılmış olur. İmameti ve imamı tanımanın zarureti konusunda bu hadis aydınlatıcı özelliğe sahip olup, çok şeyler ifade etmektedir.

İmamın Varlığına Olan İhtiyaç

Resul-i Ekrem (s.a.a), yirmi üç yıl boyunca İslâmî düşüncenin kaynağı Kur'an'ı, vahiy vesilesi ile elde etti ve onu halka tebliğ etti. Fakat Kur'an'ın derin muhtevası ve kapsamlı içeriği tefsir ve açıklamayı gerektirmekteydi. Zira Kur'an İslâmî ilimlerin ve hükümlerin ayrıntılarını beyan etmemiş, konuların teferruatına inmemiştir.

Örneğin, namaz kılmayı, zekât vermeyi ve hacca gitmeyi emretmiştir; fakat namazın rekât sayısı ve kılınış şekline, zekâtın miktarına ve hacca ilgili ibadet hükümlerine açıklık getirmemiştir. Kur'an'ın ayrıntı ve açıklama gerektiren her ayetine Allah'ın elçisi Hz. Resulullah (s.a.a) açıklık getirmiştir.

Resul-i Ekrem (s.a.a) gayb âlemi ile irtibatlı olması, batını ilimlere ve Kur'an'ın hakikatlerine aşina olması dolayısıyla, ayetleri tefsir ediyor, ayetlerin sırlarını ve içeriğini açıklayarak sorunları çözüyordu. Fakat Peygamber (s.a.a) zamanında (daha sonraları ortaya çıkacak olan) çok sayıda sosyal, siyasal ve inançsal sorun ve ihtilâflar gündeme gelmemiştir.

Resulullah (s.a.a)'ın zamanında İslâm'a karşı cephe alıp, İslâm dinini kökten yok etmek için açıkça savaşan düşman, Resulullah (s.a.a)'ın vefatının ardından, İslâm toplumu ve rehberinin karşısına farklı bir tavır ve taktikle çıkmıştır. Allah Resülü'nden sonra vasisi Emir'ül-Müminin Ali (a.s), zahirde din kisvesine bürünmüş ve dış görünümü itibarıyla İslâm'ı kabul etmiş görünen düşmanlarla karşı karşıya kalmıştır.

İslâm toplumunun zayıf imanlı, çıkarıcı ve basiretsiz fertlerini kendi safına çeken, dine karşı din zihniyeti ile savaşmayı amaçlayan bu akımın temsilcileri, iktidarı ele geçirir geçirmez, Kur'anî hükümleri heva ve hevesleri ve de politik çıkarları doğrultusunda yorumlamak suretiyle İslâm âleminde sayısız ihtilâf ve hiziplerin ortaya çıkmasına yol açmışlardır.

İşte bütün bunlar masum imamın varlığını zorunlu kılmaktadır. Masum imam, Resulullah (s.a.a)'ın ebedî âleme irtihalinin ardından ortaya çıkan, sayısız meselelerde ilâhî hükümleri tıpkı Resulullah gibi dosdoğru açıklar, İslâm dini üzerinde tahrifat yapmak isteyenlerin tahriflerini

öner ve onların kötü emellerini başarısız kılar.

İmamın Özellikleri

İlâhî İlim ve Masumiyet: İmamın varlığını zorunlu kılan deliller, onun sahip olması gerektiği sıfatların ispatı için de yeterlidir. İlk olarak Ehl-i Beyt mektebi, imamın ilâhî ahkâmın ve hakikatlerin tamamını kapsayan bir ilme sahip olduğuna ve ilâhî ahkâmın ve hakikatlerin ruhundan haberdar olduğuna inanmaktadır.

Ehl-i Beyt mektebinin mantığı şudur ki, imamet makamında olan kimse; ilmini ve basiretini hakikatin berrak ve duru pınarından almalı ve gayb âlemi ile güçlü bir manevî irtibata sahip olmalı ki, varlık âleminin sırlarına vakıf olmak suretiyle insanların gerçek terbiye edicisi ve yol göstericisi olabilsin ve onları ilâhî hedefe, dünya ve ahiret saadetine kavuşturabilsin.

Ehl-i Beyt mektebi, imamın masum olmasını, yani hatadan ve yanılığdan münezze olmasını imametın temel şartlarından biri kabul etmektedir. Masum olmayan birinin, bu makama lâıyk olmadığı görüşündedir.

Kısacası, Ehl-i Beyt mektebinde ilâhî koruma ile her türlü noksanlık ve kötölükten münezze olan kimse imamet makamına lâıyk kabul edilir. İmam masum olmalıdır, yani nefsinin ve heva hevesinin etkisi altında kalmamalı; günaha mürtekip olmamalı; şahsî işlerinde dahi, hata ve yanılığdan korunmuş olmalıdır.

Hız. İmam Rıza (a.s)'ın aşağıda nakledeceğimiz hadisi, Ehl-i Beyt mektebinin imamet anlayışını en güzel şekliyle ortaya koymaktadır.

Abdulaziz bin Müslim diyor ki:

"Hız. İmam Rıza (a.s) ile birlikte Merv şehrinde bulunuyorduk. Oraya girişimizin ilk günlerinde cuma günü camide toplandık, camide imamet konusundan bahsedilip, bu konuda insanların düştüğü derin ihtilâflardan söz edildi."

"Bu arada, ben efendime (İmam Rıza'ya) giderek, insanların bu konuda ne konuştuklarını haber verdim. Bunun üzerine, İmam (a.s) gülümsedi, sonra da şöyle buyurdu:"

“Ey Abdulaziz bin Müslim, onlar cahil kalmış ve görüşlerinde aldatılmışlardır. Allah Teala Peygamberi (s.a.a)’in ruhunu kabzetmeden önce, onun için dinini kâmil kıldı ve her şeyin açıklaması olan Kur'an'ı ona indirdi. Onda helâli, haramı, hududu ve insanların bütün ihtiyaç duydukları şeyleri kâmil olarak açıklayarak: ‘...

Kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık....’[2] buyurdu. Ömrünün sonlarında olan Haccet’ül-Veda'da ise: ‘...Bugün sizin için dininizi kâmil kıldım, nimetimi size tamamladım ve İslâm'ın sizin için din olmasına razı oldum....’[3] buyurdu. İşte imamet konusu, dinin tamamlanmasındandır.”

“Hz. Resulullah (s.a.a) da dünyadan göçmeden önce, ümmetine dinin öğretilerini beyan buyurdu. Yollarını onlara açıkladı. Onları hak yolunun ortasında bıraktı. Hz. Ali (a.s)’ı onlara bir örnek ve imam olarak tayin edip, ümmetin muhtaç olduğu hiç bir konuyu açıklamadan gitmedi. Kim, Allah Teala'nın dinini kâmil kılmadığını zannederse, Allah'ın kitabını reddetmiş olur, kim de Allah'ın kitabını reddederse, onu inkar etmiş olur.”

“Acaba onlar, imametin değerini ve onun ümmet içerisindeki mevkiini biliyorlar mı ki, onu seçmek onlara ait olsun?”

“İmamet makamı, insanların kendi akıllarıyla onu idrak etmelerinden, kendi düşünceleriyle ona ulaşabilmelerinden veya kendi seçenekleriyle bir imam tayin etmelerinden çok daha yüksek değere, büyük şana ve yüce mevkie sahiptir.”

“Allah Azze ve Celle, Hz. İbrahim'i nübüvvet ve halillik makamına seçtikten sonra, onu; üçüncü bir makam olarak, imamet makamına tayin etti. Bir fazilet olarak onunla şerefliendirdi ve onunla anısını yükselterek:

‘Ben seni insanlara imam kılıyorum’[4] buyurdu. Hz. Halil (a.s) ise, bunun sevincinden: ‘Benim zürriyetimden de.’ dedi. Allah Tebareke ve Teala ise: ‘Ahdim zalimlere ulaşmaz.’ cevabını verdi. Böylece bu ayet-i kerime, kıyamet gününe kadar, bütün zalimlerin imametini batıl kılıp, bu makamı seçkin insanlara bıraktı.”

“Sonra Allah Teala, Hz. İbrahim'i yüceleyerek, seçkinlik ve taharet ehli kimseleri onun neslinde karar verdi ve şöyle buyurdu: ‘Ve biz ona İshak'ı ve Yakub'u bir hediye olarak bahşış ettik ve hepsini salih insanlardan karar kıldık. Ve biz onları bizim emrimizle hidayet eden imamlar kıldık.

Onlara hayır işler yapmalarını,

doğrudan namaz kılmalarını ve zekât vermelerini vahyettik ve onlar bize ibadet edenlerdi.’[5]
Böylece bu makam, onun zürriyetinde devam ede geldi. Asırdan asra, onu birbirlerinden miras
alıp gidiyorlardı. Ta ki, Allah Celle ve A'la bu makamı, Hz. Nebiyy-i Ekrem (s.a.a)'e miras olarak
ulaştırarak: ‘İbrahim’e en yakın olanlar; ona uyanlar, bu Nebi ve iman getiren kimselerdir ve
Allah mü'minlerin velisidir.’[6] buyurdu.”

“O hâlde imamet makamı Hz. Peygamber (s.a.a)'e özgü idi. O da Allah Teala'nın emriyle, Allah
Teala'nın ona çizip farz kıldığı şekilde, onu Hz. İmam Ali (a.s)'a bıraktı ve sonra da Allah
Teala'nın:

‘Ve kendilerine ilim ve iman verilen kimseler, onlara derler ki: Allah'ın kitabında kıyamet gününe
kadar bırakıldınız...’[7] kavli gereğince, Hz. İmam Ali (a.s)'ın kendilerine ilim ve iman verilen
seçilmiş zürriyetine ait oldu. Dolayısıyla, kıyamet gününe kadar bu makam, yalnızca Hz. Ali
(a.s)'ın evlâtlarında olacaktır. Çünkü Hz. Muhammed'den sonra artık bir peygamber yoktur.
Öyleyse, bu cahiller onu nasıl seçebilirler?!”

“İmamet, peygamberlerin makamı ve vasilerin mirasıdır.”

“İmamet, Allah'ın ve Resul'ün hilafeti, Emir'ül-Mü'minin Ali'nin makamı, Hasan ve Hüseyin'in
mirasıdır.”

“İmamet, dinin yuları, Müslümanların düzeni, dünyanın ıslâhı ve müminlerin izzetidir.”

“İmamet, İslâm'ın gelişen kökü ve yücelen dalıdır.”

“İmamla namaz, zekât, oruç, hac ve cihad kâmil olur, ganimet ve sadakalar çoğalır, had (şer’î
ceza) ve ahkâm uygulanır, hudut ve sınırlar korunur.”

“İmam, Allah'ın helâlini helâl, haramını da haram kılar, şer’î cezaları uygular, Allah'ın dinini
müdafaa eder, (halkı) hikmet, güzel öğüt ve üstün delillerle Allah'ın yoluna davet eder.”

“İmam, gözlerin göremeyeceği ve ellerin ulaşamayacağı bir ufukta doğup, ışınlarını âleme saçan

güneşe benzer.”

“İmam, ışık saçan dolunay, parlak kandil, açık nur, karanlıklar ortasında hidayet yıldızı, şehirlerin ve çöllerin yol gösteren kılavuzu ve helak olmaktan kurtaran bir kurtarıcıdır.”

“İmam, yüksek tepede yanan bir ateştir, ısınmak isteyenlere sıcaklık bahşeder. Tehlikeli yerlerde kılavuzdur, ondan ayrılan helak olur.”

“İmam, yağmur yağdıran bulut, bol sağanak yağmur, ışık saçan güneş, kapsayıcı gölgesi olan gök, döşenmiş yer, bol-bol suyu olan pınar, selin bıraktığı göl ve yerin yeşerttiğı yeşilliktir.”

“İmam, yumuşak huylu arkadaş, şefkatli baba, ikiz kardeş, küçük yavrusuna iyilik yapan anne ve kara günlerde kulların sığınağıdır.”

“İmam, Allah'ın, yeryüzündeki ve mahlukatı arasındaki emini, kullarına hücceti ve şehirlerindeki halifesidir. (Halkı) Allah'a çağıran ve O'nun belirlediğı sınırları savunandır.”

“İmam, günahlardan tertemiz kılınan, ayıplardan arındırılmış olan, özelliğı, ilim; nişanesi, hilim olan; dinin düzeni, Müslümanların izzeti, münafıkların öfkesi ve kâfirlerin yok edicisidir.”

“İmam, zamanın yeganesidir. Hiçbir kimse onun makamına ulaşamaz, hiçbir alim onun dengi olamaz. Onun bedeli, misli ve eşi bulunmaz. Bağışlayan Allah'ın fazlı ile, talep ve kazanıma dayanmaksızın, bütün faziletleri taşır. Durum böyle iken, kim İmam'ı tanıyabilir veya özelliklerinin özüne ulaşabilir?”

“Heyhat, heyhat! İmam'ın makamlarından veya faziletlerinden birini tarif etmekte akıllar yitmiş, zihinler şaşkınlığa düşmüş, beyinler hayran kalmış, hatipler aciz olmuş, şairler yorulmuş, edipler acze düşmüş, fasihler yorulup güçsüzleşmiş, bilginler susup kalmış, hepsi aczini itiraf etmiştir.”

“şu hâlde, onu bütününüyle anlatmak, olduğı gibi nitelemek nasıl mümkün olur? Kim, onun yerine geçebilir veya ona olan ihtiyacı giderebilir? Bu nasıl mümkün olur? Oysa İmam, yıldızlar gibi kendisine ulaşmak isteyenlerin elinden ve niteleyenlerin nitelemesinden uzaktır.”

“Bunlar, bu makamın Resulullah sallallahu aleyhi ve alih'in Ehl-i Beyti'nden başkasında

bulunacağını mı zannediyorlar?"

"Andolsun, Allah'a, nefisleri onları aldatmış ve onları yanlış arzulara sevk etmiştir. Onlar, sarp ve kaygan olan yüksek bir yere çıkmak istemişler de, ayakları kayarak uçuruma yuvarlanmışlardır.

Kendilerince bir imam seçmek istemişler, oysa imam seçmek nerede onların işi olabilir?"

"İmam, cehaletten uzak alim, hile yapmayan yönetici ve nübüvvet madeni olmalıdır."

"Nesebiyle ayıplanmamalı ve soy sop sahibi hiçbir kimse onunla boy ölçüşmemelidir."

"Kureyş kabilesinden, Haşimî boyundan ve Peygamber ailesinden olmalı, şerefliilere şeref vermelidir; Abdülmenaf neslinden gelmelidir."

"Coşkun ilme ve kâmil hilme sahip, işleri yürütebilen, siyaset bilen, riyasete lâayık, itaati farz olan, Allah'ın emrini ayakta tutan ve Allah'ın kullarının hayrını isteyen biri olmalıdır."

"Allah, peygamberleri ve onların vasilerini -Allah'ın salâtı onlara olsun- muvaffak eder, onları sebatlı kılar, başkalarına vermediği gizli ilim ve hikmetlerden onlara verir. İlimleri, zamanlarındaki bilginlerin ilminin üstünde olur."

"Allah Teala buyurmuştur ki: 'Hakka ulaştıran mı uyulmaya daha lâayıktır, yoksa doğru yola ulaştırılmadıkça kendisi hidayete ulaşmayan mı? Ne oluyor size? Nasıl hükmediyorsunuz?' " [8]

"Yine Allah Teala buyurmuştur ki: 'Hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilmişse şüphesiz ona çokça hayır verilmiştir. Bundan ancak akıl sahipleri ibret alır.' " [9]

"Talut'un kıssasında da buyurmuştur ki: '...Şüphesiz yok ki, Allah onu, sizin içinizden seçkin kıldı ve onu bilgi ve vücutça sizden üstün yaptı. Allah, mülkünü dilediğine verir.' " [10]

"Davut (a.s.)'ın kıssasında da buyurmuştur ki: 'Davut Talut'u öldürdü. Allah da ona mülk (saltanat) ve hikmet ihsan etti ve ona dilediğinden öğretti.' " [11]

"Resulü'ne de buyurmuştur ki: 'Allah, sana kitabı ve hikmeti indirdi. Sana bilmediğin şeyleri öğretti ve Allah'ın senin üzerindeki fazlı (lütuf ve ihsanı) pek büyüktür.' " [12]

“Hz. Peygamber (s.a.a)'in Ehl-i Beyt'i, itreti ve soyundan olan İmamlar hakkında da buyurmuştur ki: 'Yoksa onlar, Allah'ın kendi fazlından insanlara (Peygamber Ehl-i Beyt'ine) verdikleri şeyler için onlara haset mi ediyorlar? Doğrusu biz İbrahim'in soyuna kitap ve hikmet verdik ve onlara büyük bir mülk (saltanat) de ihsan ettik. Böylece onlardan kimi ona inandı, kimi de ona sırt çevirdi ve çılgın ateş olarak cehennem onlara yeter.' ” [13]

“Allah Azze ve Celle bir kulu, kullarının işini yönetmek için seçtiğinde bu iş için onun göğsünü genişletir, hikmet çeşmelerini kalbine yerleştirir, ona ilim ilham eder.

Artık bundan sonra hiçbir sorunun cevabında aciz kalmaz, onda doğrudan şaşmaz. O, masumdur; daima ilâhî tevfiq, sebat ve teyitten yararlanarak, hata, sürçme ve çirkinlikten emin olur. Allah bu özellikleri, kullarına üstün hücceti ve yaratıklarına şahidi olsun diye, ona tahsis kılar. Bu Allah'ın bir fazlıdır, dilediğine verir, Allah gerçekten büyük fazıl sahibidir.”

“Acaba onların böyle birini tanımaya güçleri yeter mi ki, onu seçsinler? Veya onların seçtikleri kimseler, bu özellikleri taşıyabilir mi ki, onu öne geçirsinler?”

“Andolsun Allah'ın Beyti'ne ki, onlar haktan çıkmışlar ve bilmiyorlarmışçasına Allah'ın Kitabı'nı sırtlarına atmışlardır. Oysa, hidayet ve şifa Allah'ın Kitabı'ndadır. Onlar onu bırakıp, kendi heva ve heveslerine uymuşlardır. Allah da onları kınamış ve onları gazap ve helâkin beklediğini belirterek şöyle buyurmuştur: 'Allah'tan bir hidayet olmaksızın, kendi heva ve heveslerine uyanlardan daha sapık kim olabilir? Allah zalim bir kavmi hidayet etmez.' ” [14]

“Yine şöyle buyurmuştur: ‘..Yazıklar olsun onlara, Allah onların amellerini saptırmıştır.’ ” [15]

“Yine buyurmuştur: ‘Bu, Allah katında ve iman edenlerin nezdinde en büyük suçtur. İşte Allah her kibirli ve tuğyankâr kalbi böylece mühürler.’[16] Allah'ın salâtı ve bol selâmı Muhammed'e ve onun Ehl-i Beyt'ine olsun.” [17]

Kur'an Çerçevesinde İmanın Masumiyeti

Her ne kadar İmam Rıza (a.s)'dan yukarıda naklettiğimiz hadis-i şerif, bu hususu bütün açıklığıyla fıtratı bozulmayan akliselim sahiplerinin gözleri önüne açıkça sermiştir. Ancak yine de biz imanın masumiyeti meselesini Kur'an-ı Kerim ayetlerine sunup Kur'an'ın bu husustaki görüşüne kısaca bir göz atcağız.

Allah Teala şöyle buyuruyor: “Hani Rabbi İbrahim’i birtakım kelimelerle denemeden geçirmişti. O da bunları yerine getirmişti. (O zaman Allah İbrahim’e:) ‘Seni insanlara imam kılacağım.’ demişti. (İbrahim:) ‘Soyumdan da (imamlar yap ya Rabbi!)’ deyince, Allah: ‘Ahdim zalimlere ulaşmaz.’ buyurdu.”[18]

İmamet makamında olan kimsenin masum olması gerektiği bu ayet-i kerimede açıkça göze çarpmaktadır. Bir kere yüce Allah (c.c) bu ayet-i kerimede imameti kendi ahdi olarak belirtmiş ve ardından İbrahim (a.s)’ın isteğini, “Ahdim (imamet) zalimlere ulaşmaz.” diye cevaplayarak imametın zalimlerin hakkı olamayacağını ortaya koymuştur.

O hâlde zulmün Kur’an-ı Mecid’de hangi anlamlara geldiğine bakmamız gerekir. Kur’an’ın beyanatına göre zulüm üç kısma ayrılmaktadır:

1- Kulun Allah’a karşı yaptığı zulüm

2- İnsanın diğer insanlara yaptığı zulüm

3- İnsanın kendi nefesine yaptığı zulüm

Hangi şekilde olursa olsun, kim yukarıdaki günahlardan birine ömründe bir kez de olsa mürtekip olursa, Kur’an’ın tanımına göre zalim sayılmaktadır. Allah (c.c) ise İbrahim (a.s)’a: “Ahdim (imamet makamı) zalimlere ulaşmaz.” buyurmuştur. O hâlde bu ayetten şu sonuca ulaşıyoruz: İmam ömrünün başından sonuna kadar her türlü hata ve yanılığdan, ister inanç, isterse amel bakımından olsun masum (korunmuş) olmalıdır.

Ayrıca bu ayeti kerimeden imamın fazileti konusunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmektedir:

1- İmamet makamını elde edecek kimsede kişisel vasıflar bakımından yeterlilik ve batınî nuraniyet gereklidir. Herkes bu yüce makama ulaşamaz.

2- Hz. İbrahim (a.s)’ın imameti, onun nübüvvet makamının dışında olup daha yüksek bir makamdı. Zira ayetteki hitap ve onun imamet makamına yüceltilmesi ömrünün sonlarında gerçekleşmiştir.

Kuşkusuz İbrahim (a.s) o zaman nübüvvet makamına sahipti. Peygamber olduğu hâlde Allah tarafından çeşitli imtihanlara tabi tutulmuş, kişisel liyakatini ispatladıktan sonra kendisine imamet makamı bağışlanmıştır. Buradan anlaşılan şu ki: İbrahim (a.s)'ın imtihanlar sonucu elde ettiği imamet, sahip olduğu nübüvvet makamından daha yüksekti.

3- İmamet, ilâhî bir ahittir ki, imamı bizzat yüce Allah seçmektedir. İmamı tayin etmek halka ait bir vazife değildir. Halkın kendi istek ve tercihleri doğrultusunda bu makam için birini seçme yetkileri yoktur.

4- Hz. İbrahim (a.s) bu ayetteki hitaptan önce peygamberdi ve halkın hidayeti mesuliyetini taşımaktaydı. Nübüvvet makamına sahip olduğu dönemde Allah ona imameti vaad etti. Buradan anlaşılıyor ki, imamın hidayet etmesinin özel bir anlamı var ve resullerin hidayetinden farklı bir şeydir.

[1]- Usul-ü Kâfî, c.1, s.377; Bihar'ül-Envar, c.23, s.77, hadis: 4, 5, 66, 78; Kenz'ül-Ummal, c.1, s.103, hadis: 463-464; Müsned-i Ahmed, hadis: 16271, 5631; Sahih-i Müslim, hadis: 3441; Müsned-i Teyalisi, s.259; Nefehat'ül-Lâhut, s.13; Yenabî'ül-Mevedde, s.117; Mucem'ül-Kebir, c.10, s.350; Müstedrek'üs-Sahihayn, c.1, s.77; Hilyet'ül-Evliya, c.3, s.224; el-Küna ve'l-Esma, c.2, s.3; Sünen-i Beyhakî, c.8, s.156; Cami'ul-Usul, c.4, s.70; Şerh-i Sahih-i Müslim, Nevevî, c.12, s.440; Mecma'uz-Zevaid, Heysemî'nin, c.5, s.218, 219, 223, 225, 312; Tefsir-i İbn-i Kesir, c.1, s.517.

[2]- En'âm Suresi: 38

[3]- Mâide Suresi: 3

[4]- Bakara Suresi: 124

[5]- Enbiyâ Suresi: 72

[6]- Âl-i İmrân Suresi: 68

[7]- Rum Suresi: 56

[8]- Yûnus Suresi: 35

[9]- Bakara Suresi: 269

[10]- Bakara Suresi: 247

[11]- Bakara Suresi: 251

[12]- Nisâ Suresi: 113

[13]- Nisâ Suresi: 53, 54

[14]- Kasas Suresi: 50

[15]- Muhammed Suresi: 8

[16]- Mü'min Suresi: 35

[17]- Usul-ü Kâfî, c.1, s.199

İrfan

Allah Resulü'nün Güzel Ahlâkı

Ali TARHAN

Allah Resulü'nün ahlâk, adap ve gidişatının en güzel, en yüce ahlâk, adap ve gidişat olduğunda şüphe yoktur. Bu açıdan Allah Resulü insanoğlu için en güzel örneği teşkil etmektedir. Öyle ki, Allah Tealâ, onun hakkında: "Şüphesiz sen, pek büyük bir ahlâk üzerindesin" [1] buyurmuştur.

Yine Allah Tealâ şöyle buyurmuştur: "Allah'tan gelen bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın.

Eğer kaba, katı yürekli olsaydın onlar çevrenden dağılır giderlerdi.” [2]

Bu nedenle Allah Tealâ, bütün insanlığa onu örnek almayı emrederek: “Andolsun, sizden Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar, Allah’ı çokça ananlar için Resulullah’ta uyulacak güzel bir örnek vardır.

” buyurmuştur. Gerçekten de Allah ve ahiret gününe kavuşmayı umanların ve Allah’ı çokça ananların, bu yüce insanı kendilerine önder kabul etmeleri, onun ahlâk ve gidişatını öğrenerek kendi ahlâk ve gidişatlarını onun ahlâk ve gidişatına göre ayarlamaları gerekmektedir. Böyle yaparlarsa, insan-i kâmil olma yoluna girmekle birlikte en üstün insan-i kâmil kendilerine örnek almış olurlar.

Allah Resulü’nün en yüce şahsiyete, en güzel ahlâka sahip olduğu dost düşman herkesin tasdik ettiği bir husustur. O, peygamberliğe seçilmeden önce bile sahip olduğu yüce şahsiyeti ve güzel ahlâkı sayesinde herkesin güvenini kazanmış ve emin lakabını almıştı. Dolayısıyla ister peygamberliğe seçilmeden önceki yaşamında olsun, ister seçilmesinden sonraki yaşamında olsun, hiçbir kimse ona en küçük bir leke dokunduramamış, en küçük bir kusur takamamıştır.

Hız. İmam Ali (a.s), Allah Resulü’nün (s.a.a) güzel ahlâkı hususunda şöyle buyurmuştur: “Resulullah (s.a.a), daima güler yüzlü, yumuşak huylu ve mütevazı idi; kaba, sert, bağırıcı, sövüp sayan, ayıp arayan ve boş yere çok öven birisi değildi.” [3]

Allah Resulü’nün yüce şahsiyet, ahlâk ve gidişatını idrak edip beyan etmekten âciz olduğumu itiraf etmekle birlikte, yüce Rabbime, onun cennetten daha güzel ve yüce olan ahlâk

ve gidişatı hakkında tarihten ettiğim istifadeleri siz aziz canlarla paylaşmayı bana nasip ettiğinden dolayı şükrediyorum. Umarım ki, Allah Tealâ bizleri, onun yüce ahlâk ve gidişatını örnek alan ümmetinden kılar.

Ümmetine Şefkati

Allah Resulü, halkla güler yüz ve sevgiyle karşılaşırdı. Herkese, hatta çocuklara dahi selâm

vermede öncülük ederdi. Devamlı ashabını yoklar, eğer üç gün birini görmezse, derhal sorup soruşturur,

hasta olanın ziyaretine giderdi. Ashabıyla oluşturduğu mecliste bakışlarını onların arasında eşit olarak bölerdi. Kendisi oturduğu hâlde başkalarının ona hizmet etmesini kabul etmezdi; yerinden kalkar onlarla beraber gerekeni yapar ve: “Allah, kendini başkalarından üstün gören kulunu hoş görmez.” buyururdu.

Enes bin Malik şöyle diyor: “Resulullah (s.a.a), ashaptan birini üç gün görmediğinde, onu sorup araştırırdı; eğer sefere gitmiş olsaydı, onun hakkında dua ederdi, eğer hazır olsaydı, onu ziyaret ederdi ve eğer hasta olmuş olsaydı, ziyaretine gidip hâlini sorardı.” [4]

İbn-i Abbas şöyle diyor: “Resulullah (s.a.a) konuştuğunda veya ondan bir şey sorduklarında, iyice kavramaları için sözünü üç defa tekrarlardı.” [5]

Cerir bin Abdullah şöyle diyor: “Resulullah (s.a.a), evlerinden birine girdi. Ev ashapla dolup taşı; ben evin dışarısında oturdum. Resulullah (s.a.a) beni görünce, elbisesini büküp bana atarak; “Onun üzerinde otur.” buyurdular. Ben de onu yüzüme sürüp öptüm.” [6]

Selman-i Farisî şöyle diyor: “Bir gün Resulullah (s.a.a)'in evine gittim. Hazret bir yastığa dayanmıştı, ama onu yaslanmam için bana atarak şöyle buyurdular: “Ey Selman! Kim, bir Müslüman kardeşinin yanına gittiğinde, kardeşi ona ikramda bulunur ve rahat etmesi için ona yastık verirse, Allah Tealâ onun günahlarını bağışlar.” [7]

Cabir bin Abdullah şöyle diyor: “Resulullah (s.a.a) yirmi bir savaşa katıldı, ben o savaşlardan on dokuzuna bizzat kendim şahit oldum, ama ikisine katılamadım. Resulullah ile beraber olduğum savaşların birinde geceleyin altımdaki devem çöktü ve artık hareket etmedi. Resulullah (s.a.a) insanların en arkasında hareket eder, güçsüz insanları terkine bindirir,

onlar için dua ederdi. Bana yettiğinde, benim ah vah ettiğimi görünce; “Bu adam kimdir?” diye sordu. Ben; “Anam babam sana feda olsun. Ey Resulullah!

Ben Cabir bin Abdullah'ım.” dedim. “Ne olmuş?” diye sordu. Cevaben; “Devem yorulmuştur, artık hareket etmiyor.” dedim. Resulullah (s.a.a); “Asan var mı?” diye sordu. “Evet, vardır.”

dedim. Resulullah, o asayla deveyi kaldırdı, onu sürdü ve daha sora onu yatırıp; “Bin!” dedi. Ben de deveme binip hareket ettim...” [8]

Zeyd bin Sabit şöyle diyor: “Biz Hz. Resulullah (s.a.a) ile birlikte oturduğumuzda, eğer ahiret konusundan söz açsaydık, o da bizimle o konuda sohbet ederdi; eğer dünya konusundan söz açsaydık, o da bizimle o konuda sohbet ederdi; eğer yiyecek ve içecek konusundan söz açsaydık, o da bizimle o konuda sohbet ederdi. İşte Hz. Resulullah böyle biri idi.” [9]

Kararlılığı ve İstişaresi

Resul-i Ekrem (s.a.a)'in emrinin ashabı arasında anında uygulanmasına ve onların; “Sana inanıyoruz, eğer kendimizi ateşe bile atmamızı emretsen, atarız.” demelerine rağmen, yine de Allah katından hakkında emir gelmeyen konularda ashabıyla istişare eder ve onların görüşlerini alır, onlara değer verirdi.

Tüm işlerine düzen hâkimdi. Vakitlerini taksim ederek değerlendirir ve bu hususta ashabına tavsiyede bulunurdu.

Savaşta taktik uygulardı. İslâm düşmanlarının casuslarını gafil avlamak için birtakım konuları açığa vurmadan ashabına uygulatır ve sonuçta başarılı olurdu.

Bir işin sağlam temel üzerine oturtulmasına önem verirdi. Ashaptan bazılarının herhangi bir konudaki eleştirilerini dinler ve onları kendi kararının doğruluğuna güzellikle ikna ederdi.

Yersiz övgüleri duymak istemezdi. Halkın cehaletten kaynaklanan yanlış algılamalarının gerçeğini onlara açıklardı. Peygamberimizin on sekiz aylık oğlu İbrahim vefat ettiği gün Güneş tutuldu.

Halk Güneş tutulmasını İbrahim'in vefatıyla ilgili bir olay zannettiler. Resulullah halkın bu yanlış tasavvuru karşısında zaman kaybetmeden mescitte minbere çıktı ve; “Ey insanlar! Ay ve Güneş, Allah'ın iki büyük ayeti ve nişanesidir; birinin ölümü için tutulmazlar.”[10] buyurarak halkı aydınlattı.

Tebliğ Yöntemi

Resulullah (s.a.a)'in tebliğ üslûbu nasihat, hikmet ve güzel cidâl esasları üzerine kurulu idi. İslâm'ı tebliğ konusunda kolaylıktan yanaydı. Tebliğinde asla şiddete baş vurmazdı.

Sözleri hep ümit ve müjde verici idi. Onun bu yumuşak tavrı karşısında ona karşı şiddet uygulayan veya saygısızlık edenlere kızmaz, onların hidayeti ve bağışlanması için Allah'a dua ederdi. Onların hak ve hakikatten uzak kalmalarına son derece üzülmüdü.

Öyle ki, Cenab-ı Hak; “Bu söze inanmayanların ardından üzülerək neredeyse kendini mahvedeceksin!”[11] buyurarak, bu kadar üzülmemesi gerektiğini hatırlatır.

Ashabına da aynı yöntemi tavsiye ederdi. Ashabından birini Yemen'e İslâm'ı tebliği etmek için gönderdiği zaman ona şöyle tavsiyede bulundular: “Kolaylaştır, zorlaştırma! Müjdeci ol, halkın nefret ve dağılmasına sebep olan şeylerden kaçın!” [12]

İlme Önem Vermesi

Resulullah (s.a.a), ilim ehline değer verir, bütün ashabını ilim öğrenmeye teşvik ederdi. Bu hususta şu kadarı yeter ki; “İlim öğrenmek, her Müslümana farzdır.”[13] buyurarak ilim öğrenmeyi erkek kadın herkese farz kılmış,

“Beşikten mezara kadar ilim talep edin.” buyurarak da ilmin yaşı olmadığını vurgulamış, “Çine gitmeniz gerekse de ilmi talep ediniz.”[14] buyurarak da Müslümanlara ilmin tek kurtuluş yolu olduğunu belirtmiştir.

İbadeti

Resulullah (s.a.a), gecelerini az bir istirahattan sonra hep ibadetle geçirirdi. Bir gün hanımlarından birisi ona; “Ey Allah'ın Habibi! Sen ki bağışlanmışsın, neden bu kadar ibadet ediyorsun?” deyince cevabında şöyle buyurdular: “Neden Allah'ın şükreden bir kulu olmayayım!”[15]

Başkalarına ibadette orta yollu olmayı tavsiye ederdi. İnzivaya çekilen, ailesini terk ederek ibadetle meşgul olanları eleştirirdi. Ashaptan bazıları böyle yaptıkları için onlara; “Sizin vücudunuzun ve ailenizin üzerinizde hakları vardır; onlarla ilgilenmekle vazifenizi yerine

getiriniz.” Buyurdular.

Cemaatle namaz kıldıklarında yaşlıların, zayıfların durumunu gözeterek çabuk bitirmeye çalışırdı. Tembelliği sevmezdi, ümmetini çalışmaya teşvik ederdi ve; “İbadet yetmiş kısımdır; en iyi ve makbul olanı ise, helâl yoldan kazanç elde etmektir.” buyururdu.

Zühdü

Resulullah (s.a.a), dünyaya karşı hiç ilgi duymazdı. Kalbinde dünya sevgisi diye bir şey yoktu.

Hiz. İmam Ali (a.s) Hiz. Peygamber (s.a.a)'i şöyle anlatıyor: “O, yerde yemek yerdı, köleler gibi otururdu, ayakkabısını kendisi tamir ederdi, elbisesini kendisi yamardı.

Eğersiz merkebe biner, biri daha varsa terkine bindirirdi. Evinin kapısına, üstünde resimler bulunan bir perde asılmıştı. Zevcelerinden birine; “Şunu kaldır; ona baktıkça dünya ziynetlerini hatırlıyorum.” buyurdular. Dünyayı gönlünden çıkarmıştı, onu anmayı hatırlımdan geçirmezdı, dünyayı o kadar gözden çıkarmıştı ki, ne gönöl bağlayacağı güzel bir elbisesi vardı,

ne de üstünde oturacağı beğenilecek bir yaygısı. Gerçekten de yüce Allah, Muhammed'i (Allah'ın salâtı ona ve soyuna olsun) kıyametin bildiricisi, cennetin müjdeleyicisi ve azaptan korkutucu olarak gönderdi. Dünyadan karnı boş olarak çıkıp gitti; ahirete ayıplardan, suçlardan esen olarak vardı.

Kendi namına tek taşı taş üstüne koymadan yolunu tuttu. Rabbinin davetine icabet etti. Allah bize ne de büyük bir lütufta bulunmuştur ki, onu bize örnek olarak göndermiştir. Onun izini izlemekteyiz, yolunda yürümekteyiz.” [16]

İbn-i Abbas şöyle diyor: “Bir gün Ömer, Hiz. Resulullah (s.a.a)'in yanına geldiğinde, onu bir hasır üzerinde uzanmış olarak gördü. Hasır, Peygamber'in mübarek bedeninde izler bırakmıştı.

Ömer; “Ey Allah'ın Peygamberi! Altınıza bir yaygı alsaydınız.” dedi. Bunun üzerine Peygamber ona şöyle buyurdu: “Dünya benim neyime? Benim ile dünyanın misali, sıcak bir günde yolculuk yapan bir biniciye benzer ki, bir saat ağacın gölgesinde dinlenir, sonra da orayı terk edip gider.”

[17]

Yine İbn-i Abbas şöyle diyor: “Hz. Resulullah (s.a.a) vefat ettiğinde zırhı, ailesine yiyecek olarak aldığı otuz sâ (yaklaşık doksan kilo) arpa karşılığında bir Yahudinin yanında rehin idi.” [18]

Tevazusu

Hiz. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Resulullah (s.a.a) bir eve girdiğinde, meclisin girişten en aşağı kısmında otururdu.” [19]

Enes bin Malik şöyle diyor: “Resulullah (s.a.a) hastaların ziyaretine giderdi, cenazeleri teşyi ederdi, kölenin davetini kabul ederdi, merkebe binerdi. Hayber, Benî Kureyza ve Benî Nazir günleri (onlarla savaştığı günler) yularlı bir merkebe binmişti, altında liften bir palan vardı.” [20]

Hiz. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Resulullah (s.a.a) mebus olduğu günden, dünyadan göçene dek bir yere dayanarak yemek yemedi; köleler gibi yemek yedi, onlar gibi otururdu.”

Hadisi nakleden diyor ki: “Ben neden böyle yapıyordu?” dedim. İmam (a.s); “Allah Tealâ'ya tevazu etmek için.” buyurdular. [21]

Ebuzer şöyle diyor: “Peygamber, ashabının arasında otururdu. Bu yüzden yabancı biri geldiğinde onu tanımaz ve; “Hanginiz peygambersiniz?” diye sorardı.

Bunun üzerine biz, Nebiyy-i Ekrem'den yabancı biri geldiğinde onu tanıyabilecek bir yerde oturmasını istedik ve böylece çamurdan yüksek bir oturma yaptık. Hazret onun üzerinde otururdu, biz de onun etrafında otururduk.” [22]

Hiz. İmam Sadık (a.s), Resulullah (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: “Ben ölene kadar beş şeyi benden sonra sünnet olması için terk etmem: Kölelerle yerde yemek yemeyi, semerli merkebe binmeyi, keçiyi elimle sağlamayı, yünlü elbise giymeyi ve çocuklara selâm vermeyi.” [23]

Emanettarlığı

Peygamber'in emanettarlığı dost düşman tarafından kabul edilen en bariz sıfatlarındandı. O, bu yönüyle herkesin güvenini kazanmış ve bu özelliği sebebiyle kendine “Emin” lakabı verilmişti.

Hz. İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: “Emanetleri sahiplerine geri verin. Çünkü Resulullah (s.a.a) iğne ve ipliği bile sahibine geri verirdi.” [24]

Cömertliği

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Hz. Resulullah (s.a.a) insanların en cömerdi, en şecaatlisi, en doğru konuşanı, en vefakârı, en yumuşak huylusu, en uyumlusu idi.

Kim onu ilk gördüğünde heybeti altında kalırdı, ama onunla arkadaşlık edip tanıyınca ona aşık olurdu. Ben onun benzerini ne öncekilerden, ne de sonrakilerden görmedim.” [25]

Abdullah bin Ömer şöyle diyor: “Ben Hz. Resulullah (s.a.a)'den daha cömert, daha yardım sever, daha şecaatli ve daha temiz bir kimseyi görmedim.” [26]

Cabir bin Abdullah şöyle diyor: “Hz. Resulullah (s.a.a), kendisinden bir şey isteyen hiçbir kimseye hayır demedi.” [27]

İbn-i Abbas, Hz. Resulullah (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: “Ben Allah'ın terbiye ettiği kimseyim. Ali de benim terbiyemle terbiye edilmiştir.

Rabbim bana cömertliği ve ihsanı emretmiş, cimrilik ve sertlikten de nehyetmiştir. Allah katında cimrilikten ve kötü huyluluktan daha sevilmeyen bir şey yoktur. Bu ikisi, sirkenin balı bozduğu gibi hayır ameli bozar.” [28]

Sabrı

Emir'ül-Müminin Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Bir Yahudinin Resulullah (s.a.a)'den birkaç dinar alacağı vardı. Peygamber'den o parayı istedi. Resulullah (s.a.a); “Ey Yahudi! Şimdi yanımda sana verecek bir param yoktur.” buyurdu.

Yahudi; “Ey Muhammed! Paramı vermedikçe senden ayrılmayacağım!” dedi. Resulullah (s.a.a) cevaben; “Bu durumda ben de seninle birlikte otururum!” buyurdular.

Resulullah (s.a.a) onunla birlikte oturdu. Öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını da

orada kıldı. Resulullah (s.a.a)'in ashâbı o Yahudiye tehdit etmeye başladılar. Resulullah (s.a.a) onlara bakıp şöyle buyurdu: “Onunla ne işiniz vardır?” Ashap; “Ey Resulullah! Bu Yahudi seni hapsedmiştir!” Resulullah (s.a.a) onların cevabında; “Allah Tealâ beni, bir zimmî veya başka birisine zulmetmek için mebus etmemiştir.” buyurdular.

Gün yükseldiğinde Yahudi şöyle dedi: “Allah'tan başka bir ilâh olmadığına ve Muhammed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna şehadet ediyorum; malımın yarısını Allah yoluna bağışladım.

Allah'a andolsun ki, sana karşı böyle davranmam, sırf senin Tevrat'taki vasfını sende görmem içindi. Ben senin Tevrat'taki vasfını okumuştum. Onda şöyle yazılmıştı:

“Abdullah oğlu Muhammed Mekke'de dünyaya gelecektir, Teybe'ye (Medine'ye) hicret edecektir, sert ve katı kalpli değildir, sövüş etmez ve çirkin söz ağzına almaz.” Ben Allah'tan başka bir ilâhın olmadığına, senin de O'nun elçisi olduğuna şehadet ediyorum. Bu benim malımdır, Allah nerede emretmişse, onu orada harca.” [29]

Şecaati

Hz. Ali (a.s)'dan şöyle buyurduğu nakledilmiştir: “Bedir savaşında biz (sıkıya düştüğümüzde) Resulullah'a sığınuyorduk. O, düşmana hepimizden daha yakındı; o gün o, herkesten daha güçlü idi.” [30]

Oturuşu

Resulullah (s.a.a), genellikle bir şeye dayanmadan iki dizi üzerine oturur, ayağının birini diğerinin üstüne atardı. Asla bağdaş kurarak oturduğu görülmedi. [32]

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Resulullah (s.a.a) oturduğunda genellikle kibleye doğru oturuyordu.”[33]

Bir gün adamın birisi camiye girdi, Resulullah (s.a.a) yalnız oturmuştu. Adam için yer açtı. Adam Resulullah'ın bu hareketini görünce; “Ya Resulullah! Yer geniştir.” dedi. Bunun üzerine,

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdular: “Müslümanın, Müslüman kardeşinin üzerindeki olan bir

hakkı da, onun kendi yanında oturmak istediğini gördüğünde, onun için yer açmasıdır.” [34]

Hz. Resulullah şöyle buyurmuştur: “Biriniz gitmek üzere meclisten ayrıldığında selâm vererek ayrılın. Bir yerde önce oturmuş olup da oradan ayrılan sonra gelip orada oturandan orada oturmaya daha evlâ değildir.” [35]

Devamı gelecek sayıda...

[1]- Kalem Suresi: 4

[2]- Âl-i İmrân Suresi: 159

[3]- Mekarim’ül-Ahlâk, c. 1, s.45

[4]- Bihar’ül-Envar, c.16, s.233

[5]- Bihar’ül-Envar, c.16, s.234

[6]- Bihar’ül-Envar, c.16, s.235

[7]- Bihar’ül-Envar, c.16, s.235

[8]- Bihar’ül-Envar, c.16, s.233

[9]- Bihar’ül-Envar, c.16, s.135

[10]- Bihar’ül-Envar, c.21, s.409

[11]- Kehf Suresi: 6.

[12]- Sahih-i Buharî, c.5, s.204

[13]- Bihar- ül Envar c.1, s.177

[14]- Bihar'ül-Envar, c.1, s.177

[15]- Nur'us-Sekaleyn, c.3, s.367, Bihar'ül-Envar, c.16, s.294

[16]- Nehc'ül-Belâğa, 159. hutbe

[17]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.239

[18]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.239

[19]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.240

[20]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.229

[21]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.242, 261

[22]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.229

[23]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.215

[24]- Mecmuat'ül-Verram, c.1, s.20

[25]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.231

[26]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.231

[27]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.231

[28]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.231

[29]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.216

[30]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.232

[31]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.232

[32]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.241

[33]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.240

[34]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.240

[35]- Bihar'ül-Envar, c.16, s.241

Gönül İncileri

Mehmet ÖZDURMAZ

Kartal Cemevi

Rahman Ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

Yüceliği sınırsız ve bağışlaması bol olan yüce Allah'a yer - gök arasındaki varlıklar sayısınca şükürler olsun ki, âlemleri kuşatan o küllî ilminden bir damlasını bu âciz ve günahkâr kuluna nasip eyleyip, kurumaya yüz tutmuş gönülleri yeşertmeye vesile kılmıştır.

İnsan neslinin övünç, gurur ve şeref abidesi olan âlemlerin rahmet şemsiyesi Hz. Muhammed Mustafa (s.a.a)'ya, ölümsüzlük iksirinin sâkisi ve şifa kapısının lokmanı Aliyyü'l-Mürteza (a.s)'a ve nur üstüne nur olan masum imamlara sonsuz salât ü selâmlar olsun.

Yüce Allah'ın lütuf ve ihsanına şükretmekten âciz kalan bu günahkâr kul, dergâh-ı ilâhîden nasiplendiği bir damla kevseri, siz gönül dostlarıyla paylaşmayı diledi ve gönül incilerini sarraf olanların belleklerine teslim etti.

Muamma ile dolu olan o inciler bizi bizimle tanıştıracak ve her şeyden önce can düşmanımız

olan nefsimizin çirkeflerini gözler önüne serecektir.

İlk tanımamız gereken kapı nefis kapısıdır. Çünkü, o kapı insanı insanlığından eder ve bütün âzâ-i vücudunu kangrene çevirir.

Bir Hak dostu, mürşidinden aldığı ilk dersi şöyle dile getirir:

İptida nefsimden okuttu beni

Nutkuyla diriltti bu ölmüş teni.

Yani nefis kapısının tehlike boyutunu bilmediğin ve onu eğitmediğin müddetçe ölü sayılırsın. Ölü olanlarsa sağdırlar; hakkı işitmezler. Ködürler; hakkı görmezler. Şuursuzdurlar; hakkı idrak etmezler. Ve dilsizdirler; hakkı zikretmezler.

İslâm hukuktur ve ahlâktır. Hukuk ve ahlâk ise dinin tamlığını ortaya koyan iç ve dış bütünlüğüdür, yani biri kabuk ve biri de özdür. Özü olmayan kabuğun bir şey ifade etmediği gibi, kabuğu olmayan özün de bir anlamı yoktur ve manasız olur.

Ey gönül dostları, hepimizin yolculuğu aynı şehirdeki aynı evin adresinedir. Ama bu yolculuğu yapanların o adrese daha çabuk varmaları, tamamıyla yolcuların sermayelerine bağlıdır. Bu öyle bir sermayedir ki, ne borç alınır, ne de verilir...

Nasıl ki bir maraton yarışmasında her şey koşucunun gücüne ve temposuna bağlı, ve kimse onun yerine koşamıyorsa, bu yolculuk da öyle bir yolculuktur. Ama kimi o hedefe kağıt arabasıyla gider, kimi otomobille ve kimi de uçakla... Kazançlı olanı siz seçin.

Ey Ehl-i Beyt muhipleri! Allah (c.c), aşkla kendisine yönelmeye müsait hâle gelmiş ve ilimle kendisini müşahade etmiş bedenlerde tecelli eder. Gönül toprağını işler hâle getirmeyenlerde Hak tecelli etmez.

O'nun rahmetinden mahrum olan toprağın kuruması, bağrında beslenenleri de ölüme mahkûm eder. Beden bir tüm aynasıdır. Ama bedenın cismanî ve ruhanî kesretlerini birlik dairesine çekmediğiniz müddetçe aynadaki "bir"i görmeniz mümkün değildir.

Yani bütün âzâ-i vücudunu Rahman'ın emirlerine boyun eğdirmedeğin müddetçe, O'na ulaşman tasavvurdan ibarettir. O yüce yaratıcı anlamak ve O'na ulaşmak emre itaatle mümkündür.

Yunus, Tapduk Emre'nin kapısından kırk yıl gönül kıvılcımını tutuşturmak için odun taşıdı ve neticede murada nail oldu. Yunus'u Tapduk'a götüren, Hakk'ın emri idi. Emre tapılmadan Yunus olunmaz. Yunus, bu emre taptıktan sonra can gözü açıldı ve şu dizeler dilinden döküldü:

Yunus Hakk'a bilişeli, can u gönül virişeli

Şol Taptuğ'a irişeli, gözlerimi açar oldum.

Zahirde mürşit her ne kadar Taptuk ise, hakikatte tapılan emirdir. Yani, mana emrin içinde gizlidir. Bir hayvan alim olamayacağı gibi, ilimsiz bir kimsenin de mürşit olması düşünülemez.

Çünkü ilim küllî aklın ürünüdür; cüz'î akıl ise onu idrak etmekle aydınlığa çıkar.

Hakkı tam anlamıyla anlayan vesiledir. Maide suresinin 35. ayetinde vesile olayı şöyle zikredilmektedir: "Ey iman edenler, Allah'tan korkun ve O'na yaklaştırmaya vesile arayın. O'nun yolunda savaşın ki kurtuluşa eresiniz.

" Ayette bahsedilen Allah'a yaklaşma aracı olan vesile, zikir (Kur'an) ve zikri her hâliyle idrak eden ve idrak ettiğine amel eden zikir ehilleridir. Yani ibadetsiz temiz bir ahlâkla belki Allah'a ulaşabilirsiniz, ama ibadet amacının ahlâkı elde etmek olduğunun idrakinden uzaklaşıp yüzeysel boş bir tekrarlamayla Allah'a ulaşamazsınız.

Çünkü ibadet varlığın gayesini idrak etmektir. Kişinin kendisini tanıması için, ikinci doğumu gerçekleştirmesi gerek. Bu doğum mana doğumudur, bu manadan doğmak için nefsin sivrilerini törpülemen gerek, kudurmuş nefis dalgalarının önünü bend etmek ve o gemsiz ata benzeyen vahşî yaratığı evcilleştirmen gerek.

Ölüm nefis içindir, nur için değil. Bu dünya maddeden meydana geldiğine göre kendisine ait olanı mutlaka alacaktır. Ama ona ait olmayan nur aslına rücu edecektir. Bitkisel ve hayvansal gıdalarla yaşamını sürdüren insan, aklını geliştirmezse, yani kendi aklına özgür düşünme hakkını vermeden bütün ömrü boyunca başkalarının aklının doğrusuyla yaşamını noktalarsa, konuşan hayvan sınıfından olur.

Eğer akıl, dini kendi iradesiyle tanımlayamıyor veya anlayamıyorsa, bireysel sorumluluğunu yitirmiş özörlöler sınıfına girer. Çünkü, Kur'an; "Herkes kendi kazandığından sorumludur."

(Müddessir suresi, 38. ayet) ifadesiyle bireysel sorumluluğı insanın özöür iradesine bırakmıştır.

Yani kendi tarlasının ürününden nasiplenme özöürlüğü insana verilmiştir. Din anlamdır ve anlam olan yaşanılıyorsa din anlaşılmıştır. Halife Harun er-Reşid'in papağıanı Yasin suresini baştan 'mubin'e kadar ezbere söylermiş, Kur'an'ı veya dinin bütün hükümlerini ezbere bilmek insanı kemalât mertebesine yükseltmez, ezberlenenlere amel edinilirse o aşamaya ulaşır.

Hakikat ışığı gönülden zuhur eder, ama o gönölde Hakk'a dair bir kıvılcım kalmamışsa, o kişı göz nurunu kaybetmiş âmâya benzer. Attığı her adım onu bir meçhule doğru götürür ve her yürüyüşü uçurum korkularıyla süslüdür.

Ey gerçeğe gönöl verenler! Zamanında nefsiyle gerektiğı gibi dövüşmesini bilmeyenlere, şimdi her şeyini yitirmiş iflâs etmiş âciz ve zavallılar gibi ağlamak yaraşır.

Yükünden kurtulan özöürdür! Ruhunu, nefsin esirliğinden kurtarmayanlar, özöürlüğünü bir tutam ot için boyunduruğun altına mahkûm eden öküze benzerler.

Ruhunun özöürlüğü uğruna çaba harcamayanlar, ömürlerinin sonuna kadar efendisinin arabasını çeken ve efendisinin hizmetinde bulunan beygirlere benzerler.

Kur'an-ı Kerim'de Beled suresinin 10, 11, 12 ve 13'üncü ayetleri bu kölelik ve kurtulma özöürlüğünü şöyle ifade eder:

10- "Ve hedeynahü'n-necdeyn" Mealen: "Kılavuzladık onu iki tepeye." Yani: İnsan iki tepe denilen hayır ve şer, hidayet ve delâlet, hak ve batıl üzerine kılavuzlanmış ve kendisine verilen akılla bilgilendirilmiştir. Bu bilgilerden ve kendisine yol gösteren kılavuzlardan istifade ederek hak ve batılı birbirinden ayırmalıdır. Ayette geçen "necdeyn" iki yüksek mekân, iki mürtefi tarik demektir.

11- "Felakteheme'l-akabe" "(fakat o mağrur şahıs) o sarp yokuşa atılmadı." Yani: Zahiren müşkül görünen nefsiyle mücadele vazifesini ifa edemedi; kendisine gösterilen meşru yolu takip edemedi, hakkında mahz-ı hayır olan bir fedakârlıkta bulunamadı.

12- “Ve ma edrâke me’l-akabe.” “(Ey dünyanın iğreti hayatına mağrur olan zavallı!) O sarp yokuş nedir bilir misin?”

13- “Fekkü rekabe.” “Özgürlüğü zincirlenenin bağıını çözmektir o.”

Ayetlerdeki konunun genel anlamı insanın yaratılış sebebidir. Yani: İnsan yaratılınca yaşamı boyunca birbirinin zıddı olan iki varlıktan meydana getirilmiştir ki, ayette de “Onu iki tepeye kılavuzladık” ifadesi bunu izah etmektedir.

Bu iki zıt varlığın bedendeki görevi birbirlerine üstünlük sağlamaktır. Bu mücadelenin gerekçesi ise imtihandır. Fakat 11. ayetteki “o sarp yokuşa atılmadı” ifadesi ise;

küfre sapanlar, servetinin çokluğuna aldananlar, kibir ve gururunun zulmünden kurtulmayanların o yokuşa atılmadıklarını, yani nefse göğüs germedikleri ve özgürlüklerini yitirdiklerini beyan eder.

12’nci ayetteki “O sarp yokuşun ne olduğunu bilir misin?” sorusu ise 13. ayette cevaplanmıştır. Ayetlerin yorumundan iki mana ortaya çıkmaktadır. Zahirî manada bir savaş esirini himayesinde bulunduranların, köle ve cariyeleri olanların mutlaka onları azat etmeleri gerektiğini ve bunun en büyük sevap olduğunu beyan eder.

İkinci manası ise, batınîdir ki bu tamamıyla insanın iç dünyası ve bedensel eylemleriyle ilgilidir. “Kılavuzladı onu iki tepeye” ifadesi, insanın hayrı da, şerri de yapabilecek bir bedenden oluşturulduğunu,

aklıyla da hakkı batıldan seçebilecek bir yapıya sahip olduğunu ve kötülüğü emreden, onu şehvete yönelten nefsin boyunduruğunun altına girebileceğini, böylelikle özgürlüğünü yitireceğini,

çoğunun bu özgürlüğünü kazanmak için nefisleriyle yeterince mücadele etmediklerini beyan ediyor. Ayetteki ifadeler belli bir zamana ait değil. Gelecek zamanların tümüne hitap ediyor.

Bu beyyineye göre insan olmak bir anlamda özgürlüğün önüne dikilen engellerin kaldırılmasında faal olmaktır. İnsan bir şeyi yapabilir, ama özgürlük uğruna çaba harcayan bir varlık olmadıkça,

gerçek insan olamaz.

Ey Ehl-i Beyt muhipleri! Pişmeyen çiğdir, çiğ yiyecekler hayvanlara mahsustur. Aklen, ilmen ve ahlâken çiğ olanlar nefislerine yenik düşmüş, natık hayvan mertebesine inmişlerdir. Bir âşığın buyurduğu gibi:

“Kırk yıl kazanlarda piştim; hâlâ çiğsin, can dediler.”

Hamlıktan yanışa geçmek ve yanışın içerisinde pişmek... Varlıktaki genel oluş sırrıyla büyük ruhlardaki özel eriş sırrını aynı anda ifade eden ölümsüz sözlerden biridir bu... Hamlıktan pişmişliğe,

tohumdan filize, filizden çiçek ve meyveye, kaba kütleden yontulmuşluğa geçiş yollarını kat etmenin her an yeni bir menzile ulaşma aşk ve iradesinin sergilenişidir.

Bu hâlden hâle, merhaleden merhaleye geçiş, diğer varlıkların aksine, insanda “kendini fark eden değişme” olarak yürür. İnsandaki şuurlu yol alışın göstergesi ıstıraptır. Bu yüzden tasavvuf ehli, insandaki oluşu “yanmak” diye niteliyor. Taş toprak da yanar; ama onların yanışı ıstırap değildir; onların “ben”i yoktur.

Yanışsız bir oluş insana göre değil ve yanışsız bir eriş büyük ruha göre değil. Büyük ruhtaki eriş mirasyedicilik, vurgunculuk, dilencilik, duygu sömürücülüğü ve beleşçilik kabul etmiyor.

Yanışsız ulaşılan zevkler aşk olmuyor. Yanışsız elde edilen kadın sevgili olamıyor, sadece “kadın” oluyor. Aşk, vuslatı hep dağın arkasında tutar ki, aşık biraz daha özlem duyarak yanabilsin. Çünkü o yanış, aşkın eriş menzilini yüceltmektedir. Arzuladığınızı kollarınıza teslim eden aşk değil, et ve kan hoşnutluğudur.

Doğa,Tarih,Teknik ve İnsan

Hasan ÇELİK

Dini ve tasavvufu, yeniden ve daha geniş anlamlarıyla gündeme getirip modern çağın sağladığı

imkânlarla derinlemesine inceleyip anlamazsak, insanımızı mekanikleştirmiş ve kuru bir maddeci, bir başka deyişle masalcı olarak, finans kapitalizminin ve teknolojinin kulu, kölesi yaparız.

İrfan; Allah'ı ve O'nun yaratmış olduğu varlıkları, kendini, toplumu, doğayı ve gökyüzünü tanıyıp tanımlama ilmidir. Çünkü kişi, toplum, doğa ve gökyüzünden oluşan sonsuz evren, Allah'ın bir yansımasıdır.

Allah'ın yansıması olan sonsuz evrenin içindekileri tanıma ve tanımlama ilmi ile basiret üzere Allah'a yakınlaşmaktansa, onun zıtlık yasasının yaratıcılığı sonucunda ortaya çıkmış olan maddî veya manevî varlıktan herhangi birini, bir ilâhî delil ve kanıt olmadan putperest anlayışı ile kutsayıp yücelterek, dokunulamaz, eleştirilemez,

değiştirilemez kılarak, bunlara törenler, merasimler düzenleyerek Allah'a şirk koşturmak, çoğunluğun kolayına ve işine geliyor. Allah yaratmış işte deyip, şekle sokulmuş ibadet ve inanç biçimlerini de din sayarak, ne Allah'a yakın, ne de Allah dininden oluruz. Olsak olsak bu çağın putperestleri oluruz.

Kişi ve toplumdan yansıyan maneviyat, (yani kişide görünen kişilik ve toplumda görünen vahiy ötesi yasalar, gelenek ve görenekler,) kişi, toplum, doğa ve gökyüzündekilerin etkileşimleri sonucunda ortaya çıkmış olan manevî üretimin ürünleridirler. TARİH.

Kişi ve toplumdan yansıyan maddiyat, (yani kişide ve toplumda görünen aletler ve malzemeler,) gene kişi, toplum, doğa ve gökyüzündekilerin etkileşimleri sonucunda ortaya çıkmış olan maddî üretimin ürünleridirler. TEKNİK.

Kişi ve toplum tarihi ile tekniğin ham maddesi, yani bunların atası tabiattır. DOĞA.

Doğanın tarihî akışı ve tekniğin etkisi ile, hayvan düzeyindeki insandan, sosyal canlı düzeyine sıçramış olan da, İNSAN'DIR.

Doğa, Tarihî akış, Teknik ve İnsan, bir toplumun ana itici güçleridirler. Kısaca şöyle de diyebiliriz: DOĞA, TARİH, TEKNİK, İNSAN.

Kişi, toplum, tabiat ve gökyüzündekilerin de içinde yer almış olduğu sonsuz evrenin kendisi Allah'ın bir yansıması ve Allah'tan olduğuna göre; kişi, toplum, tabiat ve gökyüzündekilerin etkileşimi ile ortaya çıkmış olan kişi ve toplumdan yansıyan, görünen her türlü maddî ve manevî üretimin kendisi de, bu üretim sonucunda ortaya çıkan yeni ürünler de, doğal olarak Allah'ın bir yansıması ve O'ndandırılar. Kişideki ruh ve beden, toplumdaki tarih ve teknik, doğadaki enerji ve madde bütünlüğü ve iç içeliği ne ise, sonsuz evrende görünen bu dünya ve görünmeyen öteki dünya, gerçekte iç içe olan bir bütünlüktedir. Ve sürekli içinde bir şeyleri diriltip öldüren bir canlı organizma gibidir.

Her şey sonunda O'na döner. Dirilten de, öldüren de, yöneten de, yönlendiren de, mükâfatlandırıp cezalandıran da O'dur. Kim, zerre kadar kötülük yaparsa onun huzursuzluğunu, kim de zerre kadar iyilik yaparsa onun huzurunu, hem görünen bu dünyada, hem de görünmeyen öteki dünyada yaşar. İşte Allah bu kadar adaletli ve eşitlikçidir.

Allah'ın dini yalnızca Kur'an'dan yansımaz. Görünen ve görünmeyen yüzü olan sonsuz evrenin tamamından yansır. Kişi, toplum, tabiat ve gökyüzündekilerin etkileşimleri sonucunda ortaya çıkmış olup da kişi ile toplum içerisinde yansıyan tüm maddî ve manevî üretimin ürünleri de, Allah'ın bu yansıma yaratıcılığının bir sonucu olarak ortaya çıkmış olan soyut (GÖRÜNMEYEN) ve somut (GÖRÜNEN) varlıklarıdırılar.

BUNU BİRAZ AÇALIM

Sonsuz evrenin kendisi Allah'ın bir yansıması olup O'ndan olduğuna göre ve tüm varlar da bu yansıma eyleminin yaratıcılığı ile varolduklarına göre, Peygamber, Kitap ve Din de Allah'tandır ve O'nu yansıtan, O'na bağlı olan birer parçalardırılar.

Eğer bunları, Allah'ın kutsaması ötesinde kutsayıp, yüceltir ve dine atfedilen her ilkeyi dokunulmaz, eleştirilmez, değiştirilmez kılar ve bunlara tabi olduğumuzu öne sürer ve bu doğrultuda bir yaklaşım ve ayrımcılık içerisine girer isek,

Allah'a eş koşan şirkçilerden ve iki yüzlü münafıklardan oluruz. Oysa yalnızca O'na ve O'nun dinine -ki aynı zamanda evrenin dini ve hareket yasalarıdır- tabi olmalı ve uymalıyız.

Demek ki, Allah'ın yaratmış olduğu varlardan herhangi birini veya birilerini, Allah'ın kutsaması ve yüceltmesi ötesinde, ilâhî bir burhan ve kanıt olmadan kutsallaştırır,

yüceltir, dokunulmaz, eleştirilmez, değiştirilmez kılar ve bunlara uyulması gerektiğini öne sürer ve bu durumu da bizi Allah'a yakınlaştırmamanın aracı ve mazeretleri olarak görür, gösterirsek, çağımızın putperestleri oluruz. Yani bu yaklaşım, küfürdür, şıktır, münafıklıktır, kâfirliktir, BATIL yoldur. Zaten putperestler de aynen böyle yaparlarmış.

HAK KİŞİLİK

gerçeği arayış istemi ile, Allah'ın yaratmış olduğu varları tanıyıp, tanımlayarak, Allah'a yakınlaşmak, O'nun dinine uymak, bu yolla toplum ve tabiat içerisinde, maddî ve manevî istemlerini tatmin ederken, başta kendine, başkalarına, toplum, ve tabiata da madden veya manen zarar vermeden bir yaşam sürebilmektir.

Buna paralel olarak, geçmiş tarihi olayları öğrenip, bunları araştırarak, eleştirerek, tartışarak, deneme - yanılma yöntemleri ile dersler çıkararak, anlayış, hoşgörü ve akıl ile sorunları çözen, zamanın maddî ve manevî koşullandırmalarına uyan, yenilikçi, yardımcı, yol gösterici ve üretken olan, öze bağlı özgürlükçü, adaletçi ve birleyicidir. Allah'tan başka hiçbir maddî veya manevî vara, aracılık misyonu da olsa tapmaz, Allah'ın kutsayıp yüceltmesi ötesinde, kimseyi kutsamaz, yüceltmez, onun kulu esiri olmaz.

BATIL KİŞİLİK

Allah'ın kutsaması dışında ata toplum biçimlerini kutsayıp yücelterek, onları dokunulmaz, eleştirilmez, değiştirilmez kılarak, onları yalnızca taklit ve tekrar ederek bir yaşam sürmeye çalışan, onları şekli ibadetler ve merasimlerle var kılmaya çalışan, toplum ve tabiat içerisinde, maddî ve manevî istemlerini tatmin ederken,

kendine, başkalarına, topluma ve tabiata zarar veren, bağnazlığı, yobazlığı ve tutuculuğu ile sorunlara sorun katan, zamanın maddî ve manevî koşullandırmalarına uymayan, gerici, tüketici, ayrımcı, yasakçı, sömürücü olup, kin, nefret, kıskançlık ve düşmanlık gibi duyguları yüksek olur.

Birilerinin efendileşmesi, birilerinin köle olma istemindendir. Şu apaçık bir gerçekliktir ki, daha Hz. Muhammed'in ölümünün hemen arkasından maddî ve manevî çıkar için, onun soyuna yapılmış olan zulüm ve katliamlar,

onun fikirlerinin çarpıtılması ile birlikte -ki istisnalar kaideyi bozmaz- olmuştur. İslâm toplumu o gün bugündür, gün geçtikçe Allah'tan uzaklaşarak O'nun dininden çıkmıştır.

İslâm toplumunun geri kalmışlığını, başkalarının icat etmiş olduklarını tüketerek bir yaşam sürüyor olmalarını kâfir ve gavur dedikleri milletlerden adalet, iş ve aş dilenmelerini, Allah'tan başka Allah'ın yaratmış olduğu birçok maddî ve manevî varları, ilâhî burhan ve kanıt olmadan kutsamalarını, onlara tapınmalarını, onları yüceltmelerini, törenler şekli ibadetler,

merasimler ile tatmin olmalarını, terör, düşmanlık, acı, yokluk, baskı, kin, nefret, ayrımcılık içerisinde olmalarını başka neyle izah edebiliriz ki? Allah kendine yakın olanları ve dinine uyanları hiç bu hâle sokar mı? Bu durum, İslâm toplumunun kendi elleri ile işlemiş oldukları şirke karşılık, Allah'ın vermiş olduğu takdirî bir cezadır.

Maddî ve manevî yücelim, para ve rahat yaşam, güç ve mülkiyet, ve egemenlik için, bu ülkede parti kurup lider olmak veya bundan pay kapmak için dinin, imanın, Peygamberin, Kitabın çıktığı Arabistan Mekke'sine gitmeyip de Siyonist egemenli, şeytanın ülkesi dedikleri beyaz saraylı (gerçek kibleleri orası olsa gerek) ABD'ye veya gavur dedikleri Avrupa ülkelerine giden,

tapınılan, kutsanan, dokunulmaz, eleştirilmez kılınan kimselere ve bunların destekçilerine ne demeli, bunları başka nasıl izah etmeli? Allah'ın adaleti işte böyle tecelli ediyor!

Kendilerine ve dosta - düşmana karşı açıktan açığa rezil rüsva ederek, nasıl iki yüzlü ve şirk içerisinde olduklarını, kendi elleri ve dilleri ile işlediklerini apaçık ortaya koymaktadır.

Yalnızca ata toplum yaşam biçimlerini taklit ve tekrar ederek insan insanlaşıyor olsaydı, atalarını binlerce yıldır profesyonel denebilecek düzeyde taklit ve tekrar ederek yaşamlarını sürdürü gelen hayvan sürüleri sürülükten çıkıp toplum olurlardı. Onun için, taklit ve tekrardan ziyade olanlardan dersler çıkarıp, bu güne göre yeni toplumsal düzenlemeler geliştirmeliyiz.

Tüm peygamberlerin yaptığı gibi, yozlaşmış, çürümüş, gericileşmiş, saltanatın, zulmün ve

sömürünün birer aracı hâline dönüştürülmüş, üretkenlikten uzak, insanların birer meşguliyeti hâline düşmüş, ata toplum biçimini çıkarmak lâzım.

Zamanın maddî ve manevî koşullandırmalarını tekrardan HAK yoluna sokmak lâzım. Yani kısacası, kişinin, toplumun ve tabiatın bu günkü hâllerini göz önünde bulundurarak kişi ve toplum olarak, ekonomik ve sosyal yapımızı yeniden düzenlemeliyiz.

Hz.Ali İçin Ne Dediler?

Serkan ÖZTÜRK

“İnsanlar arasında Ali, mahsus (duyu organlarıyla hissedilir) gerçekler arasındaki makul (akılla idrak edilen) gerçek gibidir.”

Ünlü İslâm Filozofu ve Tabibi

İbn-i Sina

“Ali (a.s) herkesten bilgindi. Güçlü bir ön sezisi vardı. Sürekli Resulullah (s.a.a) ile birlikteydi. Herkesten fazla iyilik sahibiydi. Peygamber’den sonra insanların en takvalısı,

en çok ibadet edeni ve en bilgisi idi. İmanı herkesten önce, sözü herkesten fasih, görüşü herkesten sağlamdı. Allah’ın Kitabı’nı koruma ve hükümlerini icra etme hususunda herkesten daha dikkatli idi.

Ona dost ve yardımcı olmak farzdır. O rütbe açısından önceki peygamberlerle eşittir. O, bilginlerin ilmini kendisine dayandırdığı coşkun bir kaynaktır.”

Meşhur İslâm Filozofu ve Büyük Matematikçi

Hace Nasîruddin Tusî

“Ben Nehc’ül-Belâga’yı sadece Hz. Ali’nin söz ve belâgattaki makamını göstermek için bir araya topladım. Hz. Ali sayısız üstünlüklere ve iyiliklere sahiptir. Onların tümü de kemal derecesine

ulaşmıştır. Kendilerinden hikmetli sözler nakledilen önceki büyük insanların hepsinden bu konuda öne geçmiştir.”

Hicrî 4. asrın büyük alimlerinden, Hz. Ali’nin sözlerini Nehc’ül-Belâga’da bir araya toplayan, Kur’an hafızı ve müfessiri

Şerif Razî

“İnsanlardan müstağni oluşu ve herkesin ona muhtaç olması, onun herkesin imamı olduğunun en açık delilidir.”

Büyük nahiv bilgini, aruz ilminin kurucusu ve meşhur lügat yazarı

Halil b. Ahmed Ferahidî

“O öyle bir yiğitti ki, Hıristiyanların Mesih hakkında söyledikleri dışında yüce makamı hakkında istediğini söyleyebilirsin. Hz. Ali, Peygamber’in Gadir-i Hum günü Allah’ın emriyle kendisini insanlara önder tayin ettiği

ve bunu açıkça ilân ettiği kimsedir. O, yaratıkların en değerlisi ve insanların en yücesiydi. Soy açısından Kureyş’in eteğinde büyüyen en temiz çocuktı. O, Nuh gemisinin sırrı, kelimullah olan Musa’nın ateş ışığı ve Süleyman’ın saltanatının gizemi idi.”

Meşhur İslâm dahisi ve bilgini

Şeyh Bahauddin Amilî

“Ali’nin sevgisi ateşten koruyucudur.

Ali insanların ve cinlerin imamıdır.

Gerçekten de Mustafa’nın vasisidir.

Cennet ve cehennemi bölüştürendir.”

Şafî Mezhebinin kurucusu

Muhammed İdris Şafî

“Ali b. Ebî Talib için var olan ve nakledilen onca faziletler, Resulullah’ın ashabından hiç kimse hakkında nakledilmemiştir.”

Hanbelî Mezhebinin imamı

Ahmed b. Hanbel Şeybanî

“Ben, düşmanlarının kin ve haset yüzünden faziletlerini inkâr ettiği, dostlarının korkudan faziletlerini gizlediği kimse hakkında ne diyeyim? Buna rağmen faziletleri doğu ve batıyı kaplamış her yere yayılmıştır.”

Meşhur edip ve bilgin, el-Keşşaf adlı tefsirin ve Esas’ul-Belâga adlı eserin yazarı

Zemahşerî

“Yüce âlem ve melekut iklimi, senin mukaddes bedenine mezar olan temiz topraklardır. Eğer sonradan var olma eserleri vücudunda aşikâr olmasaydı, senin bedenlere ruh veren ve canlıların canını alan kimse olduğunu söyledim.

Eğer doğal ölüm etkenleri vücudunda etkili olmasaydı, herkese rızık verenin sen olduğunu söyledim. Az veya çok istediğini bağışlayan sensin.

Ben şunu anladım ki; din bayrağını göklerde dalgalandırmak ve yeryüzüne adaleti hâkim kılmak için oğlun Mehdi gelmelidir ve ben, yeryüzünde mutlak adaletin hâkim olacağı günü arzuluyorum.”

Nehc’ül-Belâga’yı şerh eden, tarihçilerin filozofu

İbn-i Ebî’l-Hadid Mutezilî

“Her kim dinde Ali b. Ebî Talib’i önder kabul ederse, şüphesiz kurtuluşa erer. Zira Peygamber;
“Allah’ım, Ali nerede olursa, hakkı onun etrafında döndür.” buyurmuştur.”

Meşhur bilgin, Mefatîh’ul-Gayb adlı tefsirin yazarı

Fahr-i Razî

“Nehc’ül-Belâga’nın bazı cümlelerini dikkatle okuduğumda, gözümde canlanan sahneler belâgat ve söz gücünün zaferi için canlı birer şahit gibiydiler. Kalpler, hakikatler deliliyle karışınca ve söz orduları güçlenip sağlamlaşınca,

öylesine bir batılı bozguna uğratıp hakka yardım etmek için ayağa kalkmaktadır ki, her türlü şek ve batılı yok etmektedir. Bu zafer bayrağını dalgalandıran savaş meydanlarının kahramanı ise, Müminlerin Emiri Ali b. Ebî Talib idi.

Ben, bu kitabı incelerken, bir bölümden başka bir bölüme geçerken âdeta söz perdelerinin değiştiğini, öğüt ve hikmet dersanelerinin başkalaştığını hissediyordum. Bazen de kendimi, manaların yüce ruhunun nurlu ifade süsüyle bayındır kıldığı bir âlemde buluyordum.

Bu yüce anlamlar, kendilerine kurtuluş ilham etmek ve kendilerini yüce hedeflerine ulaştırmak için temiz ruhlarda ve aydın kalplerde ifade bulmaktadır.

Onları hatalardan uzaklaştırmakta fazilet ve kemalin güçlü kavşağına sevk etmektedir. Bazen de, cisimlerle hiçbir benzerliği olmayan nuranî bir aklın uluhiyet âleminde koptuğunu,

insanî ruhla birleştiğini, onu tabiat perdeleri arasından çekip çıkardığını, yüce melekut âleminin zirvesine ulaştırdığını ve yaratılışın nurlu ışığının şühud makamına yücelttiğini hissediyordum.”

Mısır fikir hareketinin öncülerinden meşhur bilgin

Şeyh Muhammed Abduh

“Ali (a.s)’ın vücudunda diğer halifelerde olmayan birtakım sıfatlar bir araya gelmiştir. Yüce bir bilgisi, büyük bir cesareti ve parlak bir fesahati vardı. Bu sıfatları ahlâkî güzellikler ve zatî

erdemleriyle iç içeydi. Bunların tümü kâmil insanlar dışında hiç kimsede bir araya gelemez.”

“Yine Ali (a.s)’ın dünyadan yüz çeviren, Peygamber’in Ensar’ından geri kalmayan ve Ali’yi bedenlerine hayat veren tatlı canlarından daha çok seven birçok dostları vardı.”

Yirminci Yüzyıl Dairet’ul-Mearifi’nin yazarı

ünlü Mısırlı bilgin Muhammed Ferid Vecdî

“İnsan ruhunun her bir köşesi, Ali b. Ebî Talib’in hayatıyla sürekli bir ilişki hâlinindedir. Zira bütün büyük ve kahraman insanların hayatları arasında,

insanlık âlemini her yerde açık bir ifadeyle muhatap karar kılan ve insan ruhunda tarih boyunca mümkün olan tüm güçlü muhabbetleri, düşünceleri ve ibret tablolarını canlandıran yegane hayat tarzı, onun tarih sayfalarında yazılıdır.”

“Ali b. Ebî Talib’in hayatı ateşli duygular ve endişeli hislerle dolu, aynı zamanda sevgi ve saygıya yönelen bir hayattır. O, hem şehit ve hem de şehitlerin babasıdır.

Ali ve evlâtlarının tarihini, şahadet ve zafer meydanlarının uzun silsilesi teşkil etmektedir ve hakkı arayanlar için birbiri ardınca tecelli etmektedir.

Bazen yüzünde yaşlılık vakarı okunan ve korkusuz kılıçlarıyla celâllenen bir yaşlının yüzünde ve bazen de, zamanın kendilerine acele davrandığı ve henüz gençlik baharındayken hayattan alıp kopardığı gençlerin çehresinde tecelli etmiştir.

Öyle ki, azık ve sudan mahrum kalmışlar, susuz dudaklarıyla ölüm çeşmesine koşmuşlardır. Şahadetlerinin ateşinden tabiat âlemi kan rengine bürünmüştür.”

Ünlü Mısırlı yazar Abbas Mahmud Akkad

“Ben sürekli ahlâk, ilâhî ihsanlar ve insanın şahsiyetini oluşturan etkenleri insanî azameti tanıma ölçüsü olarak almışımdır. Bu yüzden Muhammed (s.a.a)’den sonra Peygamber’in evlâtlarının

olan Ali b. Ebî Talib dışında hiç kimseyi onun yerine geçecek liyakat ve ehliyetle görmedim. Ben bu konuşmamda Şia'yı savunmak istemiyorum. Bu tarihin de tanıklık ettiği apaçık bir gerçektir.

İmam Ali (a.s) kıyamete kadar artık annelerin bir benzerini doğuramayacağı bir şahsiyettir. Hidayet taliplerine her sözünde nur saçacak yegane kimse Ali (a.s)'dır. Evet o, beşeriyet kalıbına dökülen kemal abidesidir."

İskenderiye Üniversite hocası meşhur Mısırlı yazar ve dokuz ciltlik İmam Ali b. Ebî Talib adlı eserin yazarı

Abdulfettah Abdulkmaksud

"Tarih boyunca iki şehidin, Ali ve çocuklarının kanından iki şahit baki kalmıştır: Göğsü karanlık gecelerinin sonunda doğuyu yaran fecir ile batının ufuklarını kana boyayan kırmızı şafak..."

"Bu iki kan sürekli tarihin gömleğinde baki kalacaktır. Mahşerde Allah'ın huzuruna varıp mazlumiyet elini uzatana kadar da varolacaktır."

Meşhur Arap şairi ve filozofu

Ebu'l-Ala Muarra

"Peygamber'in damadı, halifesi ve amcasının oğlu Ali değil miydi? Takva, adalet ve ilim abidesi Ali değil miydi? Yiğitlik ve gayretiyle İslâm ve Müslümanlara izzet veren ihlâslı ve gayur kimse Ali değil miydi?"

Birçok eseri bulunan Mısırlı tarihçi, yazar ve el-Hilâl dergisinin müdürü

Corci Zeydan

Volter, "Milletlerin Âdet ve Geleneği" hakkındaki risalesinde Ali (a.s)'ın hilâfetini mesnetli kabul etmiş, İslâm Peygamberinin bunu vasiyet ettiğine inanmış ve hatta kâğıt kalem isteyerek Ali

(a.s)’ı yazılı olarak hilâfet makamına tayin etmek istediğini söylemiştir.

Volter, bu vasiyetin yazılmamasından dolayı üzülmekte ve şöyle demektedir: “Peygamber’in son iradesi uygulamaya geçmedi. Zira o Ali’yi kendi yerine halife tayin etmişti. Ama buna rağmen vefatından sonra da bir grup Ebu Bekir’i halife seçtiler.”

18.yüzyıl Fransız yazar ve filozof

Volter

“Ama Ali’ye gelince; onu sadece sevebilir ve aşık olabiliriz. Zira o, değerli bir yiğit ve nefsi yüce bir insandı. Vicdanının kaynağından sevgi ve iyilik seli akmaktaydı. Kalbinden güçlülük ve yiğitlik alevleri yükselmekteydi.” “Aslanlardan daha cesurdu ama, bu cesareti merhamet, kalp yumuşaklığı ve sevgiyle karışlıktı.”

“Kûfe’de kallesçe öldürülmesine sebep olan tek şey şiddetli adaletiydi. O, herkesi kendisi gibi adil biliyordu. Katili hakkında konuşulunca da bizzat şöyle demişti: ‘Eğer hayatta kalırsam,

kendim bilirim. Ama eğer ölürsem, iş size kalmıştır. İsterseniz kısas edersiniz; ama onun darbesine karşılık sadece bir darbe vurun. İsterseniz de affedersiniz; bu takvaya daha yakındır.”

Meşhur İngiliz yazar ve filozof

Thomas Karlayl

“Ali pazarlarda yürür, insanları takvaya davet ederdi. İnsanlara ahireti hatırlatır, pazar ehlinin alışverişini kontrol ederdi. O, kendisine gurur veren her şeyden sakınırdı. Kendisine bir şey almak isteyince, kendisini tanımayan birini arar bulurdu. Çünkü satıcının kendisini tanıyıp indirim yapmasını hoş görmezdi.

Ali, toplum ve halkın hakkını eda etme dışında asla kendinden hoşnut ve razı olmazdı. Halk için namazı ikame eder, davranışlarıyla insanları eğitir, geceleri fakirlere yiyecek dağıtır ve muhtaçları bir şey dilemekten kurtarırdı. Bütün bunlardan sonra gece yarısı Allah ile halvet eder, namaz kılar, tüm vücuduyla ibadet ederdi.

Çok az bir uykudan sonra yeniden seher vakti camiye gider, insanları namaza davet ederdi. Ali gece gündüz bir an olsun Allah'tan gaflet etmemiştir. Tek başına kalınca da, halk içinde olunca da,

toplumu idare edince de hep Allah'ı hatırlamıştır. O insanları sürekli dinî konularda kendisine sorular sormaya teşvik ederdi. Ali insanlara amel ve davranışlarıyla öğüt verirdi. Evet, o hem insanların imamıydı ve hem de öğretmeni.”

Mısırlı yazar ve bilgin

Dr. Taha Hüseyin

MERHABA ERENLER

Rıza BAKIRLI

Son yıllarda Alevîlik üzerindeki tartışmalar ve yorumlar epeyce yol almıştır. Birtakım olumsuzluklara rağmen, bu yorum ve tartışmaların, Alevî kimliği üzerinde kamuoyunun fikir sahibi olmasını sağlaması açısından yararlı olduğu söylenilebilir.

Geçmişten günümüze kadar, bütün aşağılamalara, horlamalara, karalamalara, dahası aşağılık iftiralara rağmen, bugüne kadar Alevî toplumunun içinde Ehl-i Beyt sevgisini taşıyarak gelmesi sevindiricidir.

Ancak ne var ki, öteden beri Alevîler üzerinde oynanan oyunlar ve asimilasyon politikaları sonucunda, Alevî kültürünün özü boşaltılmış, boşaltılmaya da devam edilmektedir.

Türkiye’de bugün kendisini Alevî olarak tanımlayan yirmi milyona yakın insan yaşamaktadır. Bütün dünyada meydana gelen değişim rüzgarlarının ülkemizde yaşayan Alevî toplumunu da etkilemesi pek doğaldır.

Bugün görmekteyiz ki, Alevî toplumunu öze dönüş aşkı ve yaşadığımız çağın nimetlerinden yararlanma talebi sarmıştır. Bu talep ve istekler ise, bazı odakları rahatsız ederken, bazılarının

da iştahını kabartarak, pastada payını almalarını sağlamıştır.

Alevîliğin tanımını ve tarihî gelişim sürecini başka yazılarımda ele alacağım. Dolayısıyla burada bir tanımlamaya girmeyeceğim. Çünkü bu ayrı bir konu ve kapsamlı olarak ele alınmayı gerektirmektedir.

Burada peşin olarak şunu diyebilirim ki, bu yazılardan ve araştırmalardan amacım bir bölen olmak değil, hizmet etmek olacaktır.

Bu bir gerçektir ki, bugün Alevîler bir Sünnîleştirme furyası ile karşı karşıyadırlar. Alevîler, plânlı ve programlı bir asimilasyon projesi ile Sünnîleştirilmekte veya safsatalarla Alevîlerin kafaları karıştırılarak Ehl-i Beyt yolundan uzaklaştırılmak istenmektedir.

Bu ise, ülkemizde gerçek anlamda laikliğin yaşanmadığını ve düşünce ve inanç özgürlüğü diye bir şeyin olmadığını göstermektedir. Demek ki, bu alandaki bütün tebligat ve söylentiler söylentiden öteye gitmemekte, gerçekte ise sadece belli bir mezhep ve düşünceye özgürlük ve yaşama hakkı tanınmaktadır.

Ülkemizde milyonlarca Alevî olmasına rağmen, Alevîlerin kendi içtihatlarını öğrenecekleri bir kurumun olmaması, buna karşılık devlet bütçesinden ayrılan trilyonların sadece belli bir mezhep için harcanması düşündürücü değil midir?

Kısaca laiklik, devletin bütün din ve inançlara eşit mesafede durması, farklılıkları yok etmesi değil, korumasıdır. Oysa ülkemizde bu anlamda bir laiklik ve inanç özgürlüğünden söz etmek olası değildir.

Aslında bu sorunu yaşayan sadece Alevîler de değildir. Ülkede korunan resmî mezhep ve inanç dışında kalan bütün inanç ve düşünce akımları aynı sorunu yaşamaktadır. Oysa Alevîlerin ve diğer inanç topluluklarının eşit

ve adil bir muameleye tabi tutulması doğru olanıdır. Ancak yıllardır politikacıların bu açık yanlışı düzeltceklerine dair verdikleri sözleri nedense, sözden öteye gitmemektedir. Hâlbuki demokratik yoldan gerekli düzeltmelerin yapılması mümkün.

Bugün ülkemizin yönetiminin demokratik, laik ve hukuk devleti olduğunu söylüyoruz. Şimdi soruyorum: Laik olduğu söylenen bu ülkede Diyanet denilen devlet kuruluşunun yaptığı hizmetten hangi Alevî yararlanmış ve yararlanmaktadır? İslâm dini içerisinde farklı inanışlara sahip gruplara hangi hizmetler götürmüş ve götürülmektedir?

Ne yazık ki, bu sorulara müspet cevap vermek mümkün değildir. Dahası, hizmet götürmeyi bırak, zaman zaman diyanet bünyesinde çalışanların Alevî ve diğer inanç sahibi vatandaşlara karşı olumsuz davranışlarda bulundukları dahi görülmüştür.

Oysa Diyanet'in sözde kuruluş amacı, sadece Sünnî İslâm'ın bir kolu olan Hanefîlere hizmet etmek değil, bütün Müslümanların gereksinimlerini karşılamaktır.

Bizler bu ülkenin realitesiyiz. Alevîler olarak Sünnîleri de kendimize kardeş görürüz. Ne var ki, yok deseler de bu ülkede Alevî-Sünnî ayrımcılığı sorun olarak yaşanmaktadır. Çünkü hâlâ kimlikler gerçek anlamda zeminleri üzerine oturmamış durumdadır. Kısaca ülkemizdeki inanç grupları istismara açık ve müsait konumdadır.

Ancak yukarıda bahsettiğim konular olumsuzluk anlamında ele alınmamalıdır. Bu coğrafyada yarattığımız değerlerimiz ve ortak yanlarımız vardır. Aynı vatani ve aynı dini paylaşıyoruz.

Beraber sevinip, beraber üzülmüyoruz. Yani kaderimiz ortaktır. Fakat, farklılıklarımız olmakla birlikte aynı dinin mensuplarıyız. Bu farklılıkları da zenginlik olarak algılamalıyız.

Son olarak Alevîlerin bugün sabırsızlıkla beklediği, yıllardır süre gelen haksızlığın, horlanmanın ortadan kaldırılarak, devletin bu sorunları çözmede gerekli çalışmayı ivedi olarak yapmasıdır.

Bunun için de devlet, Diyanet vasıtasıyla verdiği hizmetten Alevîlerin de yararlanmasını sağlamalı, bu anlamda yasal düzenlemeye gitmelidir. Kısaca Alevîliğin geleceği güvence altına alınmalıdır.

Araştırma

İlk Kur'an Tefsiri Olarak Hz. Ali (a.s)'ın Mushafı

Hız. Ali (a.s)'ın mushafı, İslâm tarihinde Kur'an ve Kur'an ilimlerini ihtiva eden ilk kitap oluşu hasebiyle büyük öneme sahiptir.

Bu kitabın en belirgin özelliği, Müminlerin Emiri Hız. Ali (a.s)'a ait oluşudur.

İmam Ali (a.s) vahyin şahidi, kitap ilminin sahibi, Peygamber'in ilminin varisi, onun daimî arkadaşı ve ilim şehrinin kapısıdır. Sahabe içerisinde Kur'an'ın tefsiri ve tevilini, her ayetin zahiri ve batınını en iyi bilendir.

Kur'an'ın nazil olduğu dönemlerde Peygamber (s.a.a)'in yanında en çok hazır bulunun ve Peygamber (s.a.a)'in ilmini kavrayıp anlamada diğer sahabilere apaçık bir üstünlüğü olan kimsedir.

Onun Kur'an ilmine geniş ve engin bir biçimde vâkıf olduğu, Peygamber-i Ekrem (s.a.a), sahabe ve diğerleri tarafından defalarca ve ısrarla belirtilmiştir.

Allah (c.c) Kur'an'da şöyle buyuruyor:

"Kâfirler, sen peygamber değilsin, derler. De ki: Sizinle aramda tanık olarak Allah ve kitap bilgisine sahip olan yeter." (Ra'd/43)

Ehl-i Beyt'ten gelen hadislerde olduğu gibi Ehl-i Sünnet rivayetlerinde de "Kitap bilgisine sahip olan kimse"den maksadın Hız. Ali (a.s) olduğu vurgulanmıştır.[1]

Kur'an'ın çeşitli yerlerinde Hız. Ali'(a.s)'ın ve evlâtlarının (a.s) ilmî dereceleri vurgulanmış ve başkaları onlardan ilim öğrenmeye teşvik edilmiştir.

"İlimde derinleşenler" ve "Zikir ehline sorun" ayetleri ile benzeri diğer ayetler, bu yüce insan ve evlâtlarının Kur'an hakkındaki derin ve engin bilgilerine tanıklık etmektedir.

Peygamber (s.a.a) de defalarca konuşmalarında Hız. Ali (a.s)'ın Kur'an'a olan ilmi derinliğini vurgulamıştır. Örneğin bir konuşmasında şöyle buyurmaktadır: "Ben ilim şehriyim,

Ali de onun kapısıdır. Kim bu şehre girmek ve hikmet isterse, kapıya gelsin." Yine buyurmaktadır: "Ali Kur'an iledir, Kur'an da Ali ile. Onlar havuzun başında bana kavuşuncaya dek birbirinden asla ayrılmazlar." [2]

Bu anlamda Peygamber-i Ekrem (s.a.a)'den diğer birçok hadis de nakledilmiştir. Hz. Ali (a.s)'ın Kur'an bilgisi sahabe ve dostlarının dillerinde de destanlaşmıştı. İbn-i Abbas şöyle diyor:

"Halkın bilgisi beş kısma ayrılmıştır. Dört kısmı Ali'de, bir kısmı da diğer bütün insanlarda. Ayrıca Ali, o bir kısımda da onlara ortaktır ve hatta onlardan daha bilgindir." [3]

İbn-i Mes'ud şöyle diyor: "Eğer Allah'ın Kitabı'nı benden daha iyi bilen birini tanısaydım, uzun yollara (zahmetlere) düşecek olsam bile, onun hizmetine koşardım." Birisi ona; "Ali'yi nasıl buluyorsunuz?" diye sorduğunda; "Ben onunla başladım ve Kur'an'ı onun yanında öğrendim." [4] cevabını verdi.

Suyutî şöyle yazıyor: "Muammer b. Veheb b. Abdullah, Ebu't-Tufeyl'den naklediyor; diyor ki Ebu't-Tufeyl: "Hz. Ali'nin bir konuşmasına şahit oldum; 'Sorun benden! Allah'a andolsun,

soracağınız her sorunun cevabını vereceğim. Kur'an'dan sorun bana! Allah'a andolsun, Kur'an'daki her bir ayetin gece mi, yoksa gündüz mü, dağda mı, yoksa çölde mi nazil olduğunu çok iyi biliyorum.' diyordu." [5]

Şehristanî, Mefatîh'ul-Esrar adlı tefsirin giriş bölümünde şöyle yazıyor: "Sahabe, Kur'an ilminin Ehl-i Beyt'e mahsus olduğu konusunda söz birliği içindedirler." [6]

Şevahid'ut-Tenzil adlı eserde Ömer, İbn-i Mes'ud, Ayşe, Abdullah b. Ömer, Ebu Abdurrahman Semî ve Ata b. Ebî Rubah'tan Hz. Ali'nin Kur'an'ı en iyi bilen kişi olduğunu rivayet etmiştir. [7]

Hz. Ali (a.s)'ın kendisi şöyle buyuruyor: "Resulullah'a nazil olup da bana okumadığı bir ayet yoktur. O okuyor ve ben de yazıyordum; daha sonra o ayetin tevil ve tefsirini, nasih mi yoksa mensuh mu olduğunu bana öğretiyordu." [8]

Defalarca minberden halka seslenerek; "Beni kaybetmeden önce sorun benden!" buyurmuşlardır. Bu rivayet, Ehl-i Beyt ve Ehl-i Sünnet kaynaklarında mütevatirdir.

İbn-i Asakir, Tarih-i Dimaşk adlı eserinde bu başlık altında özel bir bölüm açmış ve "Ali'den başka hiç kimse, 'Şu iki kapak arasındakinden (Kur'an'dan) sorun benden soracağınızı!' diyememiştir." demiştir. Konuyla ilgili birçok rivayeti de bu bölümde zikretmiştir.[9]

Ali (a.s) bütün bu özellikleri ve sınırsız ilmi ile İslâm'da ilk müellif unvanıyla mushafı yazmıştır. Gerçi Hz. Ali (a.s)'ın bu değerli mushafı maalesef bizim elimizde değildir,

ancak böyle bir eserin var olduğunu tarihçiler, hadisçiler ve tefsirciler kaydetmişler, ayrıca İmam'ın kendisi ve diğer Ehl-i Beyt İmamları da belirtmişlerdir.

Birçok yazarlar böyle bir kitabın varlığından ve bazı özelliklerinden söz etmişlerdir. Bu kitap hakkında nakledilen sözler, gerçi teferruatta bir miktar farklı da olsalar, genel itibarla hepsi aynı şeyi söylüyorlar.

Bu kitap hakkında ortak görüş şudur: Peygamber (s.a.a)'in vefatından sonra Hz. Ali (a.s), Kur'an'ı toplamadıkça sırtına aba almayacağına ve başka hiçbir işle uğraşmayacağına dair yemin etti.

Kur'an'ı yazdıktan sonra onu alıp Mescid'ün-Nebi'ye getirdi, zamanın hâkimlerine ve halka sundu ve buyurdu ki: "Bu Kur'an'dır. Peygamber'in vefatından sonra ben onu toplamakla meşgul oldum ve şimdi onu size getirdim.

" Cevap olarak; "Bizim ona ihtiyacımız yoktur!" denildi. O da onu kaldırıp eve geri götürdü. Onun yazdığı Kur'an, ayetlerin nassını, tevil ve tefsirini kapsıyordu. O Kur'an'da surelerin tertibi, nüzul sırasına göre idi. Bugün elde olan Kur'an dizilişinde değildi.

Şimdi bu konuyla ilgili çok önemli birkaç rivayeti inceleyelim: İbn-i Nedim şöyle yazıyor: "Ali (a.s) Peygamber (s.a.a)'in vefatından sonra halktan vefasızlık görünce Kur'an'ı toplayıncaya kadar sırtına aba almayacağına dair yemin etti. Sonra bu isteğini yerine getirebilmek için üç gün evde oturdu. Böylece bu kitap,

Ali (a.s)'ın göğsünden aktardığı ilk kitap idi. Bu kitap, Cafer (a.s) oğullarının (Ehl-i Beyt İmamlarının) yanındadır." Ve şöyle ekliyor: "Ben bu dönemlerde Ebu Hamza Ya'lî el-Hasanî'nin yanında bir kitap gördüm; birkaç yaprağı da düşmüştü. O kitap, Hz. Ali (a.s)'ın hattı ile yazılmıştı

ve Hasan'ın çocuklarına miras kalmıştı." [10]

Muhammed b. Sirin, İkrime'den şöyle nakletmektedir: "Ebu Bekir'in hilâfetine ilk günlerinde Ali b. Ebî Talib (a.s) evde oturup Kur'an'ı toplamakla meşgul oldu." Ben İkrime'den:

"Acaba o zaman aynı nüzul sırasına göre başka bir Kur'an da yazılmış mıydı?" diye sordum.

"Eğer cinler ve insanlar hepsi bir araya gelselerdi, böyle bir Kur'an vücuda getiremezlerdi." cevabını verdi. İbn-i Sirin diyor ki: "Bu kitabı araştırmaya koyuldum; Medine'ye mektup yazdım, ancak ona ulaşamadım." [11]

İbn-i Cezzî Kelbî şöyle yazıyor: "Kur'an, Peygamber zamanında sahifelerde ve kişilerin sinelerinde (hafızalarında) perakende ve dağınık bir hâldeydi. Peygamber (s.a.a)'in vefatından hemen sonra Ali b. Ebî Talib (a.s) onu ayetlerin iniş sırasına göre toplayıp düzenledi. Bu değerli kitapta saklı nice ilimler vardı; ama ne yazık ki elimizde değil." [12]

Şeyh Müfid şöyle yazıyor: "Müminlerin Emiri (a.s) Kur'an'ı baştan sona bir araya getirdi; yapması gerektiği gibi de yaptı: Mekkî ayetleri Medenî ayetlerden önce, nesholunmuş ayetleri nesheden ayetlerden önce yazmak suretiyle her ayeti olması gereken yerde yazmıştı." [13]

Şirazî Kur'an'ın nüzulü hakkında İbn-i Abbas'tan şöyle naklediyor: Allah (c.c), Peygamber (s.a.a)'e ondan sonra Ali (a.s)'in Kur'an'ı toplayacağına dair garanti verdi.

Sonra Allah Kur'an'ı Ali (a.s)'in göğsünde karar kıldı ve Ali (a.s) da Peygamber (s.a.a)'in vefatından sonra altı ay içinde Kur'an'ı derleyip topladı." [14]

Yine o şöyle yazıyor: Ebu'l-A'lâ Attar ve Harezmi hatibi Muvaffak, kendi kitaplarında Ali b. Rubah'tan şöyle naklediyorlar: "Peygamber (s.a.a) Hz. Ali (a.s)'a Kur'an'ı toplamasını buyurdu.

Ali (a.s) da toparlayıp yazdı. Yine Ali (a.s) buyurdu ki: "Eğer bana destek olursa, Peygamber (s.a.a)'in imlâ ettiği ve benim yazdığım kitabı halka sunarım." [15]

Birçok Ehl-i Sünnet ve Ehl-i Beyt kaynaklarında nakledildiğine göre, "Peygamber (s.a.a) Ali (a.s)'a yanında bulunan Kur'an ile yatağının başucunda perakende ve dağınık hâlde bulunan sahifeleri bir araya getirmesini,

böylece Kur'an'ın da Tevrat ve İncil gibi bozulmasına engel olmasını buyurdular. Sonra Ali (a.s) bu sahifelerin hepsini sarı bir bez parçasına sarıp mühürledi ve şöyle buyurdu:

"Bundan sonra bunları toparlayıncaya kadar sırtıma aba almayacağım." O günden sonra Kur'an'ı toplayıncaya kadar yanına gelenleri üzerine aba giymeden karşılıyordu."[16]

İbn-i Ebi'l-Hadid şöyle yazıyor: "Hz. Ali'(a.s)'ın Peygamber (s.a.a) zamanında Kur'an hafızı olduğu ve ondan başka hiç kimsenin Kur'an'ın tamamına hafız olmadığı ve Peygamber (s.a.a)'den sonra ilk Kur'an'ı toplayan şahıs olduğu, görüş birliğine varılmış bir konudur."[17]

İmam Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor: "Halktan hiç kimse Kur'an'ı nüzul sırasına göre topladığını iddia etmemiştir, etmişse de yalan söylemiştir. Ali b. Ebî Talib (a.s) dışında hiç kimse, Kur'an'ı Allah'ın indirdiği şekilde hıfzedip toparlamamıştır."[18]

Yine şöyle rivayet edilmiştir: "Hz. Ali (a.s) Kur'an'ı toparlayıncaya kadar omzuna aba almayacağına dair yemin etti. Sonra bu iş için bir müddet onlardan (zamanın hâkimlerinden) uzak durdu.

Zamanı gelince yazmış olduğu Kur'an'ı bir parçaya sarılmış olarak -onlar mescitte oldukları bir sırada- mescide getirdi. Herkes Hz. Ali'(a.s)'ın bunca zaman sonra gelmesine hayret etmişlerdi.

Onların arasına girince kitabı ortaya koyup şöyle buyurdu: "Peygamber (s.a.a) buyurmuşlardı ki: "Ben sizin aranızda kendi yerime bir şey bırakacağım, eğer ona yapışırsanız doğru yoldan sapmazsınız.

O, Allah'ın Kitabı ve benim İtret'im ve Eh-i Beyt'imdir. Şimdi, bu Kitap'tır ve ben de Ehl-i Beyt'im." Ömer kalkıp şöyle dedi: "Eğer senin Kur'an'ın varsa, onun benzeri bizde de vardır." Hz. Ali (a.s), hücceti tamamladıktan sonra (delil ile mazeret yolunu kapadıktan sonra) kitabını alıp geri döndü."[19]

Şeyh Saduk şöyle diyor: "Kur'an'ı onların yanına götürüp şöyle buyurdu: "Bu, Rabb'inizin kitabıdır, tıpkı Peygamberinize indirdiği gibidir. Bir harf dahi ondan azaltılıp çoğaltılmamıştır."

Onlar dediler: "Bizim ona ihtiyacımız yoktur, sende olanın aynısı bizde de vardır." Bunun üzerine Hz. Ali (a.s) şu ayeti okuyarak oradan ayrıldı: "Sonra onlar Kur'an'ı arkalarına attılar ve onu çok ucuza sattılar. Ne de kötü bir ticaret yaptılar!"[20]

Bazıları diyorlar ki: "Hz. Ali (a.s)'ın Kur'an'ının kabul görmemesinin nedeni şuydu: Ebu Bekir Kur'an'ı açtığında Muhacirler ve Ensar'dan bazılarının yanlış davranışlarının bu kitapta yazılı olduğunu gördü. Bunun, maslahata uygun olmayacağı korkusuyla onu reddetti."[21]

Özet olarak söylemek gerekirse; Ali (a.s)'ın Kur'an'ı toplaması olayı, birçok Ehl-i Beyt ve Ehl-i Sünnet kaynaklarında nakledilmiştir. [22]

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, Kur'an'ı toplama ve onu Müslümanlara sunma işinin, o büyük ve eşsiz insan tarafından gerçekleştirildiği apaçık bir gerçektir.

Gerçi bu arada bazı cüz'î konularda birtakım ihtilaflar da vardır. Örneğin; Kur'an üç günde mi, yoksa altı ayda mı toplandı? Peygamber (s.a.a)'in vefatından üç gün sonra mı, yoksa altı ay sonra mı halka sunuldu?

Acaba Ali (a.s) Kur'an'ı, onun tefsir ve tevilini kendi göğsünde saklı ilimle mi kâğıda döktü? Yoksa tahta parçalarına, taşlara, hurma yapraklarına, deve kemiklerine,

kâğıt ve deriler üzerine yazılmış olan Kur'an ayetlerini bir araya toplamak suretiyle mi bu işi gerçekleştirdi? Yoksa her ikisinden de mi yararlandı? Zira rivayetler, her iki kaynağa da işaret etmektedirler.

Diğer bir deyişle; acaba Hz. Ali (a.s) Kur'an'ı toplamada, daha önce yazılanları bir araya getirip düzenlemekle mi yetindi, yoksa baştan sona bizzat yazmak suretiyle düzenli bir mecmua mı meydana getirdi?

Bunlar, birtakım açık olmayan ayrıntılardır ki, bu konularda doğru bir hüküm verebilmek, tarihi bütün yönleriyle araştırmak ve söylenmemiş gerçekleri keşfetmek suretiyle mümkün olabilir.

Ancak bu iş, başlı başına bir araştırma ve çalışmayı gerektirmektedir.

Kur'an'ın toplanma müddeti hakkında çoğu rivayetler suskun kalmışken bazılarında Kur'an'ın üç

günde, bazılarında ise altı ayda toplandığı belirtilmektedir. (Bir veya iki rivayette altı ay nakledilmiş,

üç gün olduğunu söyleyen rivayetler birçok kaynaklarda zikredilmiştir.) Ne var ki, Kur'an'ın tamamının bütün tefsir ve teviliyle bu kısa müddet içerisinde toplanılmış olması, gerçek dışı bir görünüm arz etmektedir.

Ancak, "Kur'an, Peygamber (s.a.a) zamanında bir şekilde yazılmış veya imlâ edilmiş, fakat Resul-i Ekrem'in ömrünün son anlarına dek vahiy nazil olabileceği ihtimali göz önünde bulundurularak bir araya toplatılmamıştı.

Ancak ayrı ayrı bölümler hâlinde yazılı olarak korunuyordu. İşte bu bölümlerin tertip, düzen ve bir araya getirilmesi, bu üç gün içerisinde tamamlanmıştır." denirse, o başka.

İkinci rivayete, yani Kur'an'ın altı ayda toplanılmış olmasına gelince; Hz. Ali (a.s)'ın bu müddet içerisinde bütün Kur'an'ı baştan sona bizzat yazmış olması,

ya da dağınık hâlde bulunan Kur'an'ı bir araya toplayıp tefsir ve tevili ile uğraşmış olması, uzak bir ihtimal değildir.

Kitabın Yazılması Yahut Kur'an'ın Bir Araya Toplanması

Şüphesiz, Peygamber (s.a.a)'ın yanında parçalar ve cüzler hâlinde (perakende ve dağınık bir durumda) bulunan Kur'an ilk olarak Hz. Ali tarafından bir araya toplanılmıştır. Yalnız bu kitabın her ayetin tefsir ve tevilini de içermesi,

(bu tefsirlerin çoğu Allah tarafından nazil olmuş olsa bile) içerdiği şeylerin çoğunun Kur'an'dan olmadığı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu kitap, Hz. Ali (a.s) tarafından kaleme alınmış başlı başına bir kitaptır; yalnızca Kur'an ayetlerinin toplanılması olayı değildir.

Seyyid Şerefuddin Amulî şöyle yazıyor: "Ali (a.s) Kur'an'ı nüzul sırasına göre toplamış ve ondaki nasih ve mensuhu, umum ve hususu, mutlak ve mukayyedi, muhkem ve müteşabihi, azimet ve ruhsatı,

sünnet ve adabı belirlemiş, nüzul sebeplerine işaret etmiş ve anlaşılması zor olan yerlere açıklamalar getirmişti... Anlaşılacağı üzere, Hz. Ali (a.s) tarafından toplanmış Kur'an daha çok bir tefsir niteliği taşımaktadır."[23]

Önceki rivayetlerden de iyice anlaşıldığı üzere, bu Kur'an içerik ve tertip açısından halifeler döneminde yazılan Kur'an ile farklı özelliklere sahiptir. Çünkü onun çoğunu tefsir ve teviller oluşturmaktadır.

Ehil-i Beyt İmamlarından gelen rivayetlerde de bu noktaya işaret edilmiştir. İmam Bâkır (a.s), "Ali (a.s) dışında hiç kimse Kur'an'ı nazil olduğu şekliyle toplamadı." buyurmuştur.

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyurmuştur: "Eğer halk Kur'an'ı nazil olduğu üzere okusaydı, kesinlikle iki kişi arasında ihtilâf söz konusu olmayacaktı."[24] Yine şöyle buyurmuştur:

"Eğer Kur'an nazil olduğu gibi (Hz. Ali'nin tefsir ve tertibi ile) okunsaydı, bizim adımızı Kur'an'da bulacaktınız."[25] Yine buyurmuştur ki: "Bizim Kaim'imiz –Hz. Mehdi- kıyam ettiğinde Kur'an'ın nazil olduğu gibi okutulması için çadırlar kurduracak. O gün, en zor gündür. Zira Kur'an, bugünkü tertip ve düzenin dışında, bambaşka bir hâlde olacaktır." [26]

Şüphesiz, nazil olduğu şekilde denilmesinden maksat, onun özel tertip, tefsir ve teviliyle okunmasıdır. (Hz. Ali (a.s)'ın tertip ve tefsir ettiği şekliyle.)

Bu rivayetlerin çoğu –gerçi sağduyu sahibi olmayanların Kur'an'ın tahrif olduğu görüşünü ileri sürmelerine neden olmuşsa da– gerçekte Hz. Ali (a.s)'ın mushafında yazılmış olan tefsir ve yorumlara işaret etmektedir.

Buna göre, bu rivayetleri reddetmek, senetlerini zayıf saymak, yahut onları Kur'an'ın hıfzı veya anlaşılmasına ilişkin kabul etmek doğru değildir. Zira bütün bunların anlamı çok açıktır. Gerçi bu konuyla ilgili birçok asılsız hadis de mevcuttur ki, yeri geldiğinde onlara da işaret edeceğiz. Ali (a.s)'ın Mushafı ve Sahîfesi

Hz. Ali (a.s)'a izafe edilen kitaplardan biri de "Hz. Ali (a.s)'ın Sahîfesi"dir. Ehl-i Sünnet tarafından da bu isim ile tanınan bu eserden, Ehl-i Beyt kaynaklı rivayetlerde ve Ehl-i Sünnet kaynaklarında bahsedilmiştir.

Ayrıca, Ehl-i Sünnet'in Sahih-i Buharî, Müslim, Sünen-i Ebî Davud, Müsned-i Ahmed gibi temel kaynaklarında bu kitaptan nakillerde bulunulmuştur. Bu sahîfe çok öz olarak yazılmış ve Hz. Ali'(a.s)'ın kılıcının kılıfında saklı idi.[27]

Hadisçiler arasında meşhur olan "Ali (a.s)'ın Kitabı" adıyla başka bir kitap daha vardır ki, birçok rivayetlerde bu eserden söz edildiği gibi, Ehl-i Beyt mektebine mensup alimler bu kitaptan nakillerde bulunmuşlardır. Bu kitap Sahîfe, Camia, Cifr ve Sahîfe-i Camia gibi adlarla zikredilmiştir.

Bu kitabın yetmiş zira (yaklaşık otuz beş metre) uzunluğunda olup Hz. Ali (a.s)'ın hattıyla yazıldığı ve kendisinden sonra Ehl-i Beyt İmamlarına miras kaldığı rivayet edilmiştir. Bu kitapta, hatta kaşımak suretiyle deride oluşan çizintinin diyetine kadar, büyük-küçük her hükmün yazılı olduğu zikredilmiştir.[28]

Bazı rivayetlerde Ehl-i Beyt İmamlarından şöyle naklediliyor: "İlim bize mahsustur. Biz ilim ehliyiz. Bütün ilimler bizim yanımızda korunmuştur. Kıyamete kadar olacak her şeyin -hatta derideki çizintinin- hükmü, Peygamber (s.a.a)'ın imlâsı ve Ali (a.s)'ın hattı ile yazılmış olarak bizim yanımızda mevcuttur." [29]

Bu sözlerin hepsi adı geçen kitap hakkındadır. Zira bu kitabın bir kısmı diyet ile ilgilidir. Bu bölüm, İbn-i Nasih'in kitabıyla tanınmıştır. Bu kitap hakkında çok şeyler söylenmiştir. Ancak Ali (a.s)'ın mushafı bu iki kitaptan ayrıdır.

Mushaf'ın bu iki kitaptan biri olduğu hakkında hiçbir delil yoktur. Bu kitapların hangisinin ilk yazılmış olduğu da kesin olarak bilinmiyor. Zira, bu kitaplardan hiçbirinin ne zaman yazıldığı kesinlikle belli değildir.

Acaba Peygamber (s.a.a)'ın zamanında mı, yoksa daha sonra mı yazılmış, bilinmiyor. Ancak mushafın Peygamber (s.a.a) zamanında yazıldığı, hatta o hazret tarafından imlâ edildiği hakkında birçok rivayet vardır.

Ama eldeki kaynaklardan hiçbirinde bu iki kitaptan herhangi biri hakkında kesin bir bilgiye rastlanmamıştır. Yalnızca Seyyid Şerefuddin şöyle yazıyor: "Ali (a.s), Peygamber (s.a.a)'ın cenaze işlerini tamamladıktan sonra Kur'an'ı toplayıncaya kadar namaz dışında sırtına aba

almayacağına dair yemin etti ve söylediği gibi de yaptı...

Bu kitap bittikten hemen sonra Hz. Fatıma (a.s) için bir kitap yazdı. Bu kitap, Fatıma (a.s) evlâtlarınca "Mushaf-ı Fatıma (a.s)" adıyla bilinmektedir. Birtakım meseller ve hikmetli sözlerden ibarettir. Daha sonra diyet hakkında bir kitap yazdı ve onu "Sahîfe" diye adlandırdı..."

[30] Ne var ki, bu yazdığı tertip için kaynak belirtmemiştir.

Kur'an'ın "Mushaf" Olarak Adlandırılması

Bu konuda başka önemli bir nokta da, Hz. Ali tarafından toplanılmış olan Kur'an'a "Mushaf" adının verilmiş ve bu isim ile tanınmış olmasıdır. Yalnız, bu ad, yazıldığı zaman mı bu kitaba verildi, yoksa daha sonraları bu adla anıldığı için mi böyle bir unvana sahip oldu, kesin değildir?

Bu sorular İbn-i Mes'ud, Übey ve Muaz gibi bazı sahabîlerin mushafları için de geçerlidir. Hatta bazı rivayetlerde ashaptan bazılarının kendi mushaflarını Peygamber (s.a.a)'e sundukları da nakledilmiştir.[31]

Peygamber (s.a.a)'den nakledilen birtakım rivayetlerde de Kur'an'dan "Mushaf" diye bahsedildiği görülmektedir.[32] Öyle görülüyor ki, Hz. Ali'(a.s)'ın zamanında bu isim meşhur idi.

Kur'an'ın Peygamber (s.a.a) zamanında bugünkü şekliyle toplanmış olduğunu iddia edenler de bu rivayetlere dayalı olarak konuşmaktadırlar. Bazı rivayetlerde şöyle nakledilmektedir: Kur'an ilk defa Ebu Bekir zamanında bir araya toplanıldı ve "Mushaf" olarak adlandırıldı. Zira, toplanıldıktan sonra ad koyma konusunda ihtilâfa düşmüşlerdi.

İbn-i Mes'ud, Habeşe civarında "Mushaf" olarak adlandırılmış bir kitap gördüğünü söyledi. Ebu Bekir, bunun güzel bir ad olduğunu söyledi ve o günden sonra Kur'an "Mushaf" adıyla anılmaya başladı.[33]

Her ne kadar bilimsel bir sonuca ulaşma ihtimali düşük de olsa, bu konuda gerçeğe ulaşmak için tarihte nakledilen konular üzerinde çok geniş bir araştırma yapılması gerekir.

Yalnız, denilebilir ki: Hz. Ali ve diğer sahabîlerin kitapları yazılıp "Mushaf" tabiri şöhret bulduktan

sonra bu kitaplar "Mushaf" adıyla meşhur oldular. Çünkü tâ başından beri bu kitapların "Mushaf" adıyla anıldıklarına dair hiçbir tarihi delile rastlamamaktayız. Elbette Peygamber (s.a.a)'den nakledilen bazı rivayetlerde "Mushaf" kelimesinin zikri, nakl-i mana yönüyle de mümkündür.

Yani, Peygamber (s.a.a) Kur'an olarak söylemiştir ama, yıllar sonra o sözü nakledildiği zaman - Mushaf kelimesi şöhret bulduğu için- Mushaf oluruk nakledilmiştir. Özellikle de aynı kişiden nakledilen aynı rivayette, farklı nüshaların birinde "Mushaf" denirken, diğerinde "Kur'an" denmektedir. Bu durum, yukarıdaki söze bir şahit ve delil konumunda olabilir.[34]

Hz.Ali(A.S)'ın Mushafının Özellikleri

Hz. Ali (a.s)'ın mushafı hakkında söylenenlerden edinilen birkaç özelliği şöyle sıralayabiliriz:

- a) Sureler nüzul sırasına göre tertiplenmiştir.
- b) Mensuh ayetler (hükmü kaldırılmış) nasih ayetlerden (hükmü kaldıran) önce getirilmiştir.
- c) Onda ayetler hiçbir değişikliğe uğramaksızın, dikkatle yazılmıştır.
- d) Her bir ayet, harf harf aynen Peygamber (s.a.a)'in okuduğu şekilde yazılmıştır.
- e) Ayetler Peygamber (s.a.a)'in imlâsı ve Ali (a.s)'ın hattı ile yazılmıştır.
- f) Ayetlerin tefsirleri, Allah tarafından nazil olduğu kadarıyla yazılmıştır. Bu husus, "Tenzil'in Hakikati" diye adlandırılmıştır. Zira Allah tarafından gelen her vahiy, Kur'an değildi. Bazıları tefsir niteliği taşımaktaydı.
- g) Ayetlerin tevili onda zikrolunmuştur.
- h) Ayetlerin indirilmesinin nerede, ne zaman, ne münasebetle olduğu, ayetten kimlerin kastedildiği gibi bütün özellikleri zikredilmiştir. Bu özellikler "Ayetlerin Tenzili" diye adlandırılmıştır.

ı) Bazıları da bu mushafta umum-husus, mutlak-mukayyet, muhkem-müteşabih, nasih-mensuh, azimet-ruhsat, sünnet ve adab ile ilgili açıklamaların da yazılı olduğunu rivayet etmişlerdir.

k) Ehl-i hak ile ehl-i bâtılın kim oldukları, ayrıca Muhacirlerden ve Ensar'dan bazı kimselerin veya münafıkların işlediği suçlar da bu kitapta yazılmıştır.

Şehristanî "Mefatîh'ul-Esrar" kitabının giriş bölümünde şöyle yazıyor: "Hz. Ali (a.s)'ın kitabının metin ve haşiyelerden oluştuğu söylenmektedir." [35]

Evet, Ali (a.s)'ın mushafı bütün bu sayılan özellikleri eksiksiz bir şekilde bir araya getirmiş olduğu gerekçesiyle Hz. Ali'(a.s)'ın telifi ve eseri olarak diğer mushaflardan tamamen farklı olarak değerlendirilmesi gerekir.

Şüphesiz, Kur'an'ın bu şekilde toplanılması (kitabın başında belirtildiği gibi) ancak Kur'an hakkında geniş bir ilmi kariyer gerektirir ki bu, yalnızca Ali (a.s)'a özel bir durumdur.

Burada Ahmed Emin'in sözüne bir bakınız: "Sahabeden çok az bir grup Kur'an tefsiri ile tanınmışlardır. Bunlardan önde gelenler: Ali b. Ebî Talib, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Mes'ud, Übey b. Kâb olarak rivayet olunmuşlardır. Onlardan sonra da, Zeyd b. Sabit, Ebu Musa Eş'arî ve Abdullah b. Zübeyr gelir. Bu konuda aslına bakılırsa, yalnızca ilk dört kişiyi saymak gerek.

Çünkü, farklı mektep ve mezheplerin tefsir alanında dayanakları genel olarak bu dört kişidir. Tefsir alanında bu derinliği bu dört kişiye has kılan nedenler genel olarak şunlardır:

Onların Arap dilini çok iyi bilmeleri ve onun çeşitli üslup ve özelliklerine vâkıf olmaları, Peygamber (s.a.a) ile uzun müddet bir arada olmaları, sonuçta ayetlerin nüzul sebepleri, yerleri hakkında olan bilgileri ve onların kendi bilimsel güçlerini Kur'an üzerinde tereddüt etmeksizin sarf etmeleridir." [36]

Hatırlatmak gerekir ki, İbn-i Abbas ve İbn-i Mes'ud, Kur'an tefsiri konusunda Hz. Ali (a.s)'ın öğrencileri idiler. İbn-i Abbas, Kur'an ile ilgili bilgisinin Hz. Ali (a.s)'dan bir yansıma olduğunu söylüyordu ve kendi ilminin Ali (a.s)'ın ilmine kıyasla deryada bir yaprak misali olduğunu söylüyordu. İbn-i Mes'ud da Kur'an tefsiri üzerine çalışmalarıyla birlikte birçok surelerin

tefsirlerini Hz. Ali (a.s)'dan öğrenmiştir.

Hz.Ali (a.s)'ın Mushafında Surelerin Tertibi

Bu hususta surelerin tertibi hakkında meşhur söz, surelerin nüzul sırasına göre dizildiği görüşüdür. Bunun niteliği de yalnızca iki veya üç kaynakta belirtilmiştir.

Öncelikle İbn-i Nedim, el-Fihrist'inde Ali (a.s)'ın mushafını zikrettikten sonra diyor ki: "Bu mushafta surelerin tertibi şöyledir..."

İkinci kaynak, Tarih-i Yakubî'dir ve şöyle yazıyor: "Bazıları Ali b. Ebî Talib (a.s)'ın Peygamber (s.a.a)'ın vefatından sonra Kur'an'ı topladığını, devenin sırtına yükleyip getirdiğini ve "Bu benim topladığım Kur'an'dır." dediğini söylemişlerdir. O, Kur'an'ı yedi cüzde toplamıştı."

Yakubî, daha sonra bu yedi cüzü sırasıyla sayıyor: "1. cüz sırasıyla Bakara, Âl-i İmran, Nisâ, Mâide, En'âm, A'râf ve Enfâl sureleri ile başlıyor ve her cüz on dört ilâ on sekiz sure kapsıyordu ve her cüz başlangıç suresinin adını almaktaydı. Bunların toplamında da üç sure eksiktir." [37]

Böylesi özellikler, bilinen meşhur nüzul tertibi ile uyum içinde olmadığı gibi, diğerlerinin Ali (a.s)'ın mushafı hakkında söyledikleri ile de örtüşmemektedir.

Zira söylenenlere göre Ali (a.s)'ın mushafının başında İkra (Alak), sonra Müddessir, Kalem, Muzzemmil... sureleri yer almaktaydı. Yukarıdaki tertip, tarihçilerin dedikleri ile de uyum içinde değildir.[38] Aynı şekilde Şehristanî de Mefatîh'ul-Esrar kitabında mushafın tertibini Mukatil b.

Süleyman'dan naklediyor.[39]

[1] - Haskanî, Abdullah, Şevahid'ut-Tenzil, c.1, s.400, Vizaret-i İrşad-ı İslâmî, Tahran; Kunduzî, Yenabî'ul-Mevedde, c.1, s.307, Beyrut basımı, A'lemî Müessesesi; İbn-i Şehrâşub, Serv-i Mazenderanî, Menakıb-i Ali b. Ebî Talib, c.2, s.255, Tahran basımı, Mustafevî Müessesesi.

[2] - Hâkim Nişaburî, el-Müstedrek Ale's-Sahihayn, c.3, s.124 ve 134, Beyrut basımı, Dar'ul-Marifet; Taberanî, el-Mucem'us-Sağır, c.1, s.255, Kahire basımı, Dar'un-Nasr Matbaası.

[3] - İbn-i Asakir, Tarih-u Medinet-i Dimaşk, c.3, s.45-46.

[4] - Aynı eser, c.3, s.25-26.

[5] - Suyutî, Celaludddin, el-İtkan Fî Ulum'il-Kur'an, c.4, s.233, Beyrut basımı, el-Mektebet'us-Sakafiyye; Zehebî, Muhammed Hüseyin, et-Tefsir ve'l-Müfessirun, c.1, s.90, Beyrut basımı, Dar-u İhya'it-Turas'il-Arabî.

[6] - Şehristanî, Muhammed b. Abdulkerim, Mefatîh'ul-Esrar ve Mesabîh'ul-Ebrar, elyazması nüshasının fotoğrafı.

[7] - Haskanî, Abdullah, Şevahid'ut-Tenzil, c.1, s.34-50.

[8] - Hilalî Kûfî, Süleyman b. Kays, s.313; Saduk Kummî, Muhammed b. Ali b. Babeveyh, Kemal'üd-Din, s.284, Kum basımı, Neşr-i İslâmî Müessesesi.

[9] - İbn-i Asakir, Tarih-u Medinet-i Dimaşk, c.3, s.22-25.

[10] - İbn-i Nedim, el-Fihrist, s.41-42, Beyrut basımı, Dar'ul-Marife.

[11] - Suyutî, Celaludddin, el-İtkan, c.1, s.58; İbn-i Sa'd, et-Tabakat'ul-Kubra, c.2, s.101, Liden basımı ve c.2, s.338, Beyrut basımı, Dar-u Sadır; Endülüî, İbn-i Abdulberr, el-İstîab Fî Marifet'il-Ashab, el-İsabe'nin hamışinde, c.2, s.253; Zerkânî, Abdulazim, Menabi'ul-İrfan, c.1, s.247, Beyrut, Dar-u İhya'il-Kutub'il-Arabiyye; Sadr,

Hasan, Tesis'uş-Şîa Li Ulum'il-İslâm, s.317, Tahran basımı, A'lemî; Heytemî, İbn-i Hacer, es-Sevaik'ul-Mahrika, s.126, Kahire basımı, Dar'ut-Tabaet'il-Muhammediyye; Zencanî,

Ebu Abdullah, Tarih'ul-Kur'an, s.48, Beyrut basımı, A'lemî Müessesesi; Marifet, Muhammed Hadî, et-Temhid Fî Ulum'il-Kur'an, c.1, s.289, Kum basımı, Neşr-i İslâmî Müessesesi.

[12] - Kelbî, İbn-i Cezzî, et-Teshil Li Ulum'it-Tenzil, c.1, s.4.

[13] - Şeyh Müfid, Muhammed b. Muhammed b. Numan, el-Mesail'us-Serviye, s.79, Kum basımı, Kongre-i Şeyh Müfid; Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihar'ul-Envar, c.92, s.88, hadis: 27, Beyrut basımı, el-Vefa Müessesesi.

[14] - İbn-i Şehrâşub, Serv-i Mazenderanî, Menakıb-ı Ali b. Ebî Talib, c.2, s.40; Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihar'ul-Envar, c.95, s.51.

[15] - Aynı kaynak.

[16] - Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihar'ul-Envar, c.92, s.48; Tefsir-i Kummî, s.2451; Mukaddeme-i Tefsir-i Burhan, s.36; Feyz-i Kaşanî, Muhammed b. Murtaza, el-Mehecce't'ül-Beyzâ, c.2, s.264; Suyutî, el-İtkan, c.1, s.57; es-Sırat'ul-Mustakîm, s.366; Feyz-i Kaşanî, el-Vafî, c.2, s.273-274; Zencanî, Tarih'ul-Kur'an, s.44-64; Askalânî, İbn-i Hacer, Feth'ul-Bari, c.9, s.10; Aynî, Umdet'ul-Kari, c.20, s.16 vs...

[17] - Mutezilî Hanefî, İbn-i Ebî'l-Hadid, Nehc'ül-Belâğa Şerhi, c.1, s.27, Kahire basımı.

[18] - Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihar'ul-Envar, c.92, s.88.

[19] - İbn-i Şehrâşub, Serv-i Mazenderanî, Menakıb-ı Ali b. Ebî Talib, c.2, s.40-41.

[20] - Saduk, Kummî, Muhammed b. Ali b. Babeveyh, el-İtikadat, el-İtikad Fî Mebleğ'il-Kur'an, s.93.

[21] - Tabersî, Fazl b. Hasan, el-İhticac, c.1, s.227; Saffar Kummî, Muhammed b. Hasan, Besair'ud-Derecat, s.196, Kum basımı, Mektebet-ü Ayetillah Mer'aşî Necefî; Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihar'ul-Envar, c.92, s.42-43.

[22] - Bu konuyu işleyen bazı Sünnî tefsirci, tarihçi ve yazarları zikredelim:

Belâzurî, Ensab'ul-Eşraf, c.1, s.586; İbn-i Ebî Davud, el-Mesahif, s.10; İbn-i Nedim, el-Fihrist, s.30; Abdurrezzak, el-Musannef, c.5, s.45; Ebu Nuaym İsfahanî, Hilyet'ül-Evliyâ, c.1, s.67; İbn-i Sa'd, et-Tabakat, c.2, s.38; İbn-i Ebî Şeybe, el-Musannef, c.1, s.545; İbn-i Cezzî, et-Teshil Li Ulum'it-Tenzil, c.1, s.4; Hâkim Nişaburî,

el-Müstedrek, c.2, s.611; Teyalisi, Müsned, s.270; İbn-i Abdulbirr, el-İstîab, el-İsabe'nin hamışinde, c.2, s.253; Sahih-i Buharî, İlim Kitabı, s.39, Cihad Kitabı, s.171 ve Cizye Kitabı, s.10; Tarih-i Yakubî, c.2, s.154; Hâkim Haskanî, Şevahid'ut-Tenzil, c.1, s.26-28; Askerî, el-Evail, c.1,

s.214; Harezmi, el-Menakıb, s.49; Sibte b. Cevzi,

Tezkiret'ul-Havas, s.148; Taberi, Muhibuddin, er-Riyaz'un-Nazira, c.1, s.242; Kunduzi,
Yenabi'ul-Mevedde, c.1, s.149; İbn-i Ebi'l-Hadid, Nehc'ül-Belağa Şerhi, c.1, s.27;

İbn-i Haym, el-Fasl, s.3; İbn-i Kesir Tefsiri, c.4, s.28-29; MuttakîHindî, Kenz'ül-Ummal, c.2,
s.373; İbn-i Hacer Heytemî, es-Savaik'ul-Muhrika, s.126; Kandelevî, Hayat'us-Sahabe, c.3,
s.355; Suyutî, el-İtkan, c.1, s.57 ve 72 ve Tarih'ul-Hulefa, s.185; Nuveyrî, Nihayet'ul-İrb, c.5,
s.104; Tarih-i Şam, c.7, s.210; Kastalânî,

İrşad'us-Sarî, c.7, s.459; Askalânî, İbn-i Hacer, Feth'ul-Bari, c.9, s.10; Aynî, Umdet'ul-Kari, c.20,
s.16; İbn-i Nizamuddin Ensarî, Fevâtih'ur-Rahamât, el-Mustesfa'nın şerhi, c.2, s.12; Ebyarî,
Tarih-i Kur'an, s.84 ve 106; Zerkanî, Menabi'ul-İrfan, c.1, s.247; Abdussebur Şahin, Tarih'ul-
Kur'an, s.71.

Şia alimlerinden de büyük bir grup Ali (a.s)'ın mushafından bahsetmişlerdir. Örnek olarak:

Şeyh Müfid, el-İrşad, s.365 ve el-Mesail'us-Serviyye, s.79; Şeyh Saduk, el-İtikadat, s.93 ve
Kemal'ud-Din, c.1, s.284; Saffar Kummî, Besair'ud-Derecat,

s.193, 198; Kuleynî, el-Kafî, c.1, s.178; Tabersî, el-İhticac, c.1, s.223, 228; İbn-i Şehrâşub,
Menakıb, s.41, 402 ve Mealim'ul-Ulema, s.2; Seyyid b. Tavus, Sa'd'us-Suud; Feyz-i Kaşanî, el-
Vafî, c.2, s.130, 273-274 ve el-Mehecet'ül-Beyzâ, c.2, s.264; Bihar'ul-Envar, c.92, s.40, 74;
Behranî, Tefsir-i Burhan, c.1,

s.16; Muhaddis-i Kummî, Sefinet'ul-Bihar; Seyyid Şerefuddin Amulî, el-Müracaat, s.411 ve
Müellifi's-Şia Fî Sadr'il-İslâm, s.13; Seyyid Muhsin Emin, A'yan'uş-Şia, c.1, s.89; Seyyid Hasan
Sadr,

Tesis'uş-Şia, s.316-317; Allâme Tabatabaî, Kur'an Der İslâm, s.165; Allâme Fanî İsfahanî,
Ârâ'un Havle'l-Kur'an, s.97, 100; Zencanî, Tarih'ul-Kur'an, s.26, 44, 48, 64; Allâme Belâğî,

Âla'ur-Rahman, s.19; Ayetullah Hoî, el-Beyan, s.242-243; Muhammed Hadî Marifet, et-
Temhid, c.1, s.288-296 ve Siyanet'ul-Kur'an An'it-Tahrif, s.211; Seyyid Cafer Murtaza Amulî,

Hakaik-u Hamme Havl'el-Kur'an'il-Kerim, s.153-172; Tefsir-i Kummî, c.2, s.451; Süleym b. Kays'ın Kitabı, s.99.

[23] - Şerefuddin Amulî, Abdulhüseyin, el-Müracaat, Beyrut basımı, Hüseyin Razî Tahkikiyle, s.411; Müellifi's-Şia Fî Sadr'ıl-İslâm, s.14, Necef basımı, Matbaat'un-Numan.

[24] - Kummî, Tefsir'ul-Kummî, c.2, s.451; Meclisî, Bihar'ul-Envar, c.92, s.48.

[25] - Ayyaşî, Muhammed b. Mes'ud, c.1, s.47, Tahran basımı, Dar'ul-Kutub; Meclisî, Bihar'ul-Envar, c.92, s.55.

[26] - Numanî, el-Gaybet, s.318-319, Tahran basımı, Mektebet'us-Saduk; Şeyh Müfid, el-Mesail'us-Serviyye, s.79, 81 ve el-İrşad, s.356.

[27] - Celalî Hüseyinî, Muhammed Cevad, Tevhid'us-Sünnet'iş-Şerife, s.52-61, Kum basımı, Mektebet-u A'lâm'ul-İslâm.

[28] - Aynı kaynak, s.62-76; Bu kitapta Ali (a.s)'ın bu iki kitabı geniş ve tafsilatlı bir araştırmaya tâbi tutulmuştur.

[29] - Tabersî, Fazl b. Hasan, el-İhticac, s.155; Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihar'ul-Envar, c.44, s.100.

[30] - Şerefuddin Amulî, Abdulhüseyin, el-Müracaat, s.411.

[31] - Zerkeşî, Bedruddin, el-Burhan Fî Ulum'il-Kur'an, c.1, s.242-243, Beyrut basımı, Dar'ul-Marife.

[32] - Allâme Seyyid Cafer Murtaza Amulî, bu konudaki rivayetleri, Müsned-i Ahmed, c.2, s.173, Kenz'ül-Ummal, c.1, s.477, el-İtkan, c.1, s.108, el-Burhan, c.1, s.462, Mucem-i Taberanî,

Beyhakî'nin Şuab'ul-İman'ı, Heysemî'nin Mecma'uz-Zevaid'i, ve Ebu Nuaym İsfahanî'nin Hilyet'ul-Evliyâ'sı, Hâkim'in Nevadir'ul-Usul ve Müstedrek'i, Sahih-i Müslim, c.6, s.30 ve Sahih-i Buharî,

c.2, s.109, Malik'in Muvatta'sı, c.2, s.5 ve diğer kaynaklardan bir araya toplamıştır. Bu konuyla ilgili olarak yine bkz: Hakaik-u Hamme Havl'el-Kur'an'il-Kerim, s.82, 86, Kum basımı, Neşr-i İslâmî Müessesesi.

[33] - Zerkeşî, Muhammed Bedruddin, el-Burhan, c.1, s.281; Suyutî, Celaluddin, el-İtkan, c.1, s.58; Sicistanî, el-Mesahif, c.11, s.14.

[34] - Marifet, Muhammed Hadî, et-Temhid, c.1, s.288.

[35] - Bu zikredilen özelliklerin bazıları şu kaynaklarda görülmektedir:

Şeyh Müfid, Evail'ul-Makalât, s.55 ve el-Mesail'us-Serviyye, s.79; Aştıyanî, Muhammed Hasan, Behr'ul-Fevaid, s.99, Kum basımı, Mektebet-u Ayetillah Necefî Mer'aşî,; Hoî, Ebulkasım, el-Beyan, s.244; Şerefuddin Amulî, Abdülhüseyin, el-Müracaat, s.411; Marifet, Muhammed Hadî, et-Temhid, c.1, s.292; Amulî, Cafer Murtaza, Hakaik-u Hamme Havle'l-Kur'an'il-Kerim, s.160-161.

[36] - Ahmed Emin, Fecr'ül-İslâm, s.202, Beyrut basımı, Dar'ul-Kitab'il-Arabî.

[37] - Yakubî, Ahmed b. Ebî Yakub, Tarih-i Yakubî, c.2, s.22-23, Beyrut basımı, A'lemî Müessesesi.

[38] - Marifet, Muhammed Hadî, et-Temhid, c.1, s.294-295.

[39] - Şehristanî, Muhammed b. Abdülkerim, Mefatîh'ul-Esrar, elyazması nüshasının fotoğrafı.

ERENLER_1

İçindekiler Sayı: 1 Ekim 2001

Çıkarken

*

Düşünce

o

Hz. Ali ve İlahi Felsefe

o

Alevi Toplumunda Dönüşüm ve Değişimin Başlangıç İlkeleri

o

Alevilik Nedir? Ve Kim Tarif Etmeli?

o

Hz. Ali İçin Ne Dediler?

o

Merhaba Erenler

*

Araştırma

o

İlk Kur'an Tefsiri Olarak Hz. Ali(a.s)'ın Mushafı

o

Hz. Ali(a.s) Hilafetten Nasıl Uzaklaştırıldı?

o

İmamet Üzerine

*

İrfan

0

Allah Resulü'nün Güzel Ahlakı

0

Gönül İncileri

0

Doğa, Tarih, Teknik ve İnsan

*

Tarih

0

Müminlerin Emiri Hz. Ali(a.s)

0

Hz. Fatıma'nın Çileli Hayatı

0

Alevilik Kavramının Tarihçesi

0

Aleviliğin Tarihi Seyri

*

Hadis

0

Hz. İmam Ali(a.s) dan Kırk Hadis

0

Onlar Tevrat'ta "Şübber" ve "Şübeyir" İsimleriyle Anılmışlardır

*

Edebiyat

o

Yaşamış ve Yaşayan Alevi-Bektaşî Ozanlar

o

İnsana Sevgi Hakk'a Sevgi Diyoruz

*

Sağlık

o

Stres Kalbin Düşmanı

Çıkarken

“Allah’ın rahmeti nereden geldiğini, nerede yaşadığını ve nereye gideceğini bilen insana olsun”
buyuruyor, imamımız Hz. Ali. Gerçekten de insana değer veren, onu saygın kılan sahip olduğu
bilgisidir.

Bilgisiz bir insanın bir değeri olmadığı gibi, bilgisiz bir toplum da saygınlıktan uzak olup barbar
toplum muamilesi görür. Aslında insanı insan yapan ve ona saygınlık kazandıran sahip olduğu
bilgi birikimi olduğu gibi,

insan ve topluma ebedi hayat kazandıran da ortaya koyabildiği ilmi varlığıdır. İnsanlık tarihinde
nice mal mülk sahibi insanlar ve topluluklar gelip geçmiş ki, hiç yaşamamış gibi
unutulmuşlardır.

Buna karşılık bilge insan ve topluluklar kıyamete kadar anılmakta ve insanlık alemleri onların
önünde saygıyla eğilmektedir. Ne de güzel demiş önderimiz İmam Ali öğrencisi Kümeyl’e: “Ey
Kümeyl,

mal biriktirenler diriyken ölmüşlerdir; bilge insanlar ise dünya durdukça yaşarlar. Bedenleri

kaybolup gitse de onlar güzel örnekleriyle, insanların kalplerinde yaşarlar.” [1]

Evet Hz. Ali’nin ortaya koyduğu bu ölçü, birey için geçerli olduğu gibi toplum için de aynen geçerlidir. Tarih boyunca toplum içinde hep bilge insanlar ve topluluklar yücelik kazanmış,

saygınlıkla anılmış ve anılmaktalar. Bilgi ve marifetten uzak olan insanlar ve topluluklar ise, ya tarihten silindikleri gibi zihinlerden de silinmişler ya da kötülükle anılmış ve anılmaktalar.

Dünyevi hayatta böyle olduğu gibi dini hayatta da böyledir. İster din ve inanç alanında olsun, ister kültürel alanlarda olsun, ister diğer toplumsal konularda olsun, isterse de bilimsel ve teknolojik alanlarda olsun bu açıdan bir farklılık arz etmemektedir. Bilgiden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır.

Dünya hayatımız bilgi esası üzerine kurulması gerektiği gibi, din ve inanç yaşamımız da bilgi ve marifet esasına dayanmalıdır. Aksi taktirde ne bilgiye temellenmeyen dünya hayatından bir yarar gelir,

ne de bilgi ve marifet esasına dayalı olmayan bir din ve inanış, doğru bir din ve inanış biçimi olur. “De ki, benim yolum budur: Ben ve bana tabi olanlar, basiret üzere Allah’a davet ediyoruz...” [2]

Evet hayatın her alanı ve bütün boyutları bilgi, marifet ve basiret üzere kurulmalıdır. Allah’a inanıyorsak, basiret üzere inanmalıyız, belli bir dini kabul ediyorsak basiret üzere kabul etmeliyiz, din içinde belli bir anlayış şeklini seçiyorsak o da basiret üzere olmalıdır. Aksi taktirde anlamsız olur, körlük olur, cehalet olur.

Ehl-i Beyt yolu bu hususa her şeyden daha fazla önem vermiştir. Ehl-i Beyt yolu önce aklet sonra iman et der. Dolayısıyladır ki, Ehl-i Beyt yolunun ana hadis kaynaklarında akıl kitabı iman kitabından önde gelir. Ehl-i Beyt mektebine göre akıl, Allah Teala’nın yarattığı en yüce varlık ve en büyük hüccetidir.

Bu ilkeden hareketle madam ki biz, Ehl-i Beyt diyerek Ehl-i Beyt’in nurlu yolunu kabul ettik ve İslam’ın Ehl-i Beyt versiyonunu seçerek kendimize Ali Şia’sı, Alevi ve Caferi ismini taktık, bu yolu iyice kavramak, dayandığı delil ve ilkeleri iyice akletmek zorundayız.

Aksi taktirde kendi inancımızla, kendi yolumuzla çelişmiş olmakla birlikte, Alevilik ve Caferilik adına birçok yanlışlara düşer, birçok sapmalara gideriz.

Bu arada bulanık suda balık avlayan fırsatçılar da bize Alevilik ve Caferilikle ilgisi olmayan şeyleri Alevilik ve Caferilik olarak yutturmaya kalkışılar.

Birileri, İslam'ın özü olan Aleviliğin İslam'la bir ilgisi olmadığını ve Aleviliğin Şamanizm veya Zerdüştlükten bir alıntı olduğunu iddia etme gafletinde bulunarak onu kendi ideolojik çıkarları için kullanmaya kalkışırken, bir diğer fırsatçı grup da her tarafından buram buram Ehl-i Beyt kokusu gelen ve

İmam Cafer-i Sadık öğretilerini esas aldığı gün gibi ortada olan Aleviliğin aslında Sünnilik olduğunu iddia ederek kalbi Ehl-i Beyt aşkıyla yanan bu toplumu asimle ederek Ehl-i Beyt yolundan koparmaya çalışır.

İşte bu gibi bulanık suda balık avlayan fırsatçılara meydan vermemek onların kabarık iştahlarına yem olmamak için inancımızı doğru öğrenmek zorundayız. Neye inanıyorsak, neyi kabul ediyorsak basiret üzere inanmalı, basiret üzere kabul etmeliyiz.

İşte Erenler olarak böyle bir mukaddes dava için yola çıkmış bulunmaktayız. Hedefimiz inancımızı dayandığı ilkeleriyle ortaya koymak, basiret üzere hareket etmektir.

Ehl-i Beyt düşüncesini yeniden keşfetmek niyetinde değiliz. Zira Ehl-i Beyt yolu apaçık ortadır. Ayı değil, bir yolun devamıyız. Yönelimimiz, bir doğru üzerinedir.

Bu doğru, inançların siyasete alet edildiği ve ticari bir mantıkla yaklaşıldığı bu süreçte, kendi olma duygularını yitirmiş olanların sığınacağı bir kale, bir sığınak olmaktadır.

Erenler olarak kurumuş derelerden damla damla su toplayıp ana nehri oluşturma sorumluluğunun altına girmiş bulunmaktayız. Çünkü; Alevilerin bu gün içinde bulunduğu süreç, olumsuzlukların yaşandığı,

Alevilere başka dinlerin arandığı ve ana eksenlerinde uzaklaştırılmaya çalışıldığı bir süreçtir. Bu süreci Aleviler yoğunlukla yaşamaktadırlar. Her dönemin her hayatın bir Hızır'ı; dilde gönülde ve

ruhta da yol arkadaşı olmalı.

İşte kuşatıcılığın ve dayatmanın yıkıcılığa dönüştüğü, Alevilerin de bu kuşatmanın içinde dejenere olarak, Ehl-i Beyt inanç ve ekolünden uzaklaştırılmağa çalışıldığı bir dönemi yaşıyoruz.

Alevilik adına yola çıkanların çoğu, siyaset pazarlarında Alevilik alıp, Alevileri pazarladıkları gün gibi ortada iken, ve her geçen gün biraz daha karanlık bir atmosfere doğru giderken, Aleviler cephesindeki olup bitenleri bütün çıplaklığıyla Alevi ve diğer kamuoyuna duyurmak sorumlüğümüzün önemini açığa çıkartmaktadır.

Erenler olarak, yukarıda belirttiğimiz tablo içinde ne yaptığını ve ne yapacağını bilmek ve adımını ona göre atmayı bilmek zorundayız. Bu anlamda Erenler, bir maratonun başlama noktasıdır.

Geleceğe koşmak için bütün değerlerimizi bizden sonraki kuşaklara aktarmak istiyoruz. Bu anlamda dergimizin istikametini belirleyen bir yolun ve yönün sapmaz yolcuları olmaya gayret göstereceğiz. Yükümüz ağırdır. Ancak kendimizi sorumlu bulduğumuzdan bu ateşten gömleği giyerek, bu kutsal yola katkıda bulunmayı gerekli bulduk.

Tüm mekanların azgın gürültülerle kuşatıldığı, yabancılaşma ve kimliksizleştirme bombardımanına tutulan Alevi toplumunu silik ve etkisiz hale getirme çabalarına karşın, Alevi, Bektaşî toplumuna kimlik kazandıracak, farklı kılacak yolu gösteriyor, Erenler.

Yeni bir dönemin başladığı kanısındayız. İçinde bulunduğumuz koşulların bütün olumsuzluk ve saplantılarından Alevi toplumunu kurtarıp geleceğe yönelik ve kendimiz olma çabasını yazarak, işlenmesi gereken konuları, Aleviler üzerine yapılan hesapları, istediğimiz durumları değiştirmek, toplumu bilgilendirmek için yazacağız. Yazmak değiştirmektir. Ehl-i Beyt inanç ve kültürü yolanda bir duruşun adıdır, Erenler.

Hz. Ali (a.s): “Dili şirin olanın kardeşi bol olur” buyurmuştur. Biz de bu sözü ilke edinerek, gördüğümüz olumsuzlukları uygun bir dil ve üslupla diğer kardeşlerimizi uyarmaya gayret edeceğiz.

Kırmadan, incitmeden olumsuzlukları sergilemeye, yol göstermeye çaba sarf ederek, yolumuza

devam edeceğiz. Bizler yaşamımızın doğasını adımlarla geçiyoruz.

Zamanın en küçük biriminden en büyüğüne doğru bir bütün oluşturma çabasında olacağız. Elbette kirlenmiş bir dünyanın bekçileri değiliz. Güzel ve gerçeklerin kapısının kölesi olmaya namzetiz. Bu anlamda inancımızın gerektirdiği biçimde erdemin, onurun ve kişiliğin temsilcisi olmaya ve sahiplenmeye çalışacaktır, Erenler.

Alevilik İslam inancının içinde bir ekoldür. Allah'ın varlığına, sonsuzluğuna, yaratıcılığına inanan, ilahi emirlerin O'nun seçip gönderdiği önderler tarafından tebliği edildiğine inanır ve bu emirlere uymayı esas tutar.

Ayrıca temeli Peygamber soyundan gelen imamların açıklamalarıyla kurulmuştur. Bunun dışında yapılan açıklamaların bu kutsal yola zarar verdiği ve Alevilerin İslam dışına çekildiği bir gerçektir.

Yol arkadaşlarımızla, bizimle koşanlarla, yolu hakkıyla sürdürenlerle bu mantığa karşı olacağımızı ve bütün bu olumsuzluklar içinde yol verip yol gösterenlerle, kardeş ve erenlerle birlikte olmaya çalışacağız.

Emek harcanmamış, özümsememiş dolayısıyla yaşam biçimine dönüştürülmemiş bilgi, gereksiz bilgidir. Amacımız, inancımızı yaşamımıza uygulayarak yaşamaktır. Erenler, hedefi olan bir dergidir.

Her faaliyetin temel bir ilkesi vardır. Asıl olan, tutulan bu yoldan sapmadan yürümeye çalışacağız. Bu yolun sevdalıları olarak büyük bir aşk ve coşku ile kalemlerimizi ve gücümüzü bu yolda kullanacağımızı inanan bir gönlün duyarlılığıyla duyurarak çıktık yola. Yolcuyuz, yürüdükçe çoğalacağımız inancıyla merhaba Erenler.

[1] - Nehc-ül Belaga, 147. kelim.

[2] - Yusuf/108.

Bilindiği üzere felsefe, teorik felsefe ve pratik felsefe olmak üzere iki ana kola ayrılmaktadır. Teorik felsefenin konusu, “var” olanı tanımak ve onu “yok”tan ayırt etmektir. Başka bir tabirle aklî evrenbilime teorik felsefe denmektedir.

Bu açıdan teorik felsefe, insanın nesnel âleme paralel ussal âleme dönüşümü olarak da tarif edilir. Pratik felsefe ise varlık ve yokluktan değil, insan için neyin doğru, neyin yanlış, neyin güzel, neyin çirkin, neyin olması ve neyin olmaması gerektiğinden bahseder.

Belki de bazıları, sırf aklî verilere dayalı olan böyle bir ilimle, ilâhî bir şahsiyet olan Hz. Ali’nin pek ilgili olamayacağını düşünebilir. Oysa o yüce insanın yaşamı ve tarihe mal olan söz ve eylemleri gözden geçirilince,

dinî ve ilâhî kimliğinin yanı sıra, ister teorik anlamda olsun, ister pratik anlamda, aynı zamanda tarihin en büyük filozofu da olduğu anlaşılr. İşte biz burada “Ali ve ilâhî Felsefe” başlığıyla ele aldığımız bu makalede Hz. Ali’yi bu boyutuyla anlamaya çalışacağız.

Ali ve Teorik İlâhî Felsefe

Dedik ki, teorik ilâhî felsefeyi, “insanın nesnel âleme paralel ussal âleme dönüşümü” diye tarif edebiliriz. Kuşkusuz, Hz. Ali (a.s) bu açıdan büyük bir ilâhî filozoftur.

Çünkü o, hem âlemin başlangıcı ve yaratılışı hakkında söz söylemiş, hem de âlemin sonunu açıklamıştır. Bu konuda o kadar derin görüşler ortaya koymuştur ki, felsefe âleminde hiçbir filozof bu kadar derin görüşler ortaya koyamamıştır.

Hız. Ali’nin yaratılışı, ahiret ve varlık âlemi hakkındaki ilâhî ve derin ilmi o kadar geniş ve kapsamlıdır ki, gözlerde tam manasıyla basiret sahibi bir filozof olarak tecelli etmektedir.

O, “Kulluk ettiğin Rabb’ini görmüş müsün?” sorusuyla karşılaşınca; “Ben görmediğim Rabb’e kulluk etmem.”[1] demiştir. “Peki Rabb’ini nasıl gördün?” sorusu gelince de; “O’nu baş gözüyle görmek olmaz;

O’nu kalp, iman hakikatiyle görür.” cevabını vermiştir. Sonra da baş gözüyle görülemeyeceğinin delilini açıklayarak; “Zira baş gözüyle görülme imkânı olan her şey ancak yaratık olur...”

buyurmuştur. Böylece Hz. Ali (a.s), tanrıbilimde mümkün olan en yüksek ilme sahip olduğunu ve sadece Rabb’ini tanımakla kalmayıp, O’nu can gözüyle gördüğünü ve asla görmediği Rabb’e ibadet etmediğini ortaya koymuştur.

Âlemin gerçeği ve kâinatın sonu hakkında ise; “Perdeler kalksa da, yakınımda (kesin bilgimde) herhangi bir artış olmaz.”[2] buyurmuştur. Bu söz, Hz. Ali için varlık âleminin keşfedilmeyi bekleyen bir nükte ve boyutunun kalmadığı demektir.

Oysa genellikle insanlar gaflet uykusundalar ve ancak ölümleri gelince uyanır ve gördüğünü sandıkları gözlerinin hakikate karşı tam bir körlük ve duyduğunu sandıkları kulaklarının da hakikate karşı tam bir sağırlık içerisinde olduğunu fark ederler.

Aslında yaşam ve hayatlarının da gerçek bir yaşam ve hayat olmadığını anlarlar. Buna karşılık Ali diyor ki; tabiat âleminin varlıksal perdeleri kenara itilecek olsa bile,

yine de Ali’nin varlığın hakikati ve yaratılış felsefesinin künhü hakkındaki bilgisinde herhangi bir artış olmaz. Zira aslında onun için hiçbir zaman herhangi bir perde ve engel söz konusu olmamış ki, perdelerin kalkmasıyla ilminde bir artış veya görüşünde bir yenilik söz konusu olabilsin.

Vahiy, nübüvvet ve risalet hakkında da bu ilâhî filozofun ilmi, mümkün olan en üst düzeydedir. Nitekim, şöyle buyurmuştur: “Ben vahiy ve risalet nurunu görüyor ve nübüvvet kokusunu alıyordum.”[3]

Evet; Müminlerin Emiri Hz. Ali, tanrıbilim, ahiretbilim ve vahiybilimde müşahede makamının en son derecesine ermiş olan bir filozoftu. Böyle olduğu içindi ki, o yanındakilere yönelerek;

“Beni kaybetmeden önce benden sorun; çünkü ben, göğün yollarını yeryüzünün yollarından daha iyi bilirim.” veya; “Beni kaybetmeden önce bana sorun; çünkü ilklerin ve sonların ilmi benim yanımdadır.

Benden neyi sorsanız, onun ilmini size veririm.”[4] buyuruyordu. Bütün bunlar, Hz. Ali’nin en büyük filozof olduğunu ve ister tanrıbilim, ister ahiretbilim, ister vahiybilim olsun,

onun için varlık âleminde meçhul kalıp keşfedilmeyi bekleyen bir hususun kalmadığını göstermektedir. Dolayısıyla da felsefeyi, gayb âlemini şahadet âleminde daha iyi tanıyan böylesi hikmet sahibinden almak gerekir.

Hz. Ali’ye Göre Nedensellik İlkesi

İslâmî felsefenin temel ilkelerinden biri de nedensellik ilkesidir. Gerçekte nedensellik ilkesi, tüm beşerî ilimlerin, düşüncelerin ve kanunların temeli konumundadır.

Nehc’ül-Belâğâ’da bu yüce kitabın hazırlayıcısı olan Seyyid Razi’nin; “Bu hutbenin içeriği diğer hutbelerde yoktur.” diyerek içeriğinin yüceliğini ve derinliğini vurguladığı bir hutbe vardır. En derin ilâhî felsefe konularıyla dolu olan bu hutbe, Hak Tealâ ile ilgili birtakım derin açıklamalardan sonra şöyle devam etmektedir:

“Zatıyla tanınan her şey, sonradan yaratılmıştır. Başkasıyla ayakta olan her şey de maluldür/sonuçtur...”[5] Yani zatıyla tanınması mümkün olan, filozofun husulî/kesbî ilmiyle ve arifin şuhudî ilmiyle tanınan her şey yaratıcı olamaz;

aksine o ancak bir yaratık olur. Demek ki, ilimle ulaşılabilen (ister burhan, isterse irfan yoluyla olsun, fark etmez) her şey, bir yaratıktır; yaratıcı değil. Zira düşünceyi,

düşüneni ve düşünmeyi yaratan ve büyük arif Şebüsterî’nin ince tabiriyle “cana düşünceyi öğreten” Allah, herhangi bir filozofun ilminin erişebileceği bir şey olamaz.

Eğer arifin şuhudu varsa, şahit ve şuhudu da O yaratmıştır. Şahidi yaratan asla onun meşhudu olamaz. O hâlde “zatıyla bilinen her şey yaratıktır”, yaratıcı değil. Bu yüzden Allah’ı zatıyla değil, ayetleriyle tanımak gerekir. “Allah sizleri kendinden sakındırır.”[6]

Yine “başkasıyla ayakta olan her şey maluldür/sonuçtur”, bir nedeni vardır, bir nedenin ürünüdür; bu şey ister maddede var olan suret, ister “konu”da var olan iline ve isterse de bedende var olan nefis olsun,

hiç fark etmez. Kendinden başkasına dayanan her şeyin mutlaka bir nedeni vardır. Bu şey, maddeye bağımlı ve maddeye bulaşmış bir varlık ise hem hazırlayıcı,

hem de failî bir nedeni vardır. Ama eğer soyut bir şey ise, yani maddeye bağımlı değilse, sadece failî bir nedeni vardır. O hâlde “başkasıyla ayakta olan her şey maluldür, bir nedeni vardır.”

Yukarıda Nehc’ül-Belâğa’dan naklettığımız bu nedensellik ilkesi, varlık âlemini bir neden-sonuç ilişkiler yumağı olarak kabul etmektedir. Bu ilke, hem şansa inananların tesadüf/raslantı inancını,

hem bazı batılı bilginlerin kabul ettiği tedai/çağırışım şüphesini, hem de Eş’arîlerin “âdet böyle cari olmuş” açıklamasını reddetmektedir. Nedensellik ilkesine göre varlığı,

zatının aynı olmayan her varlık, bir nedene muhtaçtır. Başkasına ne hululî, ne de sudurî bir aidiyeti olmayan, salt varlık olan bir varlık ise bütün sonuçların nedenidir. Demek ki, varlığı zatının aynı olan Allah Tealâ, her şeyin nedeni ve her şey O’nun sonucudur.”

Hiz. Ali (a.s), bu genel nedensellik ilkesini başka bir hutbede de beyan etmekte ve nedensellik nizamını inkâr eden mülhitlerin hiçbir delili olmadığını ve sözlerinin hiçbir dayanağı bulunmadığını ifade etmektedir.

Nitekim (a.s) şöyle buyuruyor: “Yazıklar olsun mukaddiri/taktir edeni inkâr edene! Yazıklar olsun varlık âleminin müdebbirini/idare edenini reddedene! Acaba onlar ekincisiz bir bitki gibi olduklarını mı sanıyorlar?!”

Bir ekincilerinin olmadığını, onlara çeşitli şekiller veren bir yapımcılarının bulunmadığını mı sanıyorlar?! Onlar bu iddia ve saçmalıklarında ne bir burhana, ne de bir araştırmaya dayanmış değiller. Acaba akıl sahipleri, mimarsız bir binanın ve canısız bir cinayetin olduğunu düşünebilirler mi?”

Hiz. Ali'nin bu sözleri, genel nedensellik kanunu beyan etmektedir.

Usul-i Kâfî kitabının, Kitab'ul-Hüccet bölümünde İmam Sadık (a.s)'dan nakledilen bir hadis, bu ilkeye daha bir açıklık getirmektedir. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: "Allah her şeyi bir sebeple cari kılmıştır.

Her sebebe de bir açıklama, her açıklamaya da bir ilim ve her ilme de bir kapı karar kılmıştır. O kapıyı tanıyan Allah'ı tanımış, o kapıyı inkâr eden Allah'ı inkâr etmiş olur. İşte o kapı Allah Resulü ve bizleriz."[7]

O hâlde, varlık ve yaratılış âlemi bu ilâhî filozofa göre nedensellik esasına dayalı bir varlık mecmuasıdır. Bu varlık mecmuasında Allah neden, diğer varlıklar ise sonuçtur.

Allah Tealâ'nın Fail Oluşu

Buraya kadar yaptığımız açıklamadan anlaşıldı ki, Ali (a.s)'ın dünya görüşünde varlık âlemi nedensellik ilişkisine dayalı bir evrendir ve Allah Tealâ evrende var olan her şeyin nedenidir.

Burada birtakım sorular karşımıza çıkıyor: Acaba Hiz. Ali'nin söz konusu ettiğı nedensellik ilkesi, diyalektik esasına dayalı bir nedensellik midir? Yoksa ilâhî felsefenin yüce zirvesinde sözü edilen nedensellik midir?

Acaba Allah Tealâ'nın failliğı nasıl bir faillik türüdür? Acaba Allah Tealâ'nın işi "hareket" ile birlikte midir, değil midir? Hareket, Allah Tealâ'nın yüce makamına yakıştırılır mı?

Hiz Ali (a.s) bu sorulara büyük bir dikkat ve derinlikle cevap vermiştir. Hiz. Ali'nin dünya görüşünde ne Allah Tealâ'nın zatı hareket eder, ne de zatının aynı olan zatî sıfatları.

Nehc'ül-Belâğa'nın birçok hutbelerinde, özellikle de söz konusu olan 186. hutbede Hiz. Ali (a.s) bütün bunlara tam manasıyla bir açıklık getirmiştir. Hiz. Ali (a.s) sözü geçen hutbede şöyle buyurmuştur:

"Allah yapandır, alet kullanmaksızın; takdir edendir, fikir yormaksızın." Nehc'ül-Belâğa'nın birinci

hutbesinde de; “Allah yapandır; ama hareket ve aletten yararlanma anlamında değil.”
buyurmuştur.

Yani Allah ne fikrî hareket, ne de bedensel hareketle nitelendirilemeyecek bir failliğe sahiptir.

Allah’ın failliği, ne nefsi hareket ile iç içe olan mütefekkir insanın failliğine benzer, ne de işlemesi için organ ve araçların hareketi ile araç ve aletlere muhtaç olan diğer maddî varlıkların failliğine.

Sonra Hz. Ali (a.s) bahsi geçen hutbenin devamında şöyle buyurmuştur: “O’na sükun ve hareket cari olmaz. Hiç O’nun kendisinin cari kıldığı bir şey, O’nun kendine cari olur mu? Hiç O’nun kendisinin başlattığı, O’nun kendine döner mi? Hiç O’nun kendisinin ihdas ettiği, O’nun kendinde hâdis olur mu?”

Evet; Allah Tealâ “Hareket Kanununa” mahkum olamaz. Allah için ne, hareketlidir denebilir, ne de sakin. Zira bu kavramların her ikisinin de mahzeni maddedir. Allah Tealâ ise maddeyi yaratan bir varlıktır. O hâlde Allah ne sakindir, ne de hareketli.

Hz.Ali’ye Göre Tanrıbilim

Ali (a.s)’ın felsefesi salt ilâhî bir felsefedir. Dolayısıyla diyalektik ve diğer maddî görüşler, bu değerli ve ilâhî şahsiyetin düşünce ufuklarına yükselemez.

O, Allah hakkında, öyle bir “zat” ispat etmektedir ki, aynı ispatla bütün zatî sıfatları da beyan etmektedir. Hz. Ali şöyle buyurmaktadır: “Allah’ın künhüne ermek mümkün değildir.”[8] Zira düşünen,

düşünce ve düşünme hep O’nun mukaddes zatının nurundan vücuda gelmiş şeylerdir. Allah’ın feyzi hepsine vücut vermiştir. Hiç O’na bağımlı olan ve O’nun bir eseri olup O’ndan kaynaklanan bir şeyin O’nu kuşatması düşünebilir mi?!

Yaratıcı ile yaratığın irtibat şekli ve yaratıcıyı yaratıkları vasıtasıyla tanıma niteliği hakkında ise şöyle buyurmaktadır: “Her şeyledir, beraberlik olmaksızın; her şeyden ayrıdır, kopukluk olmaksızın.”[9] Yine şöyle buyurmuştur:

“Ne eşyanın içindedir, ne de onların dışında.”[10] Yani O, her şeyin içindedir, onlara karışmaksızın; her şeyin dışındadır, onlardan kopup ayrılmaksızın.

Dolayısıyla kendini Allah’ın varlığının dışında gören ve sonra da Allah’ın zatı hakkında tefekkür eden mütefekkir biri bulunabilir mi?! Hz. Ali (a.s) her mütefekkiri, tefekkürüyle, kıyasının iki önermesiyle, fikrî sonucu ve delil teşkil eden burhanıyla birlikte Allah Tealâ’nın varlığının hâkimiyeti altında görmektedir.

O hâlde hiçbir akıl Allah’ın künhüne eremez; ama kolayca şunu idrak edebilir ki, “O’nun bir benzeri yoktur.”[11] Evet, bunu kolayca anlamak mümkündür. Filozofun düşünce yüceliği

ve arifin şuhut derinliği ile, bu gerçeği anlamak olasıdır. Bu sınırı aşacak olursa, hiçbir mütefekkirin düşüncesi Allah Tealâ’nın hakikatini idrak edemez.

Dolayısıyla Hz. Ali (a.s) buyurmuştur ki: “Himmetlerin yüceliği O’nu derk edemez ve akıllar O’nun vücut denizine dalamaz.”[12] Yani filozof, fikriyle ne kadar uçarsa uçsun, O’nu tanıma zirvesine asla ulaşamaz. Arif de şuhut denizinde ne kadar yüzerse yüzsün, O’nun zatının derinliklerine asla varamaz.

Ali (a.s) ve İlâhî Tevhit

Hz. Ali’nin ortaya koyduğu tevhit anlayışı da insanoğlunun ulaşabileceği en derin ve ince tevhit anlayışıdır. Bakınız, o şöyle buyuruyor:

“Dinin evveli, O’nu tanımadır. O’nu tanımanın kemali, O’nu tasdik etmektir. O’nu tasdik etmenin kemali. O’nu birlemektir. O’nu birlemenin kemali. O’na karşı ihlâslı olmaktır. O’na ihlâslı olmanın kemali ise O’ndan sıfatları nefyetmektir.”[13]

Bu ilâhî filozofun, tevhit hakkında yaptığı bu derin açıklamalar sayesinde sonraları Farabî ve Şeyh İşrak gibi İslâm felsefesinin önde gelen öğrencileri, tevhidin temeli olan “Salt şeyde ikilik olmaz” kaidesini anlamakta,

Sadr’ul-Müteellihîn ise “Yalın Hakikat” gerçeğini idrak etmekte ve Allâme Tabatabaî gibi bir diğer öğrencisi de “Zatî Mutlakıyet” hakikatini anlamaktadır.

Bakın bu dalgalanan deniz, ortaya koyduğu tevhit anlayışına nasıl da delil getirmekte ve şöyle demektedir: “O’nu birlemenin kemali, O’na karşı ihlâslı olmaktır. O’na karşı ihlâslı olmanın kemali,

O’ndan sıfatları nefyetmektir. Zira her sıfat mevsuftan (nitelendirilenden) ayrı olduğuna, her mevsuf da sıfattan gayrı olduğuna tanıklık etmektedir.”[14]

Böylece Hz. Ali (a.s) tevhidin en mükemmel şeklini ortaya koyarak böyle bir tevhide ancak mevsuftan ayrı olduğuna tanıklık eden sıfatları Allah’tan nefyetmekle ulaşılabileceğini belirtmektedir.

Zira, böyle bir sıfatla nitelenen mevsuf da, aynı zamanda sıfatlardan ayrı olduğuna tanıklık etmektedir. O hâlde tevhit, zait ve arız sıfatları Allah’tan nefyetmeyi gerektirmektedir. Çünkü hem zait olan, zait olunandan ayrı olduğuna şahit olduğu gibi, zait olunan da zait olandan ayrı olduğuna tanıktır.

Hz. Ali (a.s) bu sözünün ardından, O’ndan sıfatları nefyetmenin nasıl olur da O’na tevhitte ihlâsın kemali olduğunu beyan ederek şöyle buyuruyor: “Allah Tealâ’yı niteleyen, O’nu eşit bilmiş;

O’nu eşit bilen, O’nu ikilemiş; O’nu ikileyen, O’nu tecziye etmiş/cüzlere ayırmış; O’nu tecziye eden, O’nu tanımamıştır. O’nu tanımayan ise, O’na işaret eder; O’na işaret eden, O’nu sınırlamış olur; O’nu sınırlayan ise, O’nu saymış olur...”[15]

O hâlde özetle söyleyecek olursak, Allah’ı zait sıfatlarla nitelendirenler, yani O’nu başkasıyla eşit bilenler, gerçekte O’nu sınırlandırmış olurlar. Sınırlandırılan bir varlık ise, artık Allah olamaz.

Allah salt varlıktır, salt varlığın ise bir kenarı, bir kıyısı olamaz. Salt varlık olan şey, aynı zamanda salt ilimdir, salt hayattır, salt kudrettir ve...

Velhasıl O’nun zatıyla sıfatını birbirinden ayırmak olmaz. O’nun hem zatı sonsuzdur, hem de kemalleri ve hem de kemallerle nitelendirilmesi ayniyet esasıncadır; “zata zait olma” şeklinde değil.

Buraya kadar söylediklerimiz, Hz. Ali (a.s)'ın teorik ilâhî felsefe hakkında beyan ettiklerinin bir özetiydi. Pratik ilâhî felsefeye gelince; o, Ali (a.s)'ın mukaddes hayatı ve siretidir denebilir.

Bu açıdan Ali, Allah'ın sıfatlarını tam manasıyla kendinde yansıtan en mükemmel ayna ve en kâmil ayettir. Böyle olduğu içindir ki, haklı olarak; "Allah'ın benden büyük bir ayeti yoktur." [16] buyurmuştur.

Ali (a.s)'ın gerçek manevî makamı, Sıffin savaşı esnasında yamadığı ve İbn-i Abbas'ın; "Artık bu ayakkabı kıymetten düşmüştür." dediği ayakkabısını göstererek; "Allah'a andolsun ki, bu yırtık ayakkabım sizlere yönetici olmaktan benim için daha değerlidir. Meğer ki, bir hakkı ikame veya bir batılı yok edem." [17] demesi değildir.

Yine kendisinden yardım istenince temsilcisine; "Bu adama bin tane ver." diye emrettiğinde, temsilcisinin; "Bin miskal altın mı, bin miskal gümüş mü vereyim?" demesi üzerine, Ali (a.s)'ın; "Fark etmez her ikisi de bana göre taştır; onun için hangisi daha faydalı ise onu ver." [18] buyurması da Hz. Ali'nin gerçek makamını yansıtmamaktadır.

Evet, Ali (a.s)'ın nezdinde hem altın bir taştır, hem de gümüş. Birisi sarı taştır, diğeri ise beyaz. Ama bunlar, Ali (a.s)'ın manevî makamını ifade etmekte yetersiz kalmaktadır. Bütün bunlar, o sonsuz denizin azametli ruhundan yansıyan küçük dalgalardır. Hz. Ali'nin çok küçük öğrencileri de böyle manevî makamlara erişmişlerdir.

Her ne kadar Ali (a.s); "Yolun uzunluğundan, azığın azlığından, yolculuğun uzamasından ve varılacak menzilin azametinden Allah'a sığınırım." [19] diye buyuruyorsa da, şüphesiz ki onun makamı bundan çok daha yücedir.

Sahi, Ali (a.s) için uzak olabilecek bu yolculuk hangi yolculuk olabilir? Bu yolculuk, Allah'a gitmek midir? O, Resulullah'ın miraç yoldaşdır. Bu alanda kat edilebilecek en son menzile çoktan varmıştır bile.

Sonra bizlere Allah'a doğru gitmeyi, onun kendi torunu Ali bin Hüseyin (a.s) öğretmiş ve bu yolun kat edenler için hiç de uzak bir yol olmadığını göstererek; "Şüphesiz, sana gelen kimse

için bu yol yakındır.

Şüphesiz, sen kullarından örtülü/gizli değilsin. Seni onlardan gizleyen, kulların kendi yaptıklarıdır.” buyurmuştur. Demek ki, Allah’a doğru gitmek, salikler için uzun bir yolculuğa çıkmak değil, aksine sadece iki adım atmaktan ibarettir.

“Her ne kadar birçok tehlikesi olsa da,

Salikin yolu sadece iki adımdır.

Birincisi, “hüviyet”in “ha”sından geçmek,

İkincisi varlık sahrasını kat etmektir.”

O hâlde Ali (a.s) için Allah’a doğru gitmek, uzak ve zor olan bir yolculuğa çıkmak değildir. Ali (a.s) için ne Allah’tan geliş zordur, ne de Allah’a dönüş. Zira bu yolculuk, Allah’a doğru yapılan bir yolculuktur. Ali ise zaten bu yolculuğun sonsuz deryasını kat etmiş ve sahile ulaşmıştır.

Ali, Hakk’ın habercisidir. Hakk’ı Hak gözüyle görmüştür. Evet dost vadisine ayak basan, ondan haber getiren ve sürekli dostla beraber olan kimse için bu yol uzun uzak bir yol olamaz.

Dolayısıyladır ki Ali, Allah’a ne cehennem korkusundan, ne de cennet şevkinden ibadet etmiş değildir. O, Allah’ı ibadete lâayık gördüğü için ibadet etmiştir. “Sana cehennem korkusundan veya cennet sevgisinden dolayı ibadet etmedim; seni ibadete ehil buldum da ibadet ettim.”[20]

İşte buradan anlaşılıyor ki, aslında Ali (a.s)’ın beyanı, muhataplarına yönelik bir talim ve terbiyedir. O, insanlığa seslenmektedir: “Ey insan! Uyan! Azığın az, yolun ise uzundur.

Bir adımını kendi benliğinin üzerine koy, diğerini ise dostun sokağına at. Aksi takdirde yolun çok uzak, azığın da pek az olacak ve bu yolu bin bir belâ ve zorluklarla kat edeceksin.” diye... “Ey insan! Sen gerçekten Rabbine doğru koşturuyorsun; muhakkak O’nunla buluşacaksın.”[21]

Allah’ım bu büyük velinin mukaddes ruhu hatırına kalplerimizi Kitap, İtret ve Sünnet marifetiyle aydınlat.

Allah'ın selâm, rahmet ve bereketi üzerinize olsun.

[1] - Bihar'ul-Envar, c.4, s.44, 52, 53, 54, 304 ve c.41, s.15.

[2] - Bihar'ul-Envar, c.87, s.304.

[3] - Nehc'ül-Belâğa, 192. hutbe.

[4] - Bihar'ul-Envar, c.2, s.94; c.3, s.225; c.10, s.117, 118, 119, 120, 121, 125, 126, 128; c.14, s.461; c.24, s.179 ve c.26, s.146, 147, 152, 153, 179, 257...

[5] - Nehc'ül-Belâğa, 186. hutbe.

[6] - Âl-i İmrân Suresi/28 ve 39.

[7] - el-Kâfî, c.1, s.183.

[8] - Nehc'ül-Belâğa, 1. hutba.

[9] - Nehc'ül-Belâğa, 1. hutba.

[10] - Nehc'ül-Belâğa, 186. hutbe.

[11] - Şûra Suresi/11.

[12] - Nehc'ül-Belâğa, 1. hutbe.

[13] - Nehc'ül-Belâğa, 1. hutbe.

[14] - Nehc'ül-Belâğa, 1. hutbe.

[15] - Nehc'ül-Belâğa, 1. hutbe.

[16] - Bihar'ul-Envar, c.23, s.206.

[17] - Nehc'ül-Belâğa, 33. hutbe.

[18] - Bihar'ul-Envar,c.41, s.32.

[19] - Nehc'ül-Belâğa, 77. hikmet.

[20] - Bihar'ul-Envar, c.70, s.189, 197, 234 ve c.72, s.287.

[21] - İnşikak Suresi/6.

Alevîlik Nedir? Ve Kim Tarif Etmeli?

Ersin BAYDEMİR

Bir filozofa; "Devlet yönetimi elinizde olsaydı, ilk olarak ne yapardınız?" diye sorulduğunda;
"Kavramları düzeltir, kelimelerin doğru kullanılmasını sağlardım." yanıtını verir.

Aziz okurlar, bir ülkenin yönetiminde düzeltilmesi gereken sayısız sorunlar olduğu hâlde neden
bu filozof böyle konuşmuştur, demeyin. Bu filozof her kim olursa olsun, insanlık topluluğunun
en büyük sorununa parmak basmıştır.

Gerçekten de insanlık âleminin en büyük sorunu kavram kargaşasıdır. Çünkü çıkar odakları veya
düşünce akımları, toplumları istedikleri istikamette yönlendirmek ve onları kendi çıkarları
doğrultusunda kullanmak amacıyla toplumda genel düzeyde yerleşip kabul görmüş olan
kavramları kullanmak durumunda kalıyorlar.

Bu aşamada, toplumda makbul olan kavramların ideolojik ve kültürel içeriği bu odak ve
akımların çıkar ve düşünceleriyle çeliştiği takdirde -apaçık tavır koyup, karşı çıkmak yerine-
çareyi, içerik ve anlam bakımından bu kavramları tedricî olarak değiştirip saptırmakta
buluyorlar.

Böylece, sloganlaşmış temel kavramları sahiplenmenin avantajını elde etmekle beraber,

toplumun değerlerini temsil eden sözcükleri kendi hedefleri doğrultusunda sömürüp, suiistimal
etmeye kalkşıyorlar.

Toplumda kavram kargaşasının baş göstermesinin önemli ve başlıca sebeplerinden birisi hiç
şüphesiz budur.

Maalesef, ülkemiz, bilfiil kavram kargaşasının çok derin ve yaygın boyutta yaşandığı bir
toplumdan oluşmaktadır. Birçok kelime ve kavramlar anlam ve kapsamı dışındaki maksatları
ifade eder tarzda kullanılmakta, hatta bazı vakitler sözcükler alâkasız ve zıt anlamlarda
kullanılmaktadır.

Örneğin; fuhşa aşk denilebiliyor, iki yüzlülük ve sahtekârlığa siyaset adı konulabiliyor. Sanatla
iffetsizlik, çağdaşlıkla bensizlik veya medeniyetlikle sosyetelik hep birbirine karıştırılıyor. Birileri
gericiliği din sayarken, diğer bir grup gerçek dindarlığı gericilik olarak niteliyor.

Bunun en bariz örneklerinden bir diğeri de laiklik kavramıdır. Her hâlde gerçek anlamda laiklik
en son olarak bizim ülkede gerçekleşecektir. Birileri laiklik adına dine karşı çıkıp dindarlara
elinden gelen her zulmü esirgemezken,

diğeri bir grup da laikliği dinsizlik kabul ediyor. Yahut hiçbir laik ülkede yönetim belli bir
mezhepten yana tavır koymazken bizim ülkemizde laiklik Hanefîliğin savunucusu ve tebliğcisi
oluyor. Ve...

İşte bunun içindir ki, lügat kitaplarımıza tekrar müracaat etmeli ve sözcükleri daha bir
netleştirmeliyiz. Birçok kavramın tartışma konusu olabileceğini inkâr etme durumunda değiliz
ama, herhâlde bizimki çok öte bir şey.

Toplum olarak özellikle millî, kültürel ve dinî değerlerimizi ifade eden kavramların
sömürülmesinin karşısında durmak zorundayız. Aksi takdirde gelecek nesillerimizin toplumsal
değerlerimiz konusunda bizden daha şaşkın bir duruma düşmeleri kaçınılmaz acı bir gerçek
olarak önümüze çıkacaktır.

Kısacası, herkes ortaya attığı fikrin, savunduğu düşüncenin gerçek adını söylemeli ve kimsenin
sahta mallarını başka etiketlerle pazarlamasına izin verilmemeli. Aksi takdirde kimin eli kimin

cebinde olduğu belli olmayan karmaşık bir toplum durumundan kurtulmamız mümkün değildir.

Yazımızın başlığından da anladığınız üzere, asıl üzerinde durmak istediğimiz kavram Alevîlik kavramıdır. Yukarıdaki yazımız da buna bir giriş mahiyetini taşımaktadır. Ne yazık ki,

kavram kargaşası açısından o denli ileri gitmişiz ki, artık dinlerin ve mezheplerin de adı birbirine karışır duruma gelmiş ve özellikle son zamanlarda herkes; “Alevîlik nedir?” diye sormaya başlamıştır.

Gerçekten Alevîlik nedir? Soran da şaşkın, soruya yanıt veren de şaşkın. Soruyu duyan da; “Sahiden ne oldu da bugüne kadar açıkça bildiğimiz ve her şeyden çok açık seçik olarak tanıdığımız Alevîlik bilinmez oldu?!” diye mırıldanmaya başlamıştır.

Meğer Alevîlik birkaç günlük ömür geçirmiş olan, dünyaya yeni gelen fikir akımlarından bir mi ki, ne olduğu meçhul olsun da sormak gereksin?! Alevîlik İslâm kadar açık ve net bir anlam taşıırken, nasıl oluyor böyle bir soru ciddî şekilde söz konusu olabiliyor?!

Bu durum, toplum olarak bizim birtakım karanlıklara gömüldüğümüzün bir belirtisi değil midir?!

Hâşâ, bin kere hâşâ, Alevîlik karanlıktaki bir fil misali midir ki, herkes ilk eline gelenin adını Alevîlik koyuversin?! Tarihi Alevîlikle aydınlanmış ve toprağı Ehl-i Beyt sevgisiyle yoğrulmuş bir ülkede;

“Ben Alevîyim ama Müslüman değilim.” denilebilir mi?! Ya peki hâşâ ve hâşâ Ali Müslüman değil miydi?! Hangi Alevî bu safsatalara aldanır?! Ali her Müslümandan daha önce Müslümandır.

Alevîlik bir örftür, bir kültüredür diyenler var. Ali'ye karşı hiçbir taahhüdü olmayan bir Alevîlik kastediliyor gerçekte. Maksat ise belli; Alevî kelimesini istismar ederek,

bu kutsal adın altına kendi ilhadî düşüncelerini ve materyalist dünya görüşlerini sokuşturmak istiyorlar. Alevîlik Ali'siz olup da Marks'li ve Lenin'li mi olacak?! Yoksa Mao'nun öğretiler mi Alevîliktir?!

Sözünüzü ağzınızda evirip çevirmeyin. Asıl adınızla ortaya çıkın. Ali'yi istemeyenlerin Alevîlikle ne ilgisi var?! Yahu deve kuşu bile bunlardan daha iyi kendisini gizliyor!

Alevî halkın bu sözlere aldanmayacağı ve aldanmadığı açıktır. Aldananlar da varsa eğer, çok çekmez, beşikteyken annelerinin ninnisi ve çocukken dedelerinin sazi, sözü ile yüreklerinin en derinliğine işleyen Ali sevgisiyle uyanır ve tekrar Ali'ye dönerler.

Alevînin yaşamı, Ali sevgisiyle, On İki İmam aşkıyla şekillenmiş ve anlam kazanmıştır. Alevînin göze çarpan en belirgin gerçeği işte budur.

Eğer Alevîlik diye dinsizliği yaymaya çalışan varsa, meydanı boş sandığı için böyle bir hevese kapılmıştır. Çok geçmez meydanın boş olmadığını ve Pir Sultan Abdal gibi canını Ali uğrunda feda eden nice erenlerin karşısına dikildiğini görürler. Bu kutsal vatanın erenleri Ali aşkıyla yoğrulmuşlar. Serlerinden geçmişler ama Ali'den,

Ehl-i Beyt'ten geçmemişler. Artık kalpleri Ali aşkıyla dolup taşan gençlerimizin dilinde, Anadolu erenlerinin başı ve önderi Pir Sultan Abdal'ın "Dönen dönsün ben dönmezem Ali'den" beyti destanlaşmıştır. O hâlde beyhude kendinizi yormayın; bizim kalbimizden Ali, Ehl-i Beyt ve On İki İmam aşkını çıkaramazsınız.

Alevîliği dinsizlikle bağdaştırmaya çalışanlardan geçelim, bir de Alevîlik konusunda mesnetsiz ve aceleci şekilde konuşanlar var. Yani, en son duyduklarını ve her bildiklerini Alevîlik diye sunan grup.

Bunlar kafalarındaki her şeyin Alevîliliğin bugüne kalan bütünü sanmaktadırlar. Böyle olunca da tabîidir ki, her kafadan bir ses çıkıyor. Kaynaksız, mesnetsiz ve sorumsuz bir üslupla hiçbir şey doğru dürüst tarif edilemez. Muasır dünya görüşlerini ve felsefî ekolleri dahi tarif etmeye kalkışsak, öz kaynaklarına bağımlı olmaksızın konuşamayız.

Yüz milyonlarca insanın takipçisi olduğu ve İslâm'ın özünden başka bir şey olmayan bir inancı mesnetsiz ve rast gele nasıl tarif edebiliriz?! Alevîlik bir efsane değil ki, böylece mesnetsiz ve kaynaksız tarif edilebilsin.

Yoksa bilinçli olarak Alevîliği, meçhul göstermek isteyenler mi var? Başlangıcı, tarihsel süreci ve

temel kaynakları malum olan bir mektep meçhul muamelesi görüyorsa, şüphe etmek gerekmez mi? Yahut birileri Alevîliği yozlaştırmak, gerçeğinden ayırmak, membaından kopararak asimle mi etmek istiyor?

Açıktır ki, Alevîliği Hanefî mezhebine bağlamak isteyenlerin bu çabalarını başka türlü algılamak mümkün değildir.

Alevîliğin Ehl-i Beyt ve On İki İmam öğretilerine dayandığı ve Hz. İmam Cafer Sadık'ın (a.s) mezhebini esas aldığı dolayısıyla da bu esaslara dayalı olmayan Ehl-i Sünnet mezhepleriyle mezhep aşamasında hiçbir ilgisi bulunmadığı hâlde zorla böyle bir yamamaya gitmeyi hiçbir Alevînin yutması mümkün değildir. Böyle bir yutturmaya aldanmak için saf değil, ahmak olmak gerekir.

Hz. Resulullah'tan sonra ilâhî hüccet olarak On İki İmamı kabul eden bir öğretiyle bu ilkeyi kökünden reddeden bir öğretiyi aynı kabul etmek olur mu?! Daha ötesi hak mezhep olarak nitelendirdikleri mezhepleri dört Ehl-i Sünnet mezhebiyle sınırlandırarak

Hz. İmam Cafer Sadık'ın (a.s) öğretilerine batıl mezhep gözüyle bakan bir öğretiyle İmam Sadık'ın (a.s) öğretilerini kendine mezhep edinen bir inanç aynı olabilir mi?! Bütün bu gerçekler gün ışığı gibi açık seçik ortadır.

Biz şuna inanıyoruz ki, İslâmî mezhepler olarak eğer, biz birbirimizi asimle etmek yerine, birbirimizin değerlerine saygı gösterip birbirimizi hoşgörüyü karşılasak,

aynı vatanın evlâtları ve İslâm kardeşleri olarak birlik, beraberlik, huzur ve esenlik içerisinde yaşar gideriz. Aksi takdirde, yine bölünmeler ve gruplaşmalar başını alıp gider. Bu ise ne ülkemizin ve ulusumuzun çıkarlarıyla bağdaşır, ne de inanç sistemleri olarak inanç esaslarımıza uygun düşer.

Birilerinin de On İki İmam ve Ehl-i Beyt öğretilerini esas alan mezhepler arasında ihtilâf çıkarmak istediklerini görmekteyiz. Burada cür'etle söyleyebiliriz ki,

On İki İmam'a mensup olanların arasındaki ihtilâf ve görüş farklılıkları, Ehl-i Sünnet inancındaki ayrışmalar ve fırkalaşmalara oranla kat kat daha azdır.

On İki İmam yolu gayet net ve açıktır. Durum böyleyken, Alevîliğin bu şekilde geniş bir çapta kişisel yorumlara ve mesnetsiz tariflere açık olması düşünülemez. Bu durum normal değildir; oyun oynanıyor. Vahiy membaından ebediyete doğru akmakta olan bu zülâl ve pak suyu bulanık göstermek için çamur dökenler var.

Alevî halk, tarih boyunca ezilmiş, baskı görmüş, ama her şeyden değerli kabul ettiği inancını, yani Ehl-i Beyt sevgisini yegane kıymetli cevheri olarak çileli bağrında koruyup bu zamana taşımıştır.

Şimdi ise bin bir musibetle, tarihinin en büyük armağanı olarak mevcut nesle omuzlayarak getirdiği bu emaneti, yani gerçek Alevîliği kötü göstermek ve emanete hıyanet etmek isteyenler var.

Bunlar ya akıllı düşmanlar ya da cahil dostlardır. Bunlar bilinçli veya bilinçsiz Ali'den uzak ve Ali'nin tanımadığı bir Alevî tarifini ortaya atıyorlar.

İşte burada gerçek Ali dostlarının ayağa kalkıp, organizeli çalışmalar başlatarak emanetin hâlâ vefalı omuzlarda olduğunu göstermeleri gerekir.

Alevîlik, içerisinde zıt öğretileri bulunduran meçhul bir mezhep değildir. Aksine en açık ve net öğretileri içeren bir yoldur. Eğer belirsizlik ve şüphe varsa, bu bizim gafletimizden ve diğerlerinin fırsatçılığından kaynaklanan geçici bir durumdur.
Ne Yapmalı?

Hiçbir şahsî yoruma ve görüşe yer vermeden, farklı mezhep ve grupların müdahalesine mahal bırakmadan, Alevîliğin gerçeğinin net bir şekilde ortaya koyulması gerekir. Her gelip çatanın Alevîliği istediği tarzda tanımlamasını engellemek için çok zorunlu iştir bu.

Bu aşamada Alevîliği nereden öğrenip, araştırmamız gerektiği sorusu ortaya çıkıyor. Nereden gerçek Alevîliği saf ve zülâl hâliyle elde edebiliriz?

Alevîliği, Alevî kültürünün evlâtları olduklarından kuşku duyduğumuz, sözde Alevî aydınlara mı sormalıyız?! Yoksa dinî eğitim görmüş, ama On İki İmam yoluna bağlı olmayan hocalara mı sormalıyız?!

Eğer Alevîliği Alevîliğin öz kültürüyle yetişip yaşamış olan büyüklerimize sorarsak, acaba ikna edici cevaplar alabilecek miyiz? Yahut yüz yıllar boyu halkımız arasında Ehl-i Beyt sevgisiyle yaşamış ve bu sevgiyi yaşatmış olan sevgili dedelerimize mi sormalıyız?

Şüphesiz ki büyüklerimiz ve dedelerimiz bu konuda devamlı aydınlatıcıdırlar ama, ihtilâfların kalkmasını sağlayacak, mesnet ve kaynak sayılacak bir memba arıyoruz. Biz Alevîliği tanımlamaya ve anlatmaya en yetkili ağzın kim olduğunu arıyoruz. İşte bizim hareket noktamız, bu sorunun yanıtını aramaya koyulmaktan başlamalıdır.

Güneş gibi açıktır ki, Alevîliği tarif etmeye Hz. İmam Ali'nin kendisi kadar hiç kimse yetki sahibi değildir. Alevîliği, adından da anlaşıldığı üzere ilk önce Ali'den (a.s) sormalıyız.

Çünkü Alevîlik Türkçe olarak Alicilik demektir. Demek ki, Alevîlik Ali'ye dayanan bir yoldur. Belli ki, Ali'ye dayanan bir yolu herkesten önce Ali'nin kendi tarif etmelidir.

İmam Ali'nin on dört asır önce yaşadığı doğrudur ama, bu onun sadece cisim ve beden olarak yaşadığı kısa bir dönemdir. İmam Ali şehit olmakla yok olmamıştır. Onun şahsiyeti ve manevî varlığı ebediyete nur tutacak bir mahiyette canlı ve sermedî kalmıştır.

İnsanlığın müşterek mirası olan tarih kitapları, İmam Ali'yi bütün şahsiyetiyle, inançlarıyla, kerametleriyle ve mübarek yaşamında geçen bütün hadiselerle net bir şekilde anlatmaktadır.

Ali tarihte meçhul bir çehre değildir. Hatta Müslüman olmayan tarihçiler dahi onun yüce şahsiyetini ve hayır, bereket dolu yaşantısını konu edinen kitaplar tedvin etmişlerdir.

Bu durumda biz, ilk olarak Hz. Ali'yi tanımaya koyulmalıyız ve Alevîliği o yüce imamdan öğrenmeliyiz. Eğer İmam Ali'yi tanırsak, temel inanç esaslarımızı en sağlam kaynaktan alabileceğimiz kesindir. Ardından İmam Ali'nin bize ne gibi kaynaklar tanıttığına bakmalıyız. Çünkü bu takdirde İmam Ali'nin bize tanıttığı kaynaklar da itibar kazanacaktır.

Evet, eğer samimî olarak Alevîyiz diyorsak, başkalarına değil Ali'ye yönelmeliyiz. Hiçbir kimsenin girişmediği kadar, ciddî bir çalışma içerisine girerek tarihî kaynakları iyice araştırmalıyız.

Zayıfı muteberden ayırmalı ve doğruyu yanlıştan seçmeliyiz. Olmaya ki herkesten çok sevdiğimiz Ali'yi başkaları bizden daha çok tanımış ola. O zaman efendimiz karşısında tabîî ki yüzümüz kara olacaktır.

Gerekirse, bu yönde araştırma merkezleri kurmalıyız. Dünyanın dört bir yanından kitaplar toplamalıyız ve bu uğurda canla başla çaba harcamalıyız.

Bu, Alevîliği gerçek tanımına kavuşturup oyuncuların oyununa son vermenin en sağlam yoludur.

Ümit ederiz, Peygamber efendimiz ve İmam Ali'den başlayarak bugüne dek süregelen, On İki İmam ve Ehl-i Beyt yolu diye adlandırdığımız bu yüce emanet genç neslimizin güçlü omuzlarında daha kuvvetli,

daha canlı ve kendine lâîk şanla korunup doruklara taşınmaya devam edecektir. Hepinizi .saygıyla selâmlıyor, Ali'nin niyazı üzerinizde olsun diyorum